HENRIC STAHL

UN ROMÂN ÎN LUNA

COLECȚIA CLUB Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

HENRIC STAHL

UN ROMÂN ÎN LUNĂ

Roman astronomic
Ediția a II-a

SCAN: Dan L.
PRELUCRARE şi editor prima ediţie digitală
Costin Teo Graur
septembrie 2011

EDITURA TINERETULUI

Prefață și note de
I. M. ȘTEFAN

Coperta de GH. MĂRINESCU

Redactor responsabil : VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor : MARIANA PUȘCAȘU

Dat la cules 11.09.1965. Bun de tipar 10.01.1966.
Apărut 1966. Comanda nr. 7035 Tiraj 25 140.
Hîrtie semivelină de 63 g/m², 540×840/16.
Coli editoriale 8,89. Coli de tipar 11,5.
A.T. 11 524. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 50 717
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București —
Republica Socialistă România.

La 1645, într-o vreme cînd astronomii se cam ardeau pe rug, părintele Rheita, scriind o carte despre Lună, o închina lui... Isus Christos! De atunci, inteligentul şi mai ales rentabilul obicei de a-şi închina operele măririlor s-a democratizat, şi astăzi un om practic îşi dedică volumul, dacă nu M. S. Regelui, unui membru al familiei regale, ori Administratorului Domeniilor Coroanei, atunci şefului partidului politic la putere, ministrului cultelor şi instrucţiunii publice, ori profesorului dinaintea căruia „autorul" mai are vreun examen de trecut.

Neavînd cinstea să fiu catalogat în condica nici unui partid politic, n-aş fi putut dedica cu folos a mea lunatică operă nici măcar d-lui delegat al mahalalei mele, şi atunci, ca să nu rup totuşi cu un obicei secular, să mi se îngăduie să închin cu recunoştinţă această lucrare memoriei unui nerăsplătit muncitor tenace, memoriei lui Victor Anestin, care, prin grai şi prin scris, în viaţa lui scurtă de om sărac şi trudit, a făcut pe atîţia să mai ridice puţin ochii de pe mocirla pămînteasc spre stelele curate.

HENRIC STAHL

Veacul XX intră în istoria civilizației ca evul marii minuni a înfrîngerii de către om a grelelor, pînă mai ieri socotite veșnicelor, lanțuri gravitaționale. De la lansarea primului satelit artificial, în 1957 și pînă la zborul rachetei cu echipaj din 1964, trăim transformarea utopiei celei mai de necrezut în cea mai fascinantă dintre realități. Omul creează corpuri cerești artificiale, omul lansează sonde de explorare spre Lună și planete, omul se avîntă chiar el spre abisul Cosmic, deschizînd larg poarta care duce spre dezlegarea marilor enigme ale lumii.

Desigur, realitatea acestei înfăptuiri nu seamănă cu visurile care au premers-o, de-a lungul multor secole, în mintea unor oameni cu gînduri înaripate. Dar cutezanța ideilor lor, adesea luate în rîs, nu trebuie uitată. Să amintim că nici o temă nu a pasionat atît de mult pe creatorii de opere fantastice ca zborul în îndepărtata și misterioasa lume cosmică. Legende, poeme, povestiri au fost consacrate încă de la începuturile civilizației acestei viziuni îndrăznețe a omenirii. Poemul filozofic al Indiei Antice „Bhagavadgita" cuprinde „sfaturi" pentru cei ce vor să călătorească în Lună, iar o legendă chineză spune că chinezii sînt coborîtorii unei seminții care a venit pe Pămînt de pe satelitul terestru. Un inspirat scriitor antic, Lucian din Samosat, îl trimite pe eroul său, Menip, spre țărmurile argintii ale Lunii.

După ce Evul Mediu pune frîu, pentru mai bine de un mileniu, acestor revărsări ale fanteziei, Renașterea le dă un nou avînt. În vremea lui Galileu apar „O sută de istorisiri ale unor zboruri în Lună", iar scriitorul englez Godwin sugerează ca mijloc de tracțiune... un stol de lebede dresate. Una dintre cele mai interesante po-

vestiri ale epocii este „Istoria statelor Lunii" de Cyrano de Bergerac, apărută în 1649.

În secolul al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea cuceririle ştiinţei dau un puternic impuls imaginaţiei. E vremea cînd apar celebrele romane ştiinţifico-fantastice cu subiect cosmonautic ale lui Jules Verne şi H. G. Wells. De la ei şi pînă la romanele contemporane ale unor scriitori ca Efremov, Capek Bradbury, sau Lem, o întreagă pleiadă de scriitori talentaţi s-au consacrat acestui gen, care le-a oferit posibilitatea de a exprima, prin extrapolare în viitor sau în alte lumi, idealurile cele mai generoase ale omenirii, ca şi ideile ştiinţifice cele mai cutezătoare.

Desigur că enumerarea pe care am încercat-o este mai mult decît sumară. Ea arată totuşi cît de permanentă a fost preocuparea pentru tratarea acestei teme de-a lungul veacurilor. Nu e deci de mirare că una dintre primele creaţii ştiinţifico-fantastice româneşti, romanul „Un român în Lună", a ales ca subiect zborul spre alte corpuri cereşti.

E adevărat că ansamblul lucrărilor ştiinţifico-fantastice nu a fost prea bogat în literatura noastră. Sînt de menţionat, între altele, romanul „Oraşele înecate" de Felix Aderca (1936), precum şi o serie de nuvele şi povestiri, apărute prin diferite publicaţii ale vremii. La acestea se adaugă numeroase traduceri din literatura străină.

„Un român în Lună", romanul lui Henric Stahl (1877—1942) a apărut în prima ediţie în 1914. Cartea a avut un puternic răsunet printre cititori, aşa cum reiese din ziarele vremii. Interesul stîrnit a făcut ca peste puţini ani să se tipărească o a doua ediţie.

Autorul, profesor la Şcoala Superioară de Arhivistică şi om de o vastă cultură, creatorul unui sistem original de stenografie, publicase anterior numeroase lucrări din domeniul istoriei, paleografiei, expertizei grafice, manuale pentru studiul limbilor străine, schiţe şi nuvele umoristice — unele dintre ele distinse cu premii ale Academiei Române.

Nu este greu de presupus ce l-a îndemnat pe acest erudit de orientare enciclopedică să abordeze tema zbo-

rului cosmic. Bun prieten cu astronomul Victor Anestin — unul dintre creatorii literaturii noastre de popularizare ştiinţifică, adevărat Flammarion al României — Henric Stahl s-a simţit tentat să scrie un „roman astronomic", cum singur îl numeşte în subtitlul cărţii sale. În „Lămurirea" care precede ediţia a doua, el îşi mărturiseşte deschis intenţia de a da „sub forma unui roman, atrăgător de se poate, noţiuni de astronomie populară". Cartea prezintă probleme interesante de astronomie şi meteorologie, dar nu e mai puţin adevărat că uneori firul epic al naraţiunii este întrerupt de numeroase pagini explicative, care dăunează nivelului de realizare artistică. Poate tocmai de aceea ultimele capitole, unde scriitorul dă frîu liber fanteziei, iar elementul de aventură se desfăşoară din plin, sînt cele mai antrenante. În ce priveşte modelele literare care l-au inspirat, autorul se referă el însuşi la romanele „De la Pămînt la Lună" de Jules Verne şi „Primii oameni în Lună" de H. G. Wells, care au produs o puternică impresie asupra sa. Problema, atît de actuală astăzi, a contactului dintre lumi (temă totodată tradiţională pentru literatura fantastică), l-a preocupat şi pe Henric Stahl, care a făcut din ea miezul istorisirii sale selenare.

Din punct de vedere ştiinţific, cartea este foarte instructivă, marea majoritate a datelor astronomice fiind şi astăzi valabile. Totuşi, ea reflectă nivelul de cunoştinţe ale epocii. În notele ediţiei de faţă am semnalat acele date mai însemnate cuprinse în povestire care nu mai corespund, fiind depăşite de descoperirile ce s-au făcut în cele aproape cinci decenii scurse de la apariţia ediţiei a doua. Unele nepotriviri de mai mică importanţă, multe dintre ele legate de terminologie, nu au mai fost menţionate, pentru a se evita îmbîcsirea textului cu adnotări de însemnătate secundară.

Progresul cunoştinţelor noastre a depăşit în mare măsură şi concepţiile cosmogonice ale autorului despre ruperea planetelor din Soare şi a Lunii din Pămînt, despre starea iniţială incandescentă a acestor două din urmă corpuri cereşti — concepţii care desigur că în vremea scrierii cărţii erau aproape unanim acceptate, în timp ce astăzi sînt contestate de mulţi savanţi. O serie de

astronomi au ajuns, de pildă, la convingerea că atît planetele cît şi sateliţii lor s-au format prin condensarea unui roi preplanetar (care înconjura cu 5—6 miliarde de ani în urmă Soarele), ele provenind din aglomerarea unor componente solide şi reci.

În ce priveşte vegetaţia abundentă pe care scriitorul o presupune în unele regiuni ale Lunii, nici ea nu a fost confirmată de datele ştiinţei. Majoritatea învăţaţilor contemporani consideră că pe Lună nu poate exista nici un fel de viaţă, în timp ce alţii cred că doar pe fundul unor circuri (munţi inelari), ca Platon şi Eratostene şi în alte cîteva puncte de la suprafaţa satelitului pămîntesc se dezvoltă unele forme primitive de plante, cu o viaţă foarte scurtă, a căror evoluţie ar explica anumite schimbări de coloraţie ce se produc în cursul zilei lunare în aşa-zisele „zone de vitalitate".

Cît despre atmosfera lunară, care în romanul lui H. Stahl este apreciată pe alocuri ca fiind destul de densă, chiar respirabilă, astronomii sînt astăzi unanimi în a-i recunoaşte extrema rarefiere, după unii de $\frac{1}{10\ 000}$ *din densitatea atmosferei terestre. În ce priveşte alcătuirea ei, se presupune că ar putea fi vorba de gaze nobile, rezultate din dezagregarea radioactivă a unor roce lunare sau de electroni liberi, emişi de suprafaţa lunară sub influenţa ionizantă a razelor solare. A fost elaborată de asemenea o ipoteză după care gazele care scapă din interiorul Lunii alcătuiesc principala componenţă a atmosferei lunare.*

Dacă baza ştiinţifică a lucrării este, în general, corectă, soluţiile tehnice pe care se bazează călătoria cosmică vor apare astăzi cititorului, familiarizat pînă şi din ziare cu problemele de bază ale cosmonauticii, destul de ciudate. Lucrarea „Un român în Lună" ar fi cîştigat mult dacă H. Stahl ar fi cunoscut studiile publicate de K. E. Ţiolkovski, C. Goddard, R. Esnault-Pelterie şi alţii între 1900 şi 1914, studii care arătau că racheta este vehiculul cosmic al viitorului, că tehnica reactivă poate asigura cucerirea spaţiului interplanetar.

Romanul nu este lipsit de unele naivităţi tehnice, ca de pildă episodul transformării „aerosfredelului" (ve-

hiculul cosmic folosit de eroul romanului) într-un satelit al unui bolid, afirmaţia repetată că motoarele viitorului vor fi acţionate de explozive, denumirea de „aeroplan" dată unui mijloc de locomoţie interplanetar, diferite dispoziţive şi episoade ale zborului etc.

Aceste deficienţe nu micşorează însă cu nimic meritul scriitorului de a fi abordat o temă dificilă şi îndrăzneaţă.

Este interesant de menţionat că, în ciuda subiectului său îndepărtat de „cele pământeşti", Henric Stahl găseşte nenumărate prilejuri de a face aluzii la viaţa politică a României, faţă de care are o vădită atitudine critică. Referindu-se de pildă la numirile de învăţaţi care se dau, după o tradiţie seculară, formaţiilor reliefului din Lună, el observă ironic : „...noroc mai ales că astronomia nu prea e o ştiinţă eminamente naţională, căci altfel, la o nouă nomenclatură lunară, în loc de panteon de savanţi, Luna, săraca, ar deveni panteon al marilor noştri bărbaţi electorali şi iluştri şefi de culoare. Apoi, cum probabil că o dată cu primenirea partidului de la putere s-ar schimba şi nomenclatura decretată de opoziţia infamă, aşa cum se procedează cu botezarea străzilor bucureştene, studiul cartografiei lunare ar prezenta reale dificultăţi pentru amatorii selenografi..."

Dispreţul scriitorului pentru politicianismul veros al epocii, pentru „vulgarii agenţi electorali", pentru parveniţii curteniţi numai datorită aurului lor, amărăciunea pe care o resimte în legătură cu nedreptăţile din viaţa de toate zilele şi cu războaiele datorate „ambianţei criminale" a regilor — nu-l duc însă la conştiinţa necesităţii unor adînci prefaceri sociale, ci îl împing spre pesimism, resemnare şi unele izbucniri de religiozitate, care par să-i servească drept falsă supapă a acestor nemulţumiri. Pămîntul îi apare de aceea scriitorului, din spaţiul interplanetar, ca fiind o „mocirlă", un „lăcaş al invidiei", întinat de mîrşăvia şi egoismul oamenilor ; pînă şi faţă de civilizaţie ajunge să-şi exprime uneori neîncrederea şi îndoielile.

În prefaţa primei ediţii este conţinut următorul pasaj caracteristic : „Deşi în 1914 — an în care parcă-ţi crapă obrazul de ruşine să cugeţi că eşti european şi îţi vine

să-ți dai demisia din această calitate — public totuși „Un român în Lună", și lunatic trebuie să fii să scrii despre Lună astăzi !"

Însoțindu-și eroul pe îndepărtatele meleaguri cosmice, scriitorul nu uită nici o clipă de frămîntările lumii pămînteşti, ci le ia cu el în temerara călătorie, desfăşurată sub semnul unor peripeții extraordinare.

Reeditînd, în 1958, romanul lui Henric Stahl, pionier al literaturii noastre ştiințifico-fantastice, Editura tinerețului a făcut în primul rînd un serviciu istoriei literare. Noua retipărire, din acest an, răspunde interesului stîrnit de cea dintîi ediție de după Eliberare, precum şi dragostei publicului pentru acest gen literar, astăzi în plină dezvoltare.

Țin să mulțumesc în mod deosebit tovarăşului H. H. Stahl, fiul autorului, pentru ajutorul neprecupețit şi deosebit de util pe care mi l-a dat, prin furnizarea de date despre viața scriitorului şi de indicații pentru realizarea ediției de față.

I. M. ŞTEFAN

LĂMURIRE

Ţinta mea a fost, prin această lucrare, să dau, sub forma unui roman, atrăgător de se poate, noţiuni de astronomie populară, fără socoteli, cifre, statistici, fără aberaţiunile de imaginaţie în căutarea senzaţionalului de care suferă imitatorii de astăzi ai genialului Edgar Poë şi să povestesc lucruri aproape fireşti într-un cadru mai nou, într-o formă literară cît mai îngrijită, nefalsificînd nici una din datele ştiinţifice, în care totul să se înlănţuie firesc din momentul ce s-ar admite posibilitatea inventării unei substanţe refractare atracţiunii Pămîntului.

Deşi nu e nici un caz de căsătorie, sinucidere sau divorţ în tot cuprinsul cărţii, am botezat-o „roman"... Prea s-a abuzat, cred, de tema iubirii în sutele de mii de romane în circulaţie pe care ajungi să le citeşti doar ca să afli cît mai urgent dacă domnul X a luat de nevastă pe domnişoara Y sau ba. Un roman, avînd dragostea ca mobil, este de cele mai multe ori sau un fals, sau o lipsă de delicateţă, după cum dragostea ce o descrii este închipuită ori după cum dai în vileag o iubire adevărată. De aceea am vrut să renunţ la idila amoroasă de rigoare în orice roman care se respectă. Nu ştiu dacă am avut însă puterea de imaginaţie, umorul şi nota de înduioşare pe care am căutat să le presar în roman, spre a-l face citibil.

Apoi, spre deosebire de Jules Verne, încîntătorul copilăriei mele, în „De la terre à la lune" *, de marele şi înfiorătorul Wells, în „The first men on the Monn" **, pentru care globul nostru dispare într-o clipită, mi-am impus o dezlipire foarte înceată de Pămînt,

* „De la Pămînt la Lună" (n.r.)
** „Primii oameni în Lună" (n.r.)

pentru ca fenomene constatate de aerostaţie să poată fi pomenite. Evident că mi s-a îngreuiat astfel munca prin ipoteze noi, netratate încă de alţi autori, la care mă silea pornirea înceată în spaţiu, pînă să ajung a mă rupe de înlănţuirea atracţiei Pămîntului — şi de aceea solicit toată bunăvoinţa specialiştilor pentru un „astronom de duminică".

AUTORUL

PARTEA I

PE PĂMÎNT

I

SPRE ZIUĂ ÎN BUCUREŞTI

Duminică, depeşele sosiseră la redacţie devreme şi puţine, aşa că nici orele patru dimineaţa nu sunaseră cînd ziarul era gata. Vesel ascultam uruitul asurzitor al rotativelor uriaşe ce tipăreau, jucîndu-se parcă, în mii şi mii de foi, ziarul la care munciserăm atîţia o zi întreagă. Mă simţeam obosit şi mă gîndeam cu groază la drumul lung de străbătut pînă să ajung acasă. Aerul rece al nopţii mă învioră.

Ninsese în ajun, iar acum era o vreme splendidă şi relativ caldă : zăpada moale se lipea strat cu strat de călcîie, făcîndu-mi-le tot mai înalte, aşa că eram silit să bat din picioare la fiece moment spre a nu umbla ca o cucoană cu pantofi Louis XV la bal. Luna, în ultimul pătrar, foarte sus pe cer, strîmbă şi mîncată, lumina straniu oraşul adormit, proiectînd pe covorul alb umbre scurte, foarte netede, ca ziua în toiul verii. Cerul era negru catifelat, stelele somnoroase clipeau repede ca să nu adoarmă, Marte singur se căznea să ţină deschis un ochi mare şi roşu ; cînd şi cînd, o stea căzătoare zgîria negrul cerului de decembrie cu o dungă de foc.

Pe străzi nimeni ; casele păreau nişte mari siluete negre. De pe unele, un fum alb se înalţa ca dintr-o cădelniţă spre astrul nomad. Sus, pe un acoperiş, o pisică, cu coada zbîrlită, jelea ca pruncul nou-născut. De la Poşta mare, pe unde tocmai treceam, cădea pe zăpada străzii lumina albastră a unui glob electric : parcă ar fi prins cineva acolo luna, silind-o să lumineze aparatele Hughes [1]. Peste drum, la Carul cu Bere, scaunele puse piramide pe mese înlesneau măturatul, iar pe zăpada nou căzută urme în zigzag arătau exact

drumul apucat de ultimii muşterii ai berăriei. În faţa mea, cupola Casei de Depuneri strălucea fosforescent sub lumina lunii, iar drept deasupra gingaşei clădiri, frumoasa constelaţie iernatică a Orionului şi strălucitorul Sirius pluteau în văzduhul curat. Calea Victoriei era pustie, cu becurile Auer stinse pe o parte a ei; liniştea somnului împresura totul. Departe, înspre Bulevard, se vedea lumină la etajul unei clădiri — vreun club; iar dintr-acolo, venind spre mine ca doi ochi de lup, înaintau mărindu-se felinarele unei trăsuri, ce fără zgomot, pe asfaltul acoperit cu zăpadă, ducea acasă vreun decavat. În faţa bisericii Zlătari un birjar moţăia pe capra unei trăsuri hodorogite, cu doi cai slabi; picînd de somn, bietele Rosinante se lăsau încetişor pe vine, tresărind apoi brusc, sculînd şi pe birjar. Un repede inventar mintal al buzunarelor mă făcu să rezist dispreţuitor la insinuanta poftire: „gata, conaş!" a birjarului şi să cobor mai repede pe Mihai Vodă, spre gîrlă.

Masiva clădire pătrată a Hotelului de Franţa[2] era luminată la catul întîi, deasupra firmei „Café Restaurant": vreo „academie de biliard", ocultă; la o fereastră, un chelner îşi numără bacşişurile. Pe stradela Ilfov, alte lumini: un „Cafeu Concert", de unde ieşea pripită, ferindu-se de trecători, o nenorocită creatură în rochie albă, îmbrobodită într-un şal ordinar; mîntuindu-şi trista meserie, s-afunda în cine ştie ce colţ de mahala.

Cîţiva lăutari trecură cu viorile sub palton, căscînd zgomotos sau scuipînd cu convingere; neagra figură a muscalagiului, cu un muc de ţigară în gură, se lumina de un foc satanic cînd trăgea în piept tutun. Imensul maidan Duca[3] (ziua — loc de întîlnire gălăgioasă a slujnicelor, soldaţilor şi oltenilor) era pustiu acuma, iar bărcile, căluşeii, baracele de pe acest bîlci permanent luau, sub lumina lunii, forme ciudate. Un stîlp de telegraf singur, în marea tăcere a nopţii, cînta plîngător: mintea-mi obosită îl compara cu un gît imens de uriaş mustăcios ce ar cînta rînjind din drîmbă.

Pe cheiul abia luminat de răzleţe lămpi de petrol afumate treceau scîrţîind care încărcate, mergînd cu greu spre hale.

Răzimat de un felinar, un vardist sorbea ceaiul fierbinte cu care-l cinstise bragagiul bulgar, amic al uniformei româneşti. Trecui repede cheiul Dîmboviţei „dulci": apa-i aşa de neagră, curgînd atît de jos, cu murmur slab, chemător, prea îmi amintea înecatul ce l-am văzut la morgă... La farmacia din colţ, înghemuită într-un şal, vreo mamă ce-şi avea pruncul bolnav aştepta să i se deschidă, neîndrăznind să sune a doua oară. Cotii înspre lunga stradă a Izvorului. În dreptul mai fiecărei curţi mă întîmpina gîlgîitul vesel şi cam batjocoritor, pentru ordonanţele primăriei, al fîntînilor lăsate să curgă zi şi noapte de frica îngheţului. Şi mai mergînd, auzii zgomotul unui ferăstrău muşcînd cadenţat lemnul tare: la un depozit de lemne, un bătrîn îşi începuse munca grea şi monotonă, ajutat de baba lui: şezînd pe o buturugă, trăgea şi ea ferăstrăul lung cu o mînă, suflînd în cealaltă s-o încălzească.

Trecui de strada Sfinţii Apostoli, privind la vechiul palat al lui Mihai Vodă Viteazul, azi palatul Arhivelor, cum se ridica pe coasta dealului, alb ca o vedenie din trecut, deasupra preţioaselor case de cîrciumari îmbogăţiţi. Un alt vardist ce moţăia pe-o bancă, sculat de scîrţîitul zăpezii sub paşii mei, se sculă aiurit, apoi, cu demnitate, fluieră alene şi lung de-ai fi zis că-şi dă sufletul. Într-o curte, un cocoş îşi scutură epileptic aripile, cîntînd răguşit; pe dată, altul, politicos, îi răspunse, pe diapazon mai înalt, şi apoi altul, şi iar altul, în tot mai depărtate mahalale; o gîscă, printr-un gîgîit strident, protestă că i se tulbură somnul, şi iar liniştea nopţii apăsă asupra oraşului.

Ca să mai uit de drumul lung, priveam cum umbra-mi mică, trecînd sub fiecare bec de gaz, creştea mereu şi iute ca un uriaş din basme, pe măsură ce lăsam în urmă felinarul, pierzîndu-se imensă, diluată, în lumina felinarului vecin, pentru a reîncepe neagră, mică, din nou să se lungească. Dinspre gară un fluierat de tren rupse văzduhul, şîşîitul sacadat al aburului şi tropoitul roţilor pe şine neputîndu-l face să tacă, iar

corul cîinilor, lătrînd enervant prin mahalale, deveni mai puternic. Lîngă Turnătorie sunetul argintiu al unui deşteptător scula o familie de lucrători.

Ocolii, umblînd mai repede, grelele căruţe de fier, ce s-afundau în întunericul străzii Rinocer, gîndind că şi guturaiul e uneori folositor. Sirenele fabricilor din Dealul Spirii urlau după lucrători, tulburînd somnul mahalalei : venind de prin Puţul de Piatră, căruţe de franzelar treceau grăbite, împrăştiind miros de pîine caldă ce-ţi da foame turbată.

Lumină mare la bărbierul Zaharia : să aibă muşterii aşa de dimineaţă ? Sau poate a adormit iar cu lampa aprinsă, fără a lăsa perdelele ?... Ei, atunci e de rîs ! M-apropiai doritor de vreo farsă... Un fior îmi zgudui trupul : îi murise un copil... Cu lumînări mari la căpătîi, întins pe catafalcul alb, sta singur micul cadavru cu pleoapele strîns lipite în orbitele adîncite, cu nasul subţiat, de ceară.

Fugii îngrozit, ca sub mustrarea unei crime şi mi-era frig pe fruntea-mi înăduşită. Ce rău e să străbaţi zilnic o stradă lungă şi să vezi cu ce nepăsare moartea, stăpîna tuturor, presare jalea pe placul ei ! Egoist, te rogi atunci : Scuteşte, doamne, casa mea !

Mergeam de-acum bănuitor, privind în urmă-mi la fiece pas, şi-mi fu frică de lătratul unui biet căţeluş, frică de hîrşîitul fierului curăţind şinele tramvaiului din deal la Oppler [4], frică de măturătorii primăriei, mergînd în grupuri, cu mîinile băgate în mîneci ca într-un manşon, ridiculi cu pelerina lor scurtă, cu gluga de domnişoară. Umbrele luau aspecte fantastice : mi se părea că tot stă cineva ghemuit după fiece poartă, gata să sară asupră-mi. Mă hotărîi să merg în mijlocul drumului, urmînd dunga neagră lăsată pe zăpadă de şina curăţată, ferindu-mă de trecătorii tot mai numeroşi : lucrători mergînd spre fabrici, distribuitori de ziare, plecînd să-şi umple geanta, soldaţi alergînd pripit înspre cazărmile din deal unde gornistul suna deşteptarea.

Dureros de lugubru mi se păru urletul, la lună sau la muzică, al unui cîine şi ţipătul folositoarei cucuvele, atît de obişnuit prin mahalaua mea.

O nouă stea, a zecea poate, căzu.

Urcam acum dealul din dreptul fabricii de bere Oppler. O stea era atît de aproape de Lună, încît dispăru parcă într-însa, topindu-se în lumina ei, înghiţită de vreun crater al astrului ce rînjea mulţumit. Văzusem ocultaţia unei stele.

În sfîrşit, ajunsei în strada Puişor, acasă, zdrobit.

În clipa cînd vrui să deschid uşa grădinii din faţa casei mele, deodată, cu un şuierat ascuţit, văzui căzînd spre mine, cu iuţeala trăsnetului, un bolid, orbitor de albastru, ce lumina tot cerul. Bolidul aprins căzu la vreo zece metri în faţa mea într-un munte de zăpadă, strîns în ajun, de copii. Sfîrîind prelung prin bruscă răcire, se stinse, împrăştiind cu zgomot nori de aburi albi...

II

UN BOLID MISTERIOS

Mă oprii ca împietrit: puţin să fi grăbit pasul şi aş fi fost strivit de bolid! Uitînd de primejdia prin care trecusem, alergai să-l văd de aproape. Se îngropase cu totul în mormanul de zăpadă şi intrase desigur şi în pămînt destul de adînc. Luai repede o lopată şi începui a da în lături zăpada şi pămîntul răscolit. Mă aşteptam să apară un pietroi uriaş, negru şi gloduros, cum sînt aeroliţii. Spre marea-mi surprindere, lumina Lunii îmi arătă un corp cilindric, neted, cu luciu argintiu, lung de vreo trei metri, lat cam de un metru şi jumătate şi subţiat spre vîrf, ca o imensă căpăţînă de zahăr... Aerolit să fie, ori creaţiunea unei fiinţe cugetătoare? Dădui cu şi mai mare grabă zăpada în lături. Bolidul lua tot mai perfect forma unei ghiulele de tun. Să fie vreun proiectil uriaş, zvîrlit asupra sărmanului Pămînt de invidia locuitorilor din Marte sau Venus...? Surescitat la culme alergai în casă, aprinsei lampa cu acetilenă a bicicletei şi cercetai proiectilul de aproape.

În fundul ghiulelei-bolid era un geam pătrat. Îmi păru de o neobişnuită grosime. Cercai să privesc printr-însul, cam cu teamă, căci mă aşteptam să-mi apară în geam cine ştie ce figură hidoasă, rînjind la mine diabolic... Geamul însă, fie din cauza grosimii lui, fie din pricină că era mat sau pătrat, îmi reîntorcea lumina lămpii şi nu putui zări nimic din interiorul ghiulelei uriaşe. Dusei atunci urechea la geam şi, reţinîndu-mi suflarea, ascultai... Nici cel mai slab zgomot nu răzbi din interior.

Punînd lampa jos, apucai iar lopata şi lucrai cu vigoare la dezgroparea completă a bolidului misterios. Apărură întîi două geamuri, unul pe fiecare latură, mari cît un cap de om ; între ele cîte un geam mic, rotund, ca cele de pe vapor... Să fie un nou fel de aeroplan ? Un aparat de zburat plecat de pe o planetă vecină ? Cum să văd ce e înăuntru ? Cum să deschid bolidul ?

Proiectînd lumina lămpii printr-unul din geamuri şi privind prin celălalt, aparatul se lumină înăuntru. Cu aviditate ochii mei îi scrutară interiorul... Bolidul era gol !

Prin cădere, după ce străbătuse grămada de zăpadă peste care căzuse, ghiuleaua cu geamuri se înfipsese pieziş în pămînt, turtindu-se la capăt. Ca să o pot culca pe muchie, începui a da în lături toată zăpada şi pămîntul în care se înfipsese. Atunci bolidul, în loc să cadă greu ca o masă, zguduind Pămîntul — cum mă aşteptam judecînd după grosimea pereţilor lui — căzu uşor de parcă ar fi fost de plută... Cercai să-l ridic : nu cîntărea mai mult de 60 kg. Proiectai iarăşi lumina lămpii în interior şi văzui sticle sparte, cutii de acelaşi metal argintiu — un fel de aluminiu fără îndoială — toate valvîrtej, amestecate într-un praf galben. Privind prin celălalt geam, zării un fel de şa de bicicletă, legată, mobil, de perete, cum e scaunul vizitiilor de la tramvaiele bucureştene ; apoi, urcînd spre vîrful conic al aparatului, erau sîrme, manivele, comutatoare electrice, iar sus de tot mi se păru că zăresc un electromagnet foarte mare... Nu mai putea fi îndoială ; boli-

dul căzut din cer era un aparat de zburat, al unui marţian, probabil, căci în Marte, zic învăţaţii, că ar fi oameni.

Dar cum de nu e nimeni într-însul ? Cum a putut veni ghiuleaua fără mecanic pe Pămînt ? Iar dacă a locuit fiinţă omenească în bolid — ceea ce părea neîndoios — cum a putut trăi fără aer în această cutie strîmtă ? Prin ce mecanism a putut zbura aeroplanul marţian ? Cum n-a îngheţat marţianul, străbătînd regiunile fără atmosferă ? ! Sau, poate, locuitorii din Marte trăiesc fără aer, fără căldură, fără hrană, fiindu-ne totuşi atît de superiori, deşi, evident, asemănători nouă ca concepţie a creierului ? !...

Poate că deschizînd ghiuleaua zburătoare să aflu răspunsul acestor enigme !

Stăpînindu-mi nervozitatea, cercetai cu luare-aminte cutia metalică, ca să văd pe unde aş putea-o deschide. Constatai că se compune din două jumătăţi, ermetic închise, dar nu văzui nici un mîner, nici un şurub, nimic care să-mi permită a o deschide ; doar la mijloc era o balama groasă, de acelaşi metal alb şi dur. Alergai în casă după scule şi cercai să o pilesc. Dinţii pilei lunecară fără să poată muşca metalul ; o daltă de oţel se sparse ca şi cum ar fi fost de sticlă. Atunci, de necaz în faţa neputinţei mele, izbii cu furie cu ciocanul într-un geam... O pocnitură, ca un foc de puşcă, urmată de o lungă sîsîitură, rupse tăcerea nopţii şi sticla cea groasă a geamului fu prefăcută în ţăndări, pisată ! Mă cam speriai şi-mi trecu necazul ; apoi, împins iarăşi de curiozitate, mă apropiai să privesc prin geamul spart. Pricepui atunci de ce bolidul, cu toată grosimea lui, era uşor ca fulgul : pereţii erau foarte subţiri, de aluminiu, dar dubli : erau două învelişuri metalice băgate unul într-altul, fără aer între ele, care formau desigur un strat izolator. Pocnitura ce mă speriase a fost pricinuită de năvălirea cu presiune a aerului în camera izolatoare dintre pereţii concentrici.

Băgînd mîna toată în bolid şi luminîndu-i interiorul prin geamul opus, dădui în lături cioburile, cutiile, praful galben de pe linia de împreunare a celor două

emisfere ale ghiulelei, căutînd cu atenţie în dreptul balamalei vreun mîner, cîrlig, ceva de care trăgînd sau împingînd să se deschidă invenţia diabolică. După cîteva dibuiri, vîrînd mai adînc mîna în interior, apucai un belciug, trăsei, şi ghiuleaua de aluminiu se deschise fără greutate în două emisfere.

III

CE CONŢINEA AEROPLANUL CĂZUT DIN MARTE

Se făcuse ziuă de-a binelea, dar tot cu felinarul bicicletei umblam, într-atît mă concentrase extraordinara întîmplare. Nu-mi dădu prin gînd să sting lampa şi s-o las jos ca să-mi fie ambele mîini libere, decît după ce izbutii să deschid bolidul.

Cu multă băgare de seamă începui să scot din cele două emisfere cioburile de sticlă, cutiile de aluminiu, aparatele răsturnate valvîrtej. Unele cutii aveau robinete, în altele era o substanţă gălbuie, în altele un fel de bomboane de tuse tăiate pătrat şi negre ca gudronul. Nu îndrăznii să le ating cu limba şi nu-mi putui explica utilitatea acestor substanţe ciudate. Scuturînd şi suflînd praful galben ce pătase totul, văzui în vîrful bolidului un drug gros de fier, solid, nituit transversal în pereţii de aluminiu. Exact deasupra lui, la 2 cm, erau furcile unui electromagnet uriaş, fixat vertical cu nituri de vîrful aparatului. Sub drugul de fier şi lipit de dînsul se afla o roată, tot de fier, spre care se îndreptau coarnele potcoavei unui al doilea electromagnet, aşezat însă orizontal. Un plafon, spart în mai multe bucăţi prin cădere, se întindea sub aceste electromagnete. Tencuiala părea făcută dintr-un ciment cu aspect mătăsos-metalic, armat cu nenumărate sîrme în spirală. Nu mi-am putut explica atunci utilitatea acestei tencuieli ciudate,

dar desigur că era capitală, judecînd după mulţimea de sîrme electrice care se afundau într-însa.

Sus, la mijloc, legat de două sîrme electrice în spirală — astfel se explică de ce nu s-a spart — era un tub scurt, de sticlă mată. Plecînd de la toate aceste tuburi, cercuri şi electromagnete — sîrme electrice ce coborau pînă înspre podeaua odăii zburătoare, legîndu-se prealabil de comutatoare şi manivele.

Luîndu-mă după sîrme, dădui jos de acumulatoare: sute de lamele paralele din acelaşi metal alb, foarte uşor, aşezate în nişte cutii cu pereţii de cauciuc, pardosind fundul aparatului, de jur împrejurul unui geam pătrat prevăzut cu două puternice mînere.

Priveam la toate aceste aparate cu neastîmpărata dorinţă de a le atinge, de a le afla rostul, dar eram reţinut în acelaşi timp de o copilăroasă frică de necunoscut. În sfîrşit, cu sfială şi cu teama parcă de a fi trăsnit, învîrtii de un întrerupător, de cel mai mic: pe dată, tubul scurt de sticlă mată din tavan deveni fosforescent, răspîndind o splendidă lumină albastră. Oprind curentul, sticla redeveni mată. Nu mă puteam reţine de a tot aprinde şi stinge minunata lumină puternică şi neobositoare pentru ochi. Evident, principiul tubului lui Geissler [5] perfecţionat.

Prinzînd curaj, trăsei de un comutator: o scînteie albastră pîrîi, şi atîta; dar lampa cea frumoasă nu se mai aprinse.

Învîrtii apoi de o manivelă: electromagnetul orizontal începu să se mişte de jur împrejurul peretelui, dar cu furca mereu îndreptată spre cercul de fier median.

Atunci, ca şi cum mi s-ar fi luat un văl de deasupra creierului, mi-am explicat pe deplin mecanismul, de o simplicitate copilărească, al odăii zburătoare: un curent electric, foarte puternic, transforma în magnet fierul brut în formă de potcoavă; electromagnetul atrăgea bucata de fier din dreptul lui, drugul însă fiind solid, ţinut la aceeaşi constantă depărtare de magnet, nu se putea lipi de el, aşa că electromagnetul, în forţa-i enormă de atracţiune, sorbea în văzduh odaia zbură-

toare, atrasă în vid cu o iuţeală variind după intensitatea curentului electric ce da viaţă magnetului. Al doilea electromagnet, cel orizontal, slujea desigur pentru a obţine direcţiunea dorită, spre stînga sau spre dreapta. Aşa îmi închipuiam cel puţin, pe baza amintirilor de fizică din liceu, că trebuia să funcţioneze aparatul, dar altul era secretul puterii de zbor a bolidului.

Mecanismul prin care putea să zboare bolidul îl pricepeam acum, înţelegeam iarăşi cum, graţie stratului fără aer ce dintr-adins fusese lăsat de jur împrejurul învelişului intern, temperatura rămînea neschimbată în odaia zburătoare şi se puteau deci străbate fără teamă regiunile gerului neînchipuit. Trebui să renunţ, însă a pricepe cum se împiedica asfixia, cum marţianul a putut lua cu sine hrană şi apă în cantitate suficientă pentru o călătorie atît de lungă ; enigma rămînea iarăşi natura fiinţei marţiene, atît de vădit superioară nouă, enigmă erau motivele călătoriei în eterul infinit şi mai presus de toate cauza dispariţiei mecanicului.

Avui dorinţa să intru în bolid pentru ca, şezînd pe scaunul mobil, să-mi dau mai bine seama de forma corpului ingeniosului locuitor al planetei vecine. Ridicai deci emisferul inferior, fixînd pe pămînt fundul cu acumulatoare şi sărind în nacelă, m-aşezai pe şa. Coatele mi se rezemau în mod natural pe un fel de măsuţă circulară, lată de două palme, lipită de jur împrejurul peretelui, şi care mă înconjura ca un brîu. Marţianul trebuia deci, după toate probabilităţile, să aibă forma asemănătoare cu a omului, căci altfel ce rost ar fi avut şaua, măsuţa circulară ? Mai mult : trebuia să fi avut cam înălţimea mea : 1,65 m. Nu pricepeam însă rostul... seminţelor de floarea-soarelui, presărate pretutindeni ; nu înţelegeam pentru ce se pătase geamul inferior de urme de pasăre ? Aceste seminţe, pe Pămînt hrana papagalilor, să fi fost merindele marţianului ? Un corp de pasăre să fi avut născocitorul minunatului aparat de zburat, al lămpii, al acumulatoarelor uşoare ca pana ? ! Prea era neverosimil şi totuşi putea fi altfel ?

IV

IEROGLIFELE MARŢIANULUI

Ca să-mi dau seama de felul cum era fixată de perete masa circulară, m-aplecai, şi atunci văzui dedesubt, pe o poliţă, un caiet gros, cu scoarţele de muşama neagră.

Febril, îl luai, îl deschisei. Era plin de semne cabalistice, de ieroglife stranii. De altfel, privite de aproape, semnele erau foarte clare, rîndurile depărtate unele de altele, iar semnele extraordinar de scurte, culcate spre dreapta, ca scrisul cucoanelor ; aceste litere bizare semănau a cifre arabe trunchiate, strîns lipite nnele de altele, ca un fel de stenografie extrasimplificată. Văzusem pe la întruniri, la universitate, luîndu-se note în stenografie, dar stenografii aceia făceau semne atît de întortocheate, de sucite şi de încîlcite, încît ai fi zis că iese fidea cuprinsă de *delirum tremens* din creionul lor.

Ieroglifele atît de netede şi de concise ale marţianului variau totuşi de la pagină la pagină, scrisul fiind uneori mai apăsat, alteori mai subţirel, alte dăţi tremurat şi agitat ca scrisul unui bătrîn sau unui alcoolic. Pagini întregi nu cuprindeau o singură ştersătură, urmau pasaje pline de corecturi, adaose şi aruncături de condei, ca iscălitura în cirilice a vreunui boier dinaintea Regulamentului Organic. Mai încolo, se rupseseră cu violenţă cîteva pagini din caiet, apoi iar urma scrisul acela frumos, limpede, în relief, săpat, ai zice, în hîrtie.

Învîrteam încet, pagină cu pagină, doar-doar vreun semn exterior să dezlege, fie şi în parte, misterul. Nu văzui decît iarăşi coji de floarea-soarelui şi în mai multe locuri pete de pasăre. Ciudat !... Mai răsfoind cîteva pagini, observai că scrisul se măreşte, devine tremurat, agitat, sacadat ; întorsei încă o pagină şi

atunci, necrezînd ochilor, văzui scris, în slove latine, abia descifrabile, trei cuvinte „azbestoid refractar atracțiunii", întorsei iar o pagină și atunci, în grai limpede românesc, citii :

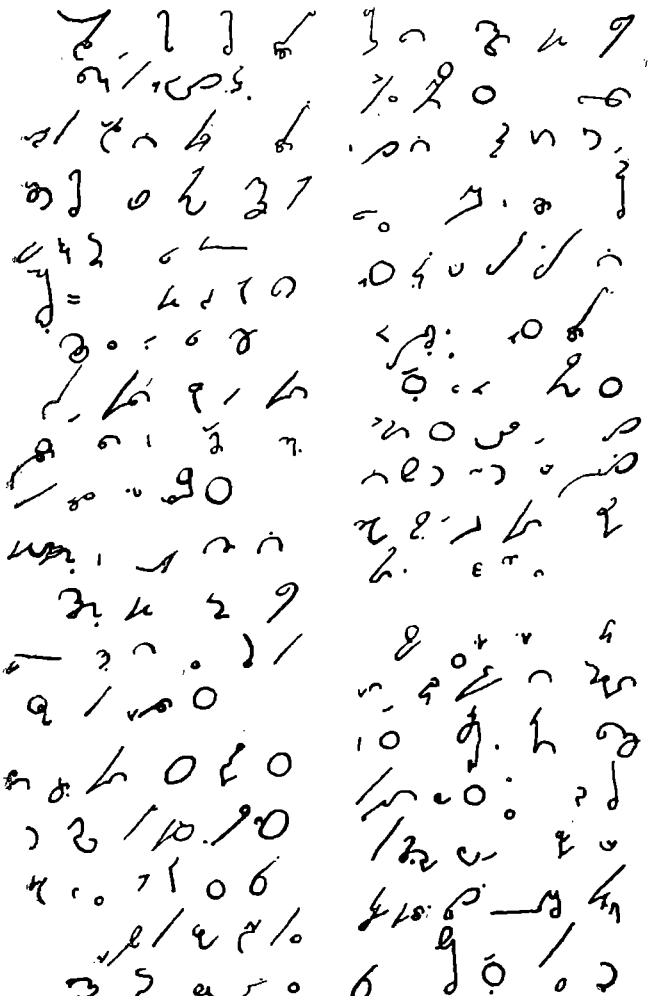

„...fie ca în zborul tău să cazi pe pământul românesc iubit, ce nu mi-e dat să-l mai sărut o dată... iar vouă, oamenilor, vă iert batjocurile, apatia voastră; vă dăruiesc din toată inima invenţiile mele, puţinul ce ştiu".

Şi mai jos, abia vizibil, tremurat, căzător, se citea: „Alfabetul".

Şi se dădea, foarte deformat, alfabetul stenografic ce urmează, grupat de mine mai clar ca să se poată folosi de dînsul oricine.

În sfîrşit, dedesubt, filiform, abia citeţ, scrisese:

„Formula pastilelor oxigenatoare: apă — peroxid de ..." Formula nu putuse fi isprăvită.

Cum de a mai putut aşeza caietul pe poliţă, închide aparatul, să-i dea drumul gol în văzduh, de ce nu s-a suit în el, de unde vine, din Marte sau din Venus, din Lună? Mister!...

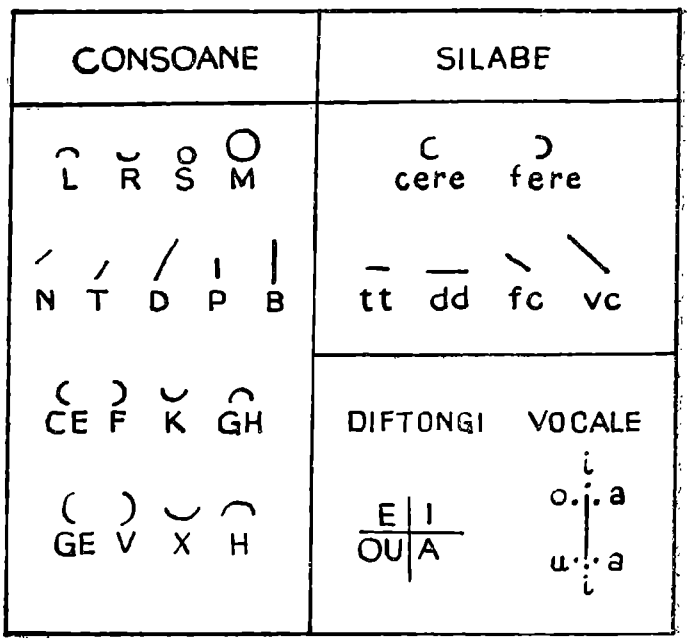

Într-o stare de surescitare extremă luai febril prețiosul caiet, acoperii bolidul cu pînze și cu o rogojină și mă închisei în biroul meu, să mă căznesc fără întîrziere să descifrez scumpele ieroglife.

Dar vai, nu-mi închipuiam să fie cazna atît de grea : rostul crucii în jurul căreia erau înșirate vocalele nu-l înțelegeam, consoanele, înșirate pe măsura descifrării, nu-mi dădeau nici măcar un singur cuvînt. Eram deznădăjduit. Mă încăpățînam să dezleg misterul, dar oboseala începu să mă doboare, literele jucau dinaintea ochilor, pleoapele mi se umflau, făcîndu-se de plumb ; și în curînd, fruntea-mi, rezemată de podul palmei, lunecă pe cotul brațului și adormii dus.

V

VISUL

Visai că născocisem o substanță ciudată, un fel de „azbestoid refractar atracțiunii" Pămîntului, așa cum vidul este refractar căldurii, cum sticla, oricît de subțire, anihilează cu totul curentul electric de mii de volți. Din substanța aceasta îmi făcusem pantofi.

Încălțat cu ei, trupu-mi nu mai avea greutate, mă simțeam ușor ca fulgul și puternic ca un titan, căci orice lucru luam în brațe, fie el de mii de tone, pierdea pe dată greutatea lui. Și astfel, slăbănogul de mine, opream din fugă, cu o singură mînă, automobile de sute de cai-putere, le ridicam deasupra capului meu, rîzînd cu hohote de frica automobiliștilor cu blăni de urs și ochelari de bufniță. Mă simțeam atît de ușor, încît trebuia să fac sforțări ca, pășind, piciorul ridicat să nu rămîie în aer, ci să se lase din nou la pămînt.

Ridicîndu-mă, nu știu cum, puțintel în vîrful picioarelor, îmi fu cu neputință să las iarăși călcîiele la pămînt, pînă ce, obosit de a tot umbla ca o baletistă, ridicai și tălpile... Atunci, minune, rămăsei suspendat în aer, la o palmă de Pămînt...

Îngrijorat, îndoii genunchii, lăsîndu-mă greu, să cad, să ating iarăşi Pămîntul. Această săltare însă făcu dimpotrivă ca brusc să mă ridic cam la un metru de sol, plutind în atmosferă ca o minge de săpun.

Întîi îmi fu teamă, dar mă obişnuii cu strania senzaţie de absolută imaterialitate ce o resimţeam şi cu nespusă plăcere înaintam, ca o stafie eterată, despicînd aerul cu braţele, ca la înotat, dar fără a simţi pic de oboseală ; mişcările încete şi largi ale braţelor semănau mai degrabă unui gest de binecuvîntare a solului de care mă dezlipisem.

Lumea însă începu să se strîngă în jurul meu ca la urs, crucindu-se, şi aceasta mă plictisi. Necăjit, dădui cu tărie din picior, să recad pe Pămînt, dar, cu un fîşîit, ca o rachetă, ţîşnii spre bolta cerească. Un nasture al hainei, agăţîndu-se de o sîrmă de telegraf, mă opri la vreo 20 metri de pămînt. Stîlpul cu ceştile de porţelan de care era legată sîrma ce mă reţinuse fu smuls din pămînt cu toate sîrmele lui, ca un fir de iarbă.

Pluteam acum la înălţimea etajului al doilea al caselor de pe Calea Victoriei şi nu îndrăzneam să fac vreo mişcare, de teamă să nu fiu supt de Soare sau de stele ; îmi era frică iarăşi să scot, la înălţimea la care mă aflam, pantoful blestemat.

Vîslind încet cu braţele, căutai să mă apropii de hotelul Frascatti [6], în dreptul căruia mă aflam, să intru pe o fereastră în clădire, să scap. Vuietul mulţimii aclamînd jos în stradă mă enerva de-mi venea să ţip. Sus pe acoperişul clădirii un tinichigiu lipea streaşina deasupra trotuarului. Speriat de zgomot, cuprins de groază văzînd un om zburînd în mijlocul străzii, îşi scăpă fiarele, picioarele îi lunecară, căzu, şi peste dînsul sobiţa cu mangal. Prinsei din zbor pe nenorocit şi, ca pe o minge, îl zvîrlii printr-o fereastră deschisă în hotel. Gest fatal : precum se înalţă balonul din care ai zvîrlit toţi sacii de nisip, tot astfel, scăpînd pe bietul jupîn, fui avîntat cu iuţeala unui proiectil în infinitul albastru...

Urcam cu furie, mîinile lipite de trup şi orice mişcare iuţea mai tare căderea-mi în vidul fără fund,

atras, sorbit de o putere nevăzută. Părul meu lung, zbîrlit deasupra capului, creştea parcă mereu, capul mi se subţia, gîtul mi se lungea, trupul se întindea ca şi cum ar fi fost de cauciuc. Vîntul sufla în pieptu-mi ca într-un tub de orgă, urlînd ca o sirenă, mereu mai ascuţit; ceasornicul din buzunarul vestei, briceagul, nasturii de metal, în groaznica frecare de pătura de aer, luceau, ardeau, muşcîndu-mi carnea şi tot mai repede cădeam în vid. Trecui de o stea, de alta şi apoi iar de alta, eram ca într-un nor de milioane de scîntei; aeroliţi, bolizi şi alte căzătoare cercau zadarnic să se ia la întrecere cu mine. Soarele, mic cît o portocală şi roşu de mînie, privea chiorîş la mine.

Bietul meu trup, lungit acum la mii de metri, trecu mai iute ca lumina de Calea Lactee, unde un moş cu barbă de argint viu curăţa o nesfîrşită şină de tramvai, făcînd ca mii de stele să scapere nebune în frecarea fierului ceresc. Trecui şi mai departe, atras acum cu furie de o stea ce parcă mă chema, făcîndu-se tot mai mare, cît o chitră, cît un pepene galben, cît discul de lumină al unui cinematograf, cît cupola Ateneului într-o seară de concert, mare de n-o mai puteam cuprinde toată într-o privire.

O clipă încă şi cu dînsa mă ciocneam... Vrui să-mi fac cruce, ducînd mîna la frunte, dar mîna-mi fu smucită înainte şi îngrozit închisei ochii...

În loc de zdrobirea oribilă la care mă aşteptam, mîna-mi întinsă şi capu-mi lung ca o imensă lumînare de nuntă sau de mort avură brusc senzaţia că intră în cocă moale şi atunci, întocmai ca o minge izbită de un perete, fui zvîrlit înapoi cu mii de kilometri şi iar atras cu furie de planetă şi iar respins mai încet, ca o minge în mîna unui jucător dibaci.

Precum un gumilastic, întins pînă la limită, revine, lăsat liber, la forma primitivă, aşa şi trupu-mi, lovind stratul elastic, reveni la forma-i pămîntească.

Eram înfipt în aerul planetei, atmosferă atît de compactă, densă şi elastică, încît n-o putea străbate un corp de pe Pămînt; stam astfel, încleiat, la zece metri numai de suprafaţa dură a planetei, cu capul în jos,

cu ochii injectați de sînge, vinele gîtului meu umflat zvîcnind tot mai puternic.

Sub mine mișuna o lume oribilă de omizi uriașe cu 13 picioare dințate, așezate neregulat în jurul unui trup gros, cleios, păros, avînd un singur ochi bulbucat în vîrful unei protuberanțe vîscoase și mobile, deasupra unei guri monstruoase. Deodată mă văzură scîrboasele dihănii și urlete groaznice umplură văzduhul. Dintre omizi, una mai mare, deschizînd o gură largă și mestecînd de cîteva ori, scuipă spre mine o salivă lungă de opt sau zece metri, cleioasă ca pînza de păianjen, dar nu mă nimeri. Urlînd, infectele insecte se năpustiră la bolovanii de zgură, făcînd o piramidă pe care se suiră. Din vîrf, omida mare scuipă din nou spre mine, nimerindu-mă în ochi. Un fir cleios unea acum gura cea spurcată cu ochiul meu chiorît. Oribila insectă, rupînd firul din gură, urcă grăbită de-a lungul lui spre pupila mea scoasă aproape din orbită.

Urlai de groază și durere rupînd firul cu mîna; omida căzu jos strivită. O nouă salivă se înfipse pe gîtul meu umflat, apoi alta pe mînă, alta pe frunte, pe nas, pe urechi. Pe fiecare fir urcau în grabă, cu urlete, dihăniile monstruoase. Simțeam acum pe mine părosul lor trup rece și mii de guri avide mușcînd din corpul meu; picioarele lor dințate le înfigeau în carnea-mi, tăind vine și artere. Urlam nebun de groază și durere, căutînd o armă, prins tot mai mult de firele cleioase. În deznădejde smulsei pantoful din picior să dau ca un turbat... Atunci, într-o clipită, oribila stea pieri într-un con de lumină și, învîrtindu-mă în vid ca o sfîrlează, căzui zdrobit la pămînt...

Mă deșteptai. Telefonul, pe biroul unde adormisem, suna cu îndîrjire. Noaptea venise iarăși. Dormisem ceasuri întregi cu capul pe brațul îndoit, cu ochiul drept lipit de butonul manșetei, cu mîna stîngă atîrnînd în jos.

Mă sculai zdrobit, paralizat, abia putînd mișca gîtul, ochiul mi-era umflat de contactul, timp de ceasuri poate, cu metalul dur, iar prin vine parcă-mi umblau furnici.

Abia putui duce receptorul la ureche. Uitasem de gazetă: redacția îngrijorată mă chema la muncă.

VI

DESCIFRAREA MANUSCRISULUI

După multă cazną, încercînd întîi, dar fără izbîndă, să descifrez cuvintele la rînd, punînd slove latineşti în locul alfabetului ieroglific a cărui descifrare se indica la sfîrşitul manuscrisului şi cercînd să dau un sens grupelor consonantice obţinute, apoi făcînd o culegere a semnelor de un desen mai caracteristic, mai scurt şi revenind mai des din loc în loc în paginile caietului, am ajuns să descifrez cuvinte uzuale ca: „de, pe, să, şi, mai, în, că, aerosfredel, curent electric etc." Acestea mi-au servit de jaloane pentru ghicirea şi descifrarea altor cuvinte, şi aşa, pe încetul, după o muncă grea, am ajuns să descifrez tot caietul în afară de cîteva pasaje scrise prea repede, cu prea multe ştersături şi îndreptări şi să citesc notele stenografice ale jurnalului de bord aproape cu aceeaşi uşurinţă cu care citesc slovele latine.

În capitolele care urmează nu fac altceva decît să transcriu povestirea minunatelor întîmplări ale unui român... în... Lună, după jurnalul său de bord!

Ori de cîte ori s-a putut, am lăsat neschimbat stilul autorului; a trebuit însă în cîteva locuri, şi mai cu seamă pe la sfîrşitul manuscrisului, acolo unde prea erau numeroase îndreptările, ori prea scurte însemnările şi fără legătură, acolo unde lipseau cele cîteva pagini rupte din caiet, să coordonez feluritele fragmente, punînd şi de la mine, pentru ca diferitele capitole să aibă coeziune, citirea să fie cît mai puţin obositoare şi povestirea să apară ca un tot complet.

Doresc ca cititorii să urmărească povestirea necrezutei călătorii cu acelaşi viu interes cu care a citit-o tălmăcitorul. Poate că ei vor pricepe mai bine ca mine mecanismul „aerosfredelului" despre care inventatorul ne vorbeşte din păcate ici-colo numai, şi atunci poate cu ajutorul lor să izbutim a pune din nou aerosfredelul în stare să zboare şi să readucă din Lună pe bietul nostru frate.

P A R T E A A II-a

DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ

(N o t e d e c ă l ă t o r i e)

I

BUCUREŞTII VĂZUŢI DIN NORI

Ce zi de emoţii sublime ! Numai privind splendidul imens orizont înstelat al nopţii, negrul înfricoşător de sub picioare şi mai ales coloana de mercur coborîtă a barometrului mă pot convinge că în adevăr plutesc în aerul curat, la 1 000 metri înălţime.

Era ora 3, o căldură înăbuşitoare, cînd, după un ultim inventar amănunţit al celor ce luam cu mine în lunga mea călătorie, mă închideam, nu fără emoţie, în aerosfredelul meu. Experienţele făcute cu modele reduse ale aparatului meu zburător reuşiseră pe deplin şi totuşi, în această clipă hotărîtoare, cu mîna pe comutator, mă codeam să dau drumul curentului electric, care trebuia să anihileze legile atracţiunii, să dea viaţă învelişului de aluminiu. Inima-mi bătea tare şi fără voie îmi adusei aminte de o rugăciune ce mă învăţase mama cînd eram copil. Mă ruşinai de lipsa-mi de curaj şi, cu hotărîre, dădui drumul încet curentului electric, cu ochii aţintiţi pe electromagnet.

Mă aşteptam la senzaţia de oprire a respiraţiei pe care o resimţi cînd te visezi căzînd în vid ; nimic însă nu se mişcă. Mării puţin forţa curentului : aceeaşi imobilitate. Deodată însă, crăcile plopului înalt din marginea grădinii mele izbiră geamurile aerosfredelului, tîrşîind cu fîşîit de furtună şi astfel, mîngîiat de plecare, aerosfredelul zbură liber în văzduh...

Măreţia priveliştii capitalei imense, aşternută într-o clipă toată la picioarele mele, aşa cum se împrăştie pumnul de grăunţe din mîna semănătorilor, nu cred că poate fi exact descrisă, dar nici uitată de cel ce a văzut-o.

Închizînd ochii, revăd cu gîndul tabloul măreţ : mii de acoperişuri multicolore la diferite planuri, apoi, apărînd din mijlocul grădinilor înlănţuite la nesfîrşit casele bucureştene, tot mai multe, tot mai mărunte, mai viu colorate ; ici-colo, înalte coşuri de fabrici suflînd alene fum negru bucălat, iar presărate în tot oraşul nenumărate turle de biserici mititele, privind spre răsărit. Dîmboviţa, lung fir de argint viu, ondulînd cochet sub poduri, împarte în două oraşul-capitală ; pornind de lîngă ţărmul apei, un labirint de străzi întortocheate se pierd şerpuind prin mozaicul de case şi grădini ; tramvaiele, trăsurile par muşte tîrîndu-se prin praf ; iar oamenii — urîte puncte negre pătînd cel mai frumos tablou.

Sub mine, casele, din vina perspectivei, iau forme din cele mai ciudate : Palatul Poştelor îmi pare un imens cazan pătrat, Arsenalul un lung balaur solzos şi negru, suflînd aburi pe nări. Foişorul de foc — o căpăţînă de zahăr răsturnată ; iar Cişmigiul, o pereche de ochelari de aur, căzuţi într-un petic de grădină. Tot mai multe apar casele, ţîşnind ca din pămînt, răzleţindu-se mai în fund, prin mahalalele pierdute în frunziş des, din care se mai înalţă doar fabrici şi spitale.

Tot mai afund se lasă oraşul, ca o prăbuşire a întregului Pămînt sub mine, punct pierdut în nori. Aerosfredelul, mînat pe nesimţite de vînt, încet, spre nord, lasă în urmă străvechea capitală într-o ceaţă deasă de praf, pe care Soarele o preschimbă în aureolă. Tot mai larg mi-e orizontul. Apa Colentinei cu lungul ei şir de lacuri aurite pare o salbă de galbeni împărăteşti, atîrnată de o icoană şi, mai departe, a doua salbă, mai mică, Mostiştea, se leagă de cea dintîi prin scumpa ţesătură a lanurilor de grîu ; ici-colo, ca pietre de smarald, petele pădurilor fac să pară mai strălucitoare haina scumpă a icoanei cu cingătoarea de safire a munţilor ce mărginesc privirea.

Ce mîndră eşti, ţara mea iubită, cu lanurile tale bogate ce par ale tuturor ! Ce fericită mi te arăţi, fără partide, situaţii moştenite, unită fără graniţi, cum te cuprinde cu dor vederea mea...

Soarele, imens şi roşu, ca fierul ce începe a se răci, coborînd pe nesimţite, atras de orizont, părea că se turteşte, izbind uşor Pămîntul avid a-l înghiţi; lungi mănunchi de raze, făcîndu-şi loc prin aureola divină de nori roşii de vînt, se împrăştiau în lume ca o ultimă sfidare biruitoarei nopţi. Dinspre răsărit, ca vrînd să învăluie Soarele, negrul covor al nopţii, tîrît de mîini ascunse, se-ntinde tot mai larg înspre apus. În curînd, jos totul fu negru, chiar creasta aurită a munţilor din zare îşi pierduse dantela ei de foc şi în lume singur eu mai puteam privi la Soare, primind ultimele-i raze. Cînd dispăru cu totul, mării forţa curentului şi urcînd 500 metri, din nou răsări Soarele şi apuse numai pentru mine. Cu o egoistă mîndrie socoteam splendoarea acestei privelişti ca o răsplată a multor nopţi de muncă, a batjocurei ce-ndurase nebunul ce-şi propusese a merge-n zbor la Lună.

Deodată însă mă cutremurai de un fior şi simţii o durere acută la tîmple şi urechi; respiraţia mi-era tare grea. Întorsei un buton şi închisoarea mea cerească se lumină de splendida albastră fluorescenţă a tubului lui Geissler, străbătut de undele electrice. Privind barometrul, văzui că eram la 3 200 metri, iar termometrul scăzuse la 5 grade.

O clipă stătui nedumerit ce trebuia să fac: să mă închid ermetic şi dînd maximum de forţă curentului electric să zbor în infinit, ori să mai plutesc cîteva ceasuri în aerul ţării natale, pe care poate pe veci n-oi mai vedea-o. Timp să ajung în Lună aveam destul, acumulatoarele mele de oţel de aluminiu, atît de uşoare şi atît de puternice, îmi asigurau o forţă de ascensiune iniţială de 200 km pe oră timp de patru luni de zile. Noaptea, pe de altă parte, venise prea repede, iar privelişte a ce mi se înfăţişa era atît de nouă şi de o atît de ideală frumuseţe, încît mă hotărîi să nu-mi iau zborul astăzi, să cobor puţin mai jos, pentru ca mîine, în revărsatul zorilor, plutind poate deasupra Carpaţilor, deasupra vîrfului falnic al Omului, de acolo, privind încă o dată întreg pămîntul românesc, să-mi iau zborul în eternul infinit.

Oprii deci din forța curentului electric și puterea de atracțiune a electromagnetului scăzînd, începui să cobor.

Negru, ca fundul iadului, Pămîntul urca spre mine cu furie, ca o gură imensă ce ar fi vrut să înghită pe îndrăznețul care îl disprețuia, căutînd lumi mai curate.

Cădeam prea tare : mării din nou curentul. Voiam să petrec noaptea cam la 500 metri, fără a urca, nici scoborî. Cînd deci coloana barometrică, urcînd pe măsură ce mă apropiam de Pămînt, îmi indică această înălțime, mării și micșorai pe rînd forța curentului electric pînă ce izbutii, nu fără muncă, să fac să rămînă staționară coloana de mercur.

Această căutare de echilibru mă făcu să rîd : îmi adusei aminte cum, copil fiind, procedam cam în același mod cu balonul cumpărat de mama la Moși, la bîlci, și pe care mă căzneam să-l fac să rămînă nemișcat în mijlocul odăii. În loc de lestul de nisip al aeronauților, legam de sfoara balonului o bucată de turtă dulce, din care tot mușcam cîte puțintel, pînă ce izbuteam să rămînă balonul la înălțimea dorită de mine, lucru greu, căci era chinuitoare tentația de a mușca din turta dulce neutralizatoare a forței de ascensiune a balonului.

Stabilitatea-mi asigurată, stinsei lampa, pentru a nu cheltui zadarnic din energia electrică a acumulatoarelor. În această clipă, un fluierat prelung sfîșia tăcerea adîncă a nopții, urcînd pînă la mine, și imediat apoi auzii, slab, dar foarte distinct, sîsîitul sacadat al aburului unei locomotive și zgomotul de toacă al roților unui tren sărind cu ropot din șină în șină. Scoțînd capul pe geam și privind în jos spre prăpastia neagră, fără fund, văzui un mic nor de milioane de scîntei scăpărînd grăbite ; înainta săltăreț spre o pată mare de lumină formată din mii de stele mărunte, fixe, unele albastre, mari, altele roșii, cele mai multe galbene ; ai fi crezut un sfat de licurici, dar după un nou fluierat de tren, auzii deslușit cîinii lătrînd în cor : eram deasupra Ploeștilor. Deodată mi se făcu foame, îmi adusei aminte de Gherea, de bufetul gării, de pateuri excelente, și, deși astăzi vegetarian convins, parcă în clipa aceea aș fi mîncat chiar și un biftec în sînge, „felie de ca-

davru de vacă asasinată", cum i-aş fi zis cu alt prilej. Aprinsei lampa. Tovarăşul meu de drum, Coco, papagalul, sculat din somn, îşi scutură penele, spunîndu-mi grav : „Bonjur, mă !" rîzînd apoi cu hohote şi dîndu-se peste cap în jurul agăţătoarei lui, fluierînd. Împărţirăm prînzul nostru : mere, nuci, stafide şi pîine de Graham ; mîncai o excelentă salată de marule cu zeamă de lămîie, mai glumii cu prietenul meu Coco, singurul care îmi va reaminti de oameni în călătoria mea, stinsei cu părere de rău albastra lumină a tubului electric, atît de frumos reflectată de pereţii concavi cu luciu argintiu ai învelişului de aluminiu şi mă mulţumii cu lumina stelelor sclipitoare, ciuruind cerul minunatei nopţi de vară. Dar, tot privind la stele cum dau cu toate roată în jurul neînsemnatei Stele Polare, ploconindu-i-se, şi trăgînd cu nesaţ în piept aerul curat şi îmbălsămat, adormii ascultînd ţîrîitul unui greier-tenor, acompaniat de corul broaştelor din luncă.

II

FURTUNA

Fui deşteptat brusc de o ciocănitură scurtă în pereţii aerosfredelului meu. Deschizînd ochii, buimăcit, auzii un foc de puşcă, urlete de cîini, vociferări şi iarăşi un foc de puşcă.

Prima mea grijă fu să privesc barometrul, să ştiu de n-am căzut. Razele Lunii cădeau drept asupra lui : eram la 300 metri înălţime. Într-o clipă îmi dădui seama de cele ce au trebuit să se întîmple : aerosfredelul meu de aluminiu, luminat de razele Lunii, cu geamurile lui ca nişte ochi de monştri, trebuie să fi părut celor de jos vreo pasăre măiastră din poveşti sau însuşi necuratul... căzut din cer ! Cîinii, desigur, începuseră să urle, sculînd satul, iar un jandarm rural, ori un locuitor mai inimos, îşi descărcase puşca asupra dihăniei.

Scosei capul pe geam şi văzui, ca printr-un văl albastru, la vreo sută de metri sub mine, tot satul în

picioare. Iar se trase foc de puşcă asupra mea. Temîndu-mă să nu mi se găurească aeroplanul şi să pătrundă aer în stratul izolator dintre pereţii lui dubli şi să deger apoi, ajungînd în regiunile fără atmosferă, strigai furios, ducînd mîna pîlnie la gură: „Nu trageţi, măgarilor!...“ Apoi, mărind forţa electromagnetului, mă înălţai ca o cometă albastră cu cîteva sute de metri.

Jos, de groaza stelei cu coadă ce înjura româneşte, piticii umani o rupeau la fugă, iar casele albe, risipite pe dealuri, păreau, sub efectul bruştei depărtări, că se strîng toate laolaltă de frică. În aceeaşi clipă, un nor ascunse Luna şi pata albă a satului pieri. Oprii din forţa curentului electric, coborînd încet cam la 200 metri de Pămînt.

Cerul, atît de senin acum cîteva ore, era pătat de largi nori negri mînaţi cu grabă de vînt. Umbra lor deasă, plutind în marea albastră de lumină, se proiecta pe Pămînt sub cele mai curioase forme, ca petele şi nervurile capricioase ale unei imense plăci de marmură. Sub umbra neagră, călătoare, a norilor dispăreau înghiţite satele albe, şoselele trase parcă cu creta, apele argintate de razele Lunii, reapărînd apoi pe încetul din penumbră cînd norul trecea, ca o vedenie din ce în ce mai luminoasă, pentru a pieri din nou peste cîteva clipe. Fugeau sub mine sate, şosele şi rîuri; fugeau petele închise ale pădurilor, petele de aur mat ale holdelor, căci vîntul sufla a furtună. Auzeam desluşit freamătul rugător al miriadelor de frunze tremurînd de frică şi parcă vedeam crăcile copacilor, întinse ca braţe ce se roagă, implorînd mila ca să nu fie lăsate sub urgia furtunii năprasnice. Pe cer norii alergau cu mînie după stelele tremurînde, pălindu-le, stingîndu-le; Luna zvăpăiată fugea nebună, zbătîndu-se să scape de îmbrăţişarea norilor cu forme de balauri; abia scăpa o clipă, plutind din nou curată, şi un alt nor negru o împresura, tîrînd-o cu sila în mijlocul sabatului furtunii.

Lupta în contra luminii devenea tot mai dîrză. În depărtare tunetul mîrîia ca o fiară necăjită şi spasme zguduiau norii deveniţi fosforescenţi. Stelele pieriseră toate, un nor imens, mai negru ca toţi ceilalţi, răpuse şi Luna. Atunci norii înfricoşători, cu forme de balauri,

se prinseră, unindu-şi amenințător puterile. Întunericul deveni groaznic; îl simțeai că te înăbuşe, împresurîndu-te din ce în ce. Un fulger orbitor spintecă cu furie toți norii şi fu o clipă de lumină feerică, urmată iar de întunericul cumplit. Lumea se cutremură de bubuitul maiestuos al tunetului.

În lumina intensă a celor cîteva secunde, recunoscui jos, sub mine, oraşul Cîmpina cu imensele-i cisterne de petrol şi sondele sale urcînd din Prahova pînă în vîrf de munte, sugînd la sute de metri păcură neagră ca iadul, scuipînd-o la străini. Din nou fu sfîşiat cerul, şi un trăsnet îl uni, printr-o lance de foc, cu Pămîntul. O flacără uriaşă ţîşni din adîncul solului, amenințătoare, spre cer: o sondă se aprinsese arzînd ca o faclă la căpătîiul unui mort. În aceeaşi clipă o ploaie cu grindină se porni cu furie, ciocănind fără milă casa mea zburătoare.

Mă simțeam atît de mic în faţa urgiei cereşti, încît nu puteam lua o hotărîre: mi-era frică să nu fiu trăsnit, atingînd comutatorul fie pentru a urca, fie pentru a coborî. Dar ropotul grindinei se întețea, furtuna se dezlănțuia în toată oroarea ei măreaţă. Trebuii să iau o hotărîre. Împinsei cu teamă comutatorul, să zbor dincolo de furtună.

Ca un vîrtej urcai spre fulgerele imense, orbitoare, ce rupeau cerul în fîşii tot mai largi de foc. Dusei crispat mîinile peste ochii strîns închişi şi cu degetele mari îmi astupai urechile. Zburai astfel cîteva clipe ce-mi părură veacuri. Zgomotul se tot apropia asurzitor, simţii scîntei ieşind pîrîind din tot corpul meu şi apoi brusc fu linişte.

III

DEASUPRA NORILOR

Deschisei ochii. Luna, curată, neînchipuit de frumoasă, lumina un cer înstelat de o feerică splendoare. Sub mine, nori albi ca vata se rostogoleau alene, bucălaţi, se afun-

dau cu grabă, străbătuţi de şerpi de foc din ce în ce mai subţiri şi mai mici. Începui să plîng ca un copil fără să mă pot stăpîni. Un fior mă cutremură, dinţii îmi clănţăneau de frig.

Reculegîndu-mă, privii barometrul : coloana de mercur se cobora văzînd cu ochii, indicînd aproape fără tranziţie 3 500, 4 500 metri înălţime. Oprii din forţa curentului şi din nou începură norii să urce spre mine. Atunci, ca o sfidare, trufaş şi dispreţuitor, oprii aerosfredelul la cîteva zeci de metri numai deasupra norilor de care avusei atîta groază cu cîteva clipe înainte şi îi privii cu laşă batjocură de copil obraznic. Fugeau sub mine blînzi, luminoşi, încolăcindu-se din ce în ce mai albi, mai lînoşi, mai primitori. Departe de tot, cînd şi cînd, o limbă de foc îi mai sfredelea. Masa lor albă şi deasă te fascina, un dor mă cuprinse de a mă tolăni pe dînşii, ca, întinzîndu-mă alene, să dorm pe puful lor alb. Să fi fost în nacela unui balon, cred că nu m-aş fi putut împotrivi ispitei de a mă afunda într-înşii şi trebui să fac o sforţare ca să mă retrag de la geam.

Văzînd cum fug sub mine norii, cu mult mai sus ca mine, alţi nori albi, ca un păr frumos de preot bătrîn, pluteau într-altă direcţiune, supunîndu-se unor legi necunoscute încă, mi se impuse întrebarea : dacă vîntul suflă, de ce nu-l simt, de ce nu-mi zguduie nacela ? Adineauri cînd furtuna, la cîţiva paşi sub mine, dezrădăcina copacii, de ce nu resimţeam nici cea mai slabă adiere ? Cu un sentiment de mîndrie pentru invenţia mea, îmi explicai fenomenul : trenul ce aleargă pe şinele înnodate la nesfîrşit pe faţa Pămîntului aspru, te zguduie fără odihnă şi ameţeşti, privind din cutiuţa pătrată, îmbîcsită de fum şi lipsită de aer, cum se învîrte mereu, încet, orizontul în jurul tău ; pe vapor iarăşi te clatină valurile la cea mai slabă adiere şi ţi-e primejduită viaţa de ar sufla mai tare vîntul ; în aeroplanul cu aripi atît de fragile încă, te asurzesc exploziile motorului, iar stratul de aer, pe care elicea îl sfredeleşte necontenit cu violenţă ca să te poţi înălţa, îţi suflă cu furie în faţă, orbindu-te, mînjindu-te cu ulei, răpindu-ţi plăcerea planării ; balonul singur, dezlipindu-se de pămîntul brutal, se urcă lin în aerul impalpabil, identificîndu-se cu dînsul : nu simţi că

urci, nu simţi că înaintezi, şi chiar de ar sufla vîntul a furtună, nu-l simţi, căci alergi cu iuţeala lui, chiar în stratul de aer ce te înconjoară şi care se mişcă o dată cu tine. Mai minunat încă decît balonul e aerosfredelul meu de metal ce-şi rîde de frig, de lipsa de aer! Cu balonul, cum treci de cîteva mii de metri, călătoria devine o primejdie: rarificîndu-se aerul, gazul balonului se dilată din ce în ce şi, ca să nu plesnească învelişul subţire de mătase, trebuie să lepezi hidrogenul preţios care te-a putut sui în regiunile eterice, dar cu atît e mai în pericol viaţa aeronauţilor care îndrăznesc să urce mai sus ca norii. Apoi, chiar de ar putea să ia în mica lor nacelă deschisă oxigen oricît de mult şi blăni oricît de groase, ca să urce mai sus de Himalaia, mai sus de 10 000 metri, cea mai mare înălţime pe care un Tissandier, [7] cu preţul morţii a doi tovarăşi, a putut-o ajunge, tot n-ar putea atinge nici măcar limita stratului subţire de atmosferă a infimului nostru glob pămîntesc, căci ar cădea ca o masă inertă balonul lipsit de stratul de aer fără de care nu poate pluti. Şi chiar aviatorii, admiţînd că s-ar putea descoperi motorul extraputernic şi uşor ca pana, hrănit cu dinamită în loc de benzina cea grea, şi ar putea astfel să urce mai sus ca balonul, ar cădea în ţăndări pe pămîntul părăsit o clipă, atunci cînd elicea n-ar mai putea trimite sub aripile întinse stratul de aer pe care pînza subţire să se poată rezema.

IV

POPAS DEASUPRA CARPAŢILOR

Luna, în timp ce făceam aceste reflecţii, se lăsase tot mai jos, pălind din ce în ce şi acum se afunda la orizont într-un ocean de nori. Stelele pierduseră pe nesimţite din strălucirea lor, dispărînd timide, pe rînd, desperechind constelaţiile şi doar luceafărul de dimineaţă, ca ochiul lui Ciclop, se uita ţintă la mine.

Deodată, sus, deasupra mea, la zenit aproape, un nor se lumină brusc, devenind roşu-fosforescent, apoi alt nor ceva mai jos se lumină la rîndul lui şi după cîteva clipe altul şi mai jos. Pînă să-mi pot lămuri fenomenul, Soarele ce răsărea la mii de kilometri sub orizont îmi trimise şi mie un mănunchi din primele lui raze.

Sub mine, norii, argintaţi de lumina Lunii, se împrăştiară în parte, lăsînd să se vadă Pămîntul de un negru înfricoşător. Privind iarăşi la norii formaţi deasupra mea, văzui pe dînşii o pată neagră, ciudată, avînd exact forma unei ghiulele de tun uriaşă cu puncte luminoase în centru. Era umbra aerosfredelului meu, proiectată pe nori de Soarele răsărind. Pe încetul umbra se tot coborî, lunecînd pe nori, pînă ce brusc dispăru.

Privii atunci din nou spre Pămînt ; discul orizontal de întuneric cumplit de adineauri devenise mai cenuşiu. Deodată, din întunericul Pămîntului, ţîşni, ca o stea, un punct de foc. Alături, brusc, altă flacără apăru şi apoi altele, tot mai multe, din loc în loc, una cîte una, împrumutîndu-şi focul. Pe o întindere infinită punctele de jeratic se aprindeau, se împreunau, într-o lungă dantelă de foc ce creştea lăţindu-se, coborînd triumfătoare din vîrfurile pietroase ale masivului muntos, deasupra căruia mă aflam, spre vale, gonind din scorburi noaptea, făcînd să sclipească orbitor, cu nuanţe roze, zăpada veşnică, odihnind în fundul prăpăstiilor. Apoi, Soarele incendie rîurile, făcîndu-le să clocotească, ridicînd din toată valea nenumăraţi aburi diafani, ce se încolăciră, unindu-se peste prăpăstii, peste rîuri, printre munţi, pînă ce Pămîntul dispăru din nou, acoperit de un ocean de nori necăjiţi, străpuns ici-colo doar, ca insule stîncoase, de vîrfurile mai înalte ale masivului muntos. De n-ar fi fost tăcerea desăvîrşită, ce nu o poate concepe omul pe Pămînt, iluzia mării nemărginite, bătînd zgomotos cu valuri spumoase stîncile coastei, ar fi fost desăvîrşită.

Dintr-o dată un curcubeu, de o neînchipuită lărgime şi splendoare, îşi întinse puntea feerică peste toată nemărginirea oceanului de nori, pe care plutea singură umbra titanică a globului meu zburător.

Apoi, iarăşi, ca prin farmec, ceaţa se risipi, curcubeul splendid pieri, şi-mi apăru, scăldată în albastru, minia-

tura masivului Carpaţilor, întinzîndu-se la infinit, străbătut de miriade, de subţirile panglici de foc şerpuitoare, unindu-se capricios şi dispărînd în depărtări.

În rîuleţul mai mărişor ce-l vedeam dînd un lung ocol masivului pătat de zăpadă, spre care mă împingea vîntul pe nesimţite, mi se păru că recunosc Oltul, ce sfîşie mîndru graniţele, despărţind acelaşi pămînt românesc.

V

O VIZITĂ ÎN NORI

Cu mult mai sus ca mine, un vultur plana, făcînd largi ocoluri deasupra mea. Micşorîndu-şi cercurile şi apoi strîngîndu-şi brusc aripile, pasărea de pradă se lăsă glonţ peste aerosfredelul ce fu zguduit puternic. Vulturul cu ghearele însîngerate, lunecînd pe pereţii duri şi lucii ai aerosfredelului, se rostogoli în adîncime. Îşi reluă însă echilibrul şi, zburînd cu furie spre mine, cu ghearele încleştate, gîtul întins, ciocul ameninţător, se aruncă din nou la atac împotrivă-mi, prinzîndu-se cu ghearele de deschizătura ferestrei prin care priveam, ca şi cum ar fi priceput că pe aci e partea vulnerabilă a duşmanului cuirasat. Menţinîndu-se cu violente lovituri de aripi ce ne zguduiau puternic, făcîndu-mă să-mi pierd echilibrul, cerca, cu gheara piciorului vîrît prin deschizătura geamului, să apuce, să sfîşie ceva, şi ca de cutremur se mişca biata-mi locuinţă în care mă credeam atît de sigur !

Trebuia să ucid fioroasa urîtă dihanie ! Dădui drumul unui curent electric prin peretele exterior al aerosfredelului, scîntei scăpărară şi vulturul, lovit de trăsnet, căzu învîrtindu-se în abis.

Abia scăpat de acest oaspete neplăcut, primii în aerosfredelul meu, la peste 2 000 metri înălţime, o nouă vizită, duioasă de astă dată ; un biet fluturaş, ajuns cine

ştie cum în aceste regiuni înalte, furat de pe o floare de cine ştie ce vînt năprasnic şi dus la această neaşteptată înălţime.

Cu greoaie lovituri grăbite de aripi, plutea şi el, micuţul, în regiunea vulturilor şi luînd aerosfredelul, în mintea lui de insectă, drept cine ştie ce floare plutitoare, zbura în jurul ei. Scosei mîna pe geam spre dînsul. Sărmanul fluture, rupt de oboseală, se lăsa pe mîna mea şi, retrăgîndu-mi-o încetişor, avui, pe lîngă Coco, papagalul, şi un fluture ca tovarăş de drum.

În vremea aceasta însă, aerosfredelul meu, împins de vînt, se tot apropiase de masivul muntos ce nu putea fi decît Negoiul, judecînd după înălţimea lui : peste 2 500 metri. Auzeam tot mai tare mugetul apelor spumoase strigînd de durere, rupîndu-se de stînci, împinse brutal să muncească la fabrici. Planam acum deasupra unui întreg masiv de munţi pleşuviţi de pădurile lor milenare de brazi. Pe unele coaste mai zăceau, căzuţi sub secure, uriaşii brazi, păstrători în vremi vitregi ai limbii şi datinei româneşti. Ceva mai jos, pe o poiană, o mişuneală de puncte mici, albe, ca o invazie de omizi, părea că roade pădurea străbună, suind muntele. Sunetele de clopot ce urcau limpede spre mine mă făcură să pricep că ceea ce luasem drept omizi distrugătoare era o biată turmă de albi mieluşei. Totuşi, doina ce o cînta din caval ciobănaşul turmei mi se păru însăşi tînguirea pădurii străbune şi o nespusă tristeţe îmi cuprinse sufletul.

Negoiul venea însă cu iuţeală spre mine, umflîndu-se văzînd cu ochii ; stîncile lui se măreau, luînd forme ameninţătoare şi m-aş fi zdrobit de ele peste cîteva clipe de n-aş fi sporit forţa curentului electric ca să mă ridic mai sus ca dînsul. Atunci muntele, care venise sfidător spre mine, ca întru pedepsirea mea, după o clipă de oprire în loc, începu să se dezumfle ca o jucărie de copil şi să cadă prăbuşindu-se, rotunjindu-şi coamele pietroase, strîngînd în grabă copacii milenari ai pădurilor sale în mici pete de un verde bătînd tot mai mult în albastru.

Pe măsură ce se cobora masivul cu nenumăratele lui ramificări întortocheate, se umilea şi trufia Carpaţilor, topindu-li-se înălţimile şi, peste puţin, abia de mai puteai deosebi munţii de şesul cîmpiei.

VI

MAI SUS CA HIMALAIA

Urcam încet, cu iuţeală de 5 metri pe secundă numai, ca să mă pot bucura pînă-n ultima clipă de toată vraja minunatei privelişti. Pluteam acum la o mie de metri deasupra celui mai falnic vîrf al Carpaţilor şi ochii mei vrăjiţi priveau de aici harta în relief, de un extraordinar colorit, a României, cu miriadele sale de rîuri vii, şerpuind ca fire de argint tremurînde, din verdele munţilor spre şesurile galbene, presărate ici-colo de petele mititele, albe, ale oraşelor şi pierzîndu-se într-un văl albastru spre Tisa, Dunăre şi Mare.

La 3 500 metri înălţime, Pămîntul, a cărui sfericitate trebuia să mi se arate tot mai aparentă cu cît urcam, începu să ia tocmai, dimpotrivă, spre uimirea mea, o formă concavă, scobindu-se ca o căldare, marginile orizontului urcînd, împreună cu mine, tot mai sus, ca să ajungă parcă înălţimea la care mă aflam eu.

Apoi, pe lîngă acest curios fenomen de perspectivă al ochiului, ce tinde să aducă mereu orizontul la înălţimea lui, scobitura emisferică de sub mine începu să se umple cu un gaz albastru tot mai intens, îndărătul căruia dispăreau estompîndu-se rîuri, oraşe, tot ce e pămîntesc. Avînd astfel deasupra-mi bolta azurie a cerului şi sub mine bolta tot atît de albastră a Pămîntului, pluteam în mijlocul unei mingi imense, albastre.

Fenomenul mi-l explicai uşor prin faptul că străbătusem o treime din stratul de aer ce învăluie Pămîntul, şi aerul, incolor, în cantitate mică, capătă frumoasa culoare ce o numim cer, văzut în straturi groase, deve-

nind mai albastru cînd umezeala creşte, părînd galben sau roşu cînd în aer plutesc fire de praf mai numeroase.

Cu cît creştea intensitatea culorii albastre sub mine, cu atît bolta cerească lua o culoare mai plumburie, ca şi cînd un zăbranic negru s-ar fi întins pe dînsa. Cerul era aproape negru la zenit, dar se lumina pe măsură ce privirea-mi cobora spre orizontul pămîntesc, într-o nuanţare de culori de o nespusă fineţe, trecînd de la negru la cenuşiu, la albastru, azuriu, la alb şi la galben. Soarele pierduse strălucirea lui şi lumina rece, fără să împrăştie raze, ca un disc de metal în fuziune, aşa cum îl vedem uneori iarna, printre neguri, la amiază. Apoi, alături de astrul zilei, stelele apărură, cele mari întîi şi pe încetul constelaţiile toate, ca în toiul nopţii, aşa cum se văd stelele ziua cînd e eclipsă totală de soare, ori cînd, din fundul unei mine sau unui puţ adînc privim o părticică de cer.

În loc însă ca această priveliştе atît de măreaţă şi de nouă să-mi fi aţîţat spiritul de observaţie, o toropeală neînţeleasă mă cuprinse tot mai tare, întunecîndu-mi mintea, îngreuindu-mi membrele, paralizîndu-mi cu totul voinţa. Un frig intens, intern, straniu, mă pătrunse pînă la oase. Cu căutătura fixă priveam ca hipnotizat barometrul, urmărind scoborîrea foarte înceată, dar continuă a coloanei de mercur, pînă ce pleoapele-mi, ca de plumb, se închiseră şi pierdui noţiunea firii...

Ca dintr-un vis fui deşteptat brusc de un corp cald şi moale ce căzu greoi peste faţa mea, rostogolindu-se de aci pe mîini, pe genunchi, jos ! Coco, papagalul meu sărman, picase, ca un pachet inert, de pe agăţătoarea sa, peste mine, trezindu-mă din toropeala de moarte ce mă cuprinsese. Mă zguduii, dîndu-mi seama în acea clipă de pericolul mare în care mă aflam, prin faptul rarificării aerului, al scăderii presiunii atmosferice ; şi, printr-o încordare supremă a voinţei, mă sculai, clătinîndu-mă. Apoi, reculegîndu-mi din nou puterile, izbutii, printr-o supraomenească sforţare, să închid cu nespusă greutate obloanele duble, de sticlă, ale casei mele. Deschisei larg robinetul aparatului meu producător de oxigen şi atunci apa, picurînd repede peste pastilele

oxigenatoare, degajă în abundenţă gazul dătător de viaţă.

Voii atunci să mă aplec, să ridic de jos pe cel ce socoteam să-mi fie tovarăş de drum, pe bietul meu papagal, ce-mi scăpase viaţa pierind, dar simţii ameţeala răscolindu-mi creierii şi o durere acută la urechi mă făcu să ţip. Trebui să stau iarăşi jos strîngînd cu mîinile fruntea-mi îndurerată.

— Doamne ! Cum de am putut fi atît de răpit de priveliştea nouă a ascensiunii ca să uit să dau drumul la timp oxigenului, să închid cît mai era vreme obloanele ! Sărmane Coco, pieirea ta să fi fost salvarea mea ?

Respirai din nou adînc oxigenul şi simţii că renasc. Gîtlejul îmi era uscat, în gură aveam însă un gust acru de sînge. Ştergîndu-mă pe buze cu dosul palmei, mîna mi se înroşi de sînge şi, la vederea lui, din nou simţii că-mi vine ameţeală. Mă stăpînii însă, dîndu-mi seama de cele ce au trebuit să se întîmple : sîngele, din pricina înălţimii la care mă aflasem, nemaifiind reţinut în ţesuturi de presiunea enormă a atmosferei la suprafaţa Pămîntului, îşi croise drum printre pori în mii de picături mărunte, pe buze, ochi, nas şi urechi, unde ţesuturile sînt mai delicate. Tamponai sîngele cu batista, băui niţică apă şi, după ce mai respirai adînc de cîteva ori, putui să mă aplec să ridic de jos pe sărmanul Coco.

Şi din nările lui negre picase sînge, închegat acuma, peste frumoasele lui pene verzi ; se mînjiseră de sînge şi penele albastre de deasupra ciocului, penele mici, galbene ce-i înconjoară ca sprîncene ochii lui rotunzi, lăsîndu-se ca nişte favoriţi aurii sub ciocul său arcuit ; cele patru degete ale picioarelor lui aspre stăteau zgîrcite dureros, ca ale unui pui decapitat.

Aş fi dat o avere să-mi pot scăpa tovarăşul vesel, să pot scăpa biata pasăre, adusă din pădurile ecuatoriale ca pe aici să piară de frig.

Spălai de sînge ciocul lui puternic şi turnai cîteva picături de apă pe limba lui neagră şi rotundă ca un bob de cafea ; îi suflai aer cald printre pene, apăsai ritmic pe pieptul lui, ca artificial să respire oxigen, îi ridicai pleoapele albe, cu gene ca ale omului, dar ochiul

galben rămînea fără viaţă şi faţă de neputinţa mea de a-mi readuce la viaţă tovarăşul, simţii că lacrimi mă îneacă.

VII

BEŢIA OXIGENULUI

Singur eram acuma şi grozav mă durea pieirea ta, sărmană pasăre ! În moartea ta vedeam şi un fel de pedeapsă a urii mele de oameni, căci te luasem cu mine, Coco, poate nu atîta pentru că mama mi te cumpărase cînd eram copil, cît din dispreţ pentru unii oameni, căci îmi aduceai aminte de ei prin graiul tău sentenţios şi comic, prin rîsul tău ce izbucnea prosteşte sau pe nedrept batjocoritor la fiece prilej. Îmi plăceai cînd, umflîndu-ţi guşa şi sunînd puternic pe R, ciocul tău coroiat rostea solemn aceeaşi frază banală ; iar cînd rîdeai cu hohote, atunci cînd alţii abia surîdeau, tu, pasăre ştirbă, îmi aduceai aminte de dinţii cucoanelor frumoase.

Era restrîns vocabularul tău ; 8 fraze cel mult îmi pare : „Bonjur, mă ! Bonjur, Coco ! Ce mai faci ? Mariţo ! Mariţo ! Toanto ! Vă rog, domnilor, tăcere !... Mă ! Să fie al dracului !... Huideo !... Trăiască veneratul şef ! Ura ! Mai las-o, Popescule !" şi vreo două alte expresii energice învăţate de la slugi, dar intonaţiile ce puneai în repetarea lor, felul cum te umflai în pene şi cum clipeai şiret, jucîndu-ţi pupila ochiului, făcea ca faima ta să se fi lăţit peste şapte mahalale şi credeau de-a binelea cei mulţi şi proşti că tu, papagal vulgar, vorbeşti cu adevărat ! Sărmane Coco !...

Oftînd, înecat de lacrimi, voii să împing pasărea departe de mine. Coco avea însă ochii mari deschişi şi mă privea gîfîind...

— Coco ! ! Trăieşti ? Dragă Coco ! !

— Mă, să fie al dracului !... răsună din nou vocea lui dragă de gramofon şi Coco, scuturîndu-şi aripile şi sărindu-mi greoi pe deget, începu să rîdă, să rîdă cu ho-

hote şi rîdeam şi eu cu dînsul şi plîngeam de bucurie şi-l pupam. „Trăiască veneratul şef ! Ura ! ! Vă rog, domnilor, tăcerrre !...“

Tot repertoriul şi-l spunea sunînd pe Rr din ce în ce mai tare şi eu cu el ţipam şi rîdeam, repetînd după dînsul frazele lui fără şir, scornind altele într-o surescitare mereu crescîndă, nenaturală, de care nu-mi dam seama, ca sub influenţa alcoolului :

— În Lună zburăm, Coco !...

— Trăiască veneratul şef ! Ura !...

— Ura, Coco ! Tu eşti regele papagalilor ! Tu eşti moş Adam al papagalilor seleniţi !

— Mai las-o, Popescule ! !...

— Al nostru e văzduhul infinit ! Învinsă e distanţa ! ! Străpuns e spaţiul interplanetar ! ! !

— Trăiască veneratul şef ! Ura ! ! !

— Dispară Pămîntul !... Piară departe de noi mîrşăvia egoismului omenesc ! Piară batjocora otrăvitoare de aspiraţii şi ideal...

— Mă, să fie al dracului !

— Sînt sătul de ariviştii gălăgioşi cu sufletele blazate. Jos sinecurele ! Jos nepotismul ! În lături trîntorii cu protecţiuni de fuste !

— Vă rog, domnilor, tăcere ! ! !

— Loc meritului ! Dreptăţii ! Iubirii aproapelui ! E utopie egalitatea ! Libertatea !... Jos gogoriţa cuvintelor goale cu care un pumn de oameni duce o lume de nas, cumpărînd conştiinţa celor mulţi ! Nu sînt pe lume două frunze la fel ; diferă şi se schimbă cu încetul pînă şi liniile misterioase săpate în mîna fiecăruia ! E aberaţie egalitatea trîntorului cu omul muncitor ! Dreptatea să o voim cu sete ! Sfînta dreptate !

Fu o clipă de nebunie curată. Ca sub stăpînirea beţiei alcoolului, vociferam cu aprindere tot mai tare, spunînd cuvinte fără înţeles, gesticulînd ca un dement. Întrerupeam apoi tiradele de nebun pentru a sări în picioare pe masă, urlînd „Deşteaptă-te, române“, apoi mă agăţam cu mîinile de bara electromagnetului şi, acolo sus, dîndu-mă peste cap, făceam „broasca“ vociferînd, în vreme ce Coco mă imita, dîndu-se peste cap în jurul agăţătoarei sale, debitîndu-şi strident repertoriul, ţinîn-

du-mi gălăgios isonul, cu hohote continue de rîs, fluierînd, zburînd în cele din urmă cu țipete asurzitoare lovindu-se de toți pereții locuinței noastre strîmte, pînă ce, ca și mine, căzu jos, zdrobit, gîfîind. Apoi, subit calmați, adormirăm tun...

Această surescitare nebunească ne-o provocase oxigenul care se degajase în prea mare cantitate și e știut că, aspirat în abundență, oxigenul accelerează circulația sîngelui într-atît, încît provoacă o beție mai puternică chiar decît beția șampaniei.

VIII

DUPĂ BEȚIE, ASFIXIE

Nu-mi pot da seama cît o fi ținut beția oxigenului, știu doar că m-am trezit cu o groaznică durere de cap, însoțită de greață și ameteală ; că de izbuteam să deschid ochii, cu greu puteam să rezist somnolenței doborîtoare, cercînd, în acele clipe, să-mi dau seama cine-mi tot picură apă pe frunte la intervale regulate ?

Sub persistența dușului, mintea mi se limpezi parcă nițel și putui ține ochii deschiși. Îl zării atunci pe Coco, sus, pe agățătoarea sa. Bombănea cu un aer mahmur : „Bonjur, mă ! Mai las-o, Popescule !“ dar parcă și lui îi era limba grozav de împleticită.

Picăturile de apă cădeau stăruitoare, ciocănind pe țeasta mea craniană ca un om politicos și sfios la o ușă străină. Fără a-mi da însă seama unde sînt, făceam reflexia că e ciudat ca agățătoarea papagalului să nu fie lîngă mine, ci atît de sus deasupra capului meu... Apoi observai, mirat, că stam cu picioarele în sus, rezemate de perete și vag mi se lămuri în minte că poate de-aia mă doare capul atît de strașnic. Greoi, luai o poziție mai decentă, dînd jos picioarele, apoi, proptindu-mă în mîini, îmi rezemai spatele de peretele strîmtei noastre colivii.

Picăturile de apă cădeau acum între guler și ceafă, picînd cam din secundă în secundă. Coco, de acolo de

sus, moşmănea a lene şi tot mai în surdină : „Bonjurr, mă ! 'njurr, mă ! 'jurr, mă ! 'rr ! rr !" şi începu să moţăie.

„Asfixia !"... zbierai cu voce sugrumată şi, cu toată energia, opintindu-mă de pereţi, mă sculai în picioare, precipitîndu-mă la aparatul de oxigen !... Pastila oxigeniferă se topise toată şi apa începuse să pice din recipient jos.

În grabă introdusei o nouă pastilă sub picurătorul de apă şi aspirai adînc oxigenul. Pe încetul mintea mi se limpezi şi-mi dădui pe deplin seama de marele pericol în care mă aflasem, de norocul ce-l avurăm ca în beţie să cad adormit chiar sub oxigenator şi să mă trezească astfel, la timp încă, surplusul de apă picurînd din recipient.

Toate simptomele asfixiei le aveam : somnolenţă, dureri grozave de cap, greaţă, ameţeală. Dat fiind greutatea mai mare a gazului carbonic, urma fatal ca, pe mine, cel culcat la fund, să mă fi alintat întîi extractul de otravă al plămînilor noştri şi apoi să-i fi venit rîndul şi bietului Coco. Frumosul meu aerosfredel s-ar fi transformat atunci în coşciug zburător de aluminiu, ducînd spre Lună specimenele în putrefacţie a două cadavre pămînteşti...

Greutatea era acum să echilibrez proporţia de oxigen faţă de puţinul azot ce mai rămăsese în aerosfredel, închis din imprudenţă prea tîrziu ; iar pe de altă parte să anihilez otrava acidului carbonic fabricat continuu de plămînii noştri. Scosei întîi vasele, pregătite din vreme, cu potasă caustică, acest avid absorbant al acidului carbonic şi le agitai energic ca să grăbesc distrugerea gazului otrăvitor. După cîteva minute, ca să-mi dau seama de cantitatea de gaz mefitic rămasă, aprinsei un chibrit şi-l coborîi încet spre podeală. Flacăra începu să pălească şi se stinse la nivelul pulpelor... Mării atunci debitul picurătorului de apă şi mestecai mai energic potasa caustică. După vreo zece minute reînnoii experienţa. De astă dată însă, chibritul, dînd brusc o lumină mare, se prefăcu în cenuşă într-o clipită, frigîndu-mi degetele de trăsei un ţipăt. Coco rîdea cu hohote umane, imbecilul !

Aveam deci supraproducţie de oxigen. Închisei aproape complet robinetul picurătorului.

Sugîndu-mi degetele fripte, cugetai că sînt sortit să o duc sau în continuă surescitare de chefliu şampanizat, de client al doctorului Şuţu [8] şi confraţi, arzîndu-mi plămînii şi ţesuturile în cîteva luni, sau în abrutizarea şi greaţa precedînd asfixia... Ce n-aş fi dat pentru un litru-doi de azot, folositorul gaz calmant, care, ca şi apa pentru vinul prea tare, să fi potolit energia oxigenului!

Nu mai îndrăzneam să încerc usturătoarea experienţă cu chibritul, de adineauri, şi a trebuit, drept barometru, să mă iau, pentru supraproducţie de oxigen, după cheful de vorbă al prietenului Coco, iar pentru a dovedi supraabundenţa de acid carbonic, după idiotizarea mea crescîndă!

Dar tot potrivind deschizătura robinetului de apă pentru ca degajarea oxigenului să fie cît mai normală, ajunsei, cu multă caznă, să stabilesc exacta deschizătură a picurătorului şi să obţin o atmosferă aerosfredeliană nu numai perfect respirabilă, dar chiar aducînd, de departe, cu aerul de la Sinaia, evident nu cel din pădure sau de la mînăstire, ci cam cel de pe la Cazino, după teatru, la supeu cu şampanie.

IX

CE ESTE CU PĂMÎNTUL?

Dar cu Pămîntul ce-o fi, ceasul cît o fi?

Iată întrebările ce mi se impuseră de îndată ce respiraţia deveni mai normală şi creierul mai limpede.

Cu toată dorinţa de a şti, parcă nu-mi venea să privesc pe geam. Aveam aceeaşi senzaţie, nu tocmai de teamă, dar de aprehensiune nervoasă de necunoscut, pe care, fiind copil, o resimţeam la panoramă, la Moşi, cînd mă aflam în faţa ochilor mari de sticlă măritoare, prin care trebuia să privesc ca să-mi apară, pe pînza mărită şi puternic luminată, peisaje ori scene de război.

Aceeaşi primă senzaţie o avui cînd mă hotărîi să privesc Pămîntul.

Mi se înfăţişă ca o imensă pînză galbenă, întinzîndu-se la infinit, cu marginile suind spre orizont, puternic luminată de Soarele straniu, fără aureolă de raze, lucind înconjurat de stele într-un cer de catifea de doliu.

Nu mai puteam şti la ce înălţime sînt, căci barometrul indica doar presiunea strîmtei noastre căsuţe — 760 mm, vreme frumoasă! Mă miră însă faptul că, după atîtea ore de zbor, Pămîntul nu-mi apărea încă sferic, ci tot găunos, cu orizontul foarte estompat, urcînd parcă la înălţimea mea. Privind nedumerit la comutator, văzui că abia era împins spre urcare. Deodată îmi amintii cum, intenţionat hotărîsem să urc doar cu iuţeala de cinci metri pe secundă, ca să pot mai bine să-mi infiltrez în suflet imaginea scumpă a ţării mele de care mă despărţeam poate pentru totdeauna.

Dar atunci, dacă n-am urcat decît aşa de puţin, poate că de aş coborî prin geamul inferior un barometru, aş afla altitudinea mea... Operaţia era însă delicată, pentru că trebuia să o fac repede ca să evit să pierd din aerul atît de scump.

Luai un barometru cilindric şi-l legai de o sfoară. Deschisei întîi geamul superior, formînd podeala, şi scoborîi barometrul pînă să atingă geamul inferior. Închisei geamul de sus şi, trăgînd puternic de mînerul ce acţiona, ca o pîrghie, geamul inferior, barometrul pluti în vid. Numărai 5 secunde şi închisei la loc geamul exterior, apoi adusei barometrul în aerosfredel...

Mercurul îngheţase, tubul de sticlă se spărsese trecînd brusc de la frig la cald şi nu putui culege altă indicaţie decît doar aceea că frigul era atît de mare în jurul nostru încît trecea de 40 grade, temperatură la care îngheaţă argintul viu...

Şi totuşi aş fi vrut să ştiu la ce înălţime pluteam. Ceasornicul meu, cu acele fosforescente, se oprise la 8,23, căci uitasem să-l întorc. De aş fi ştiut ora exactă, prin calcul aş fi putut hotărî cu aproximaţie altitudinea noastră. Soarele era între răsărit şi zenit; pe Pămînt ar fi urmat deci să fie cam între 10 şi 11 dimineaţa, dar, de la înălţimea mea, vedeam Soarele răsărind mult mai

devreme, aşa că se putea să nu fie nici 10. Îmi potrivii în tot cazul ceasul la 10 şi jumătate.

Atunci, cît a ţinut beţia noastră ? Numai 3—4 ore, o zi şi o noapte, sau poate chiar două zile în şir ? Înlăturai ultima ipoteză, căci, de aş fi dormit atît, mai dormeam şi acum şi în vecii-vecilor prin grija acidului carbonic, căci pastilele de oxigen ţinînd doar şase ceasuri, gazul degajat ar fi fost în întregime de mult respirat. Nici prima ipoteză nu era plauzibilă, căci lupta mea contra asfixiei singură trebuie să fi durat 3—4 ceasuri pînă să ajung să fabric o atmosferă respirabilă, aşa că beţia oxigenului şi urmările ei au durat o zi şi o noapte. Să facem dar niţică socoteală : acum 24 ore aproximativ, era să mă ciocnesc cu Negoiul ; mă aflam deci cam la 2 300 metri înălţime. [9] De atunci am urcat continuu cîte 5 metri ; într-un minut o să fac...

Coco însă ţipa strident, încurcîndu-mă în socoteală. Pe de altă parte mă simţeam tare slăbit, cifrele îmi jucau înaintea ochilor şi nu izbuteam să fac o simplă înmulţire.

Reculegîndu-mă, începui din nou să socotesc cu glas tare de astă dată : „5 metri pe secundă, fac pe minut de 5 ori 60, adică 300..."

Coco însă, crezînd că-i vorbesc, începu şi el : „Bonjur, mă ! Ce mai faci, Coco ?" şi iar se puse pe ţipăt în chip atît de nesuferit, încît îmi veni să-l lovesc. Îl ameninţai cu bătaia şi reluai socoteala, dar iar amorţii în mijlocul înmulţirii începute.

Un ghiorăit nepoetic, dar semnificativ interabdominal mă făcu să scuz pe dată pe bietul Coco şi să-mi dau seama că şi el, şi eu eram lihniţi de foame.

X

LA MASĂ

Lăsînd deocamdată calculele, dădui prietenului Coco seminţe de floarea-soarelui pe care începu să le golească grăbit, aruncînd cojile cu îndemînarea unui lipo-

vean din Dobrogea ; eu luai pesmeți și ceva pemican, neputîndu-mă hotărî, înfometat cum eram, să stau să-mi fierb din legumele uscate. Instinctul canibalic atavic făcu ca, de foame, să uit de vegetarism și să muşc direct din pastrama de vacă asasinată, sărată, uscată și comprimată la maximum cu presa hidraulică.

De unde, cu o clipă înainte, aș fi lovit pe bietul papagal flămînd pentru că, mai cuminte ca mine, mă rechemase la realitate prin țipetele lui, acum, pe măsură ce săvîrșeam nobila și inteligenta operațiune a masticării alimentelor în gură și umezirii lor cu salivă pentru a le trimite, în rate, în labirintul de intestine cu care ne-a dăruit firea, mă simțeam plin de porniri altruiste : îl îngrijeam pe Coco, îi dădui un sîmbure de caisă uscată, îl scărpinam pe cap, vorbeam cu el, spre marea-i mulțumire :

„Măi Coco, urît e omul cînd mănîncă și greu o să fie să se lase de obiceiul acesta secular cînd se va realiza profeția lui Berthelot și se va generaliza nutrirea cu hapuri mititele, conținînd în extract carbonul și azotul necesar organismului. Știi tu, mă Coco, cum o să fie omul, peste cîteva sute de ani, cînd i se vor fi atrofiat organele devenite inutile ale aparatului digestiv ? Conițele vor avea o guriță ca o cireașă mititică și niște dinți albi de păpușică, apoi o talie subțirică să o treci prin inel. Nu vor mai fi boli, microbii vor fi dispărut ; iar de mizerie se va aminti doar ca de un vis urît, căci iubirea va fi coborît pe Pămînt paradisul legendei. Dar pînă atunci, mănîncă, Coco dragă, na ! Mai ține pișcotul ăsta, îndoapă-te, îmi iau și eu o nouă felie de pemican. Mulți ani va mai ține încă obiceiul banchetelor, al poftirii reciproce a unor oameni, în aparență inteligenți, ca împreună, în jurul unei mese, să-și umfle fălcile grotesc, deformîndu-și gurile, îndopîndu-se cu hecatombe de biete victime asasinate canibalic : viței orfani, vaci văduve, pui îngrășați cu solicitudine de căpcăuni, raci puși de vii în apă fiartă și mai știu și eu ce. Și cînd te gîndești că aceiași oa-

meni, asasini ai semenilor lor fără grai, au neobrăzarea să se scuture de groază la povestirea unei scene de canibalism ! Măi Coco, oribil animal egoist şi îngîmfat e omul !"

Dar bietul fluture ? Ce s-o fi făcut ? Lui nu i-o fi foame ?

Îmi uitasem cu totul de cestălalt tovarăş al meu în vîrtejul ultimelor peripeţii. Simpatie pentru fluturi n-am prea avut niciodată, i-am socotit pururi ca vulgari fabricanţi de omizi, ca emblema parvenitului. Oricum, era oaspetele meu, şi trebuia să-i duc grija.

Îl căutai pretutindeni fără să-i dau de urmă... Să-l fi mîncat Coco ?... Nu, căci se speriase de el cînd a intrat la noi pe geam. Să mai vedem : cu luare-aminte căutai pe jos, mă privii pe tălpi cu scîrbă să văd de nu l-am strivit din greşeală, cătai pe măsuţa circulară, sub carnetul meu de note, peste cutiile cu pastile şi peste capacele rezervorului circular de apă ce căptuşeşte pereţii aerosfredelului. Nimic ! Sus însă, pe una din sîrmele electrice, fluturele depusese un inel de mititele ouă de omizi, regulat aliniate pe patru şiruri strînse, cum ar fi făcut pe o crenguţă de pom...

Deci nu pierise fabrica de omizi. Mai căutînd pe sus, văzui în sfîrşit fluturele, abia bătînd din aripi, deasupra electromagnetului, sub geam, încălzindu-se la soare.

Sărman fluture, i-o fi şi lui foame de polen şi sete de rouă ; dar n-a fost nimeni să-mi fi dat o floare măcar de plecare...

Ca să iau fluturele fără să se depuie pe degetele mele brutale poleiala dumnezeiască a aripilor lui delicate, trecui binişor o hîrtie sub trupşorul său de vierme înaripat şi, ridicîndu-l astfel, îl depusei încetişor pe mescioară. În loc de polenul impalpabil, fecundator de floare, care-i hrana lui, frecai una de alta două bucăţele de zahăr în faţa gîzei, cu un ac îi destinsei trompa înspre praful dulce, picînd şi o lacrimă de apă alături. Fu o deosebită mulţumire pen-

tru mine să văd insecta luînd din zahărul meu şi muind delicat vîrful trompei în stropul de apă. Apoi, ca spre mulţumită, fluturele se înălţă în zbor înveselindu-mi locuinţa şi parcă mirosea a flori de cîmp în mizerabila noastră colivie cerească. Zbură fluturele, scăldat în lumina Soarelui cîteva clipe, dar cînd, ahtiat de spaţiu şi lumină, ajunse lîngă geamul de sus şi putu privi Soarele, căzu jos, mort de bătrîneţe.

Mă duru această moarte şi rîsetele lui Coco îmi părură monstruoase, căci pierise o fiinţă, un tovarăş de drum. Moartea nevăzută, stăpînă pe Pămînt ca şi în mica noastră casă zburătoare, îşi arătase şi aici puterea-i neiertătoare.

Ca şi cum fluturele n-ar fi fost o insectă efemeră, mă munci gîndul ce să fac cu bietul stîrv aurit. La ideea, poate normală pe Pămînt, să-l strivesc pur şi simplu sub călcîi, cum facem de obicei noi, oamenii, cu insectele, mă cutremurai de groază. Mă gîndii apoi să-l las să cadă din aerosfredel uşor iar pe Pămînt. Cine ştie însă dacă, după zile de cădere şi înceată plutire, nu l-ar fi răpit vreo rîndunică pentru puii ei. Mă gîndii atunci ori să-l distrug cu o scînteie electrică, ori să-l păstrez. Gîndul acesta din urmă birui. Fiindu-mi milă să-i străpung trupşorul cu un ac, luai o aţă, o desfăcui în două ca să fie mai subţirică, şi legînd fluturele delicat de mijloc, îl atîrnai, în lumina astrelor, de electromagnet, ca să rămîie măcar iluzia vieţii.

Omidă înaripată, cîntată de poeţi, ei te-ar strivi cu scîrbă de n-ai fi îmbrăcată în haine aurite şi acum... te preaslăvesc !

Asemenea ţie, parvenitul, vicios şi tîrîtor, de toţi e curtenit cînd aurul ce are sclipeşte îndeajuns ca scîrba să dispară.

Ori, vierme infim de mic, să-ţi fi schimbat tu firea, simţindu-te cu aripi ? Să nu mai fii omidă cînd poţi să zbori spre floarea pe care altă dată cu bale te-ai tîrît ?

XI

CÎND AJUNG LA LUNĂ ?

Dar la dracu' sentimentalismul amărîtor de trai ! Să-mi văd mai bine de socoteala întreruptă înainte de masă.

Ciudat : de unde, flămînd, nu puteam face o socoteală atît de uşoară, chiar şi pentru un recalcitrant corigent la matematică cum fusesem în şcoală, acum, sătul fiind, făcui înmulţirile mai sigur ca un dascăl de aritmetică, ca acel veşnic repetent, pînă la pensie, ce e un profesor !

Rezultatul problemei fu că, dat fiind urcarea mea continuă, timp de 27 de ore, cu iuţeala de 5 metri pe secundă, sau 18 km pe ceas, mă aflam la 468 000 metri deasupra scoarţei sferoidului terestru.

Era timpul să o pornesc ceva mai repejor decît un simplu biciclist, de nu voiam să ajung în Lună doar peste trei ani şi jumătate, cu iuţeala aceasta antedeluviană şi ridicolă de 300 km pe zi.

După socoteala mea — exactă, pentru că prea o făcusem de multe ori — distanţa celor 30 diametri pămînteşti ce desparte globul natal de viitoarea mea patrie adoptivă, trebuia să o străbat în 80 de zile maximum, contînd doar pe iuţeala iniţială de 200 km pe oră ce mi-o asigura energia electrică a acumulatoarelor. Evident însă, că, pe măsură ce mă depărtam de Pămînt, sporind atracţiunea Lunii şi micşorîndu-se cea a Pămîntului, viteza aceasta era să crească continuu. Deci, chiar îngăduindu-mi cîteva mici popasuri, tot trebuia să ajung în satelitul nostru în mai puţin de trei luni, adică pe la mijlocul lui septembrie.

E curioasă groaza omului de necunoscut, de tot ce iese din strîmtul lui cerc de idei comune ! În afară de bietul meu prieten Sucevan — mort în puterea muncii, nebun, ducînd în groapă atîtea secrete — cu care am pus la cale această călătorie, n-a fost unul din „prie-

tenii" mei care să nu creadă serios că sînt... „bolnav" cînd, dintr-o nevoie umană de confidenţe, le spuneam de planurile noastre.

Iluzia distanţei nemărginite dintre Pămînt şi Lună e datorită cred mai ales faptului că vedem ţinta călătoriei şi că Luna, pe care din cărţi o ştim cu o suprafaţă de 38 000 000 km² ne pare abia cît o farfurie ; uităm însă cît de mic se arată omul, văzut fie chiar şi din vîrful unei clopotniţe de 20 metri şi cît de lung ne pare un drum foarte drept în capătul căruia vedem constant ţinta la care vrem să ajungem. De fapt voi fi străbătut în mai puţin de 80 de zile cei 384 000 km dintre Pămînt şi Lună. Nu e mecanic al căilor noastre ferate ori al serviciului maritim, nu e sportmen automobilist care să nu fi făcut distanţe cu mult mai mari în viaţa lui ! Dar cîţi factori rurali n-au făcut pe jos echivalentul drumului la Lună, în viaţa lor trudită ; ba chiar Moritz, chelnerul de la „Kübler" [10], sînt sigur că şi el a străbătut deja un drum tot atît de mare, de cînd, în frac şi cu şervetul sub braţ, a început să exercite nobila meserie de inspirator, cu ţapi, şvarţuri şi pahare cu apă, al muzelor multor scriitori români. Optzeci de zile de drum e în tot cazul o călătorie nu mai lungă decît ocolul Pămîntului, şi oricum e mai originală, mai puţin obositoare, mai puţin periculoasă, fără a vorbi de folosul ce-l poţi aduce ştiinţei. Şi dacă azi faci drumul în optzeci de zile, nu va trece mult şi alţii îl vor putea parcurge în mult mai puţin timp, perfecţionîndu-ne aparatul : 200 km pe oră cît fac eu astăzi, fac de mult automobilele de curse ; aeroplanele au întrecut de mult această iuţeală şi omenirea n-a ajuns încă să întrebuinţeze explozibilele pentru acţionarea motoarelor, cum fatal va face. Singura greutate deci era născocirea aparatului de zburat, inventarea azbestoidului refractar atracţiunii, încolo totul se reduce la ceva încredere în sine şi voinţă. Voinţă şi un pic de idealism, ce minuni n-ar face omenirea cu aceste mari şi hotărîtoare calităţi !

XII

LA MAXIMUM DE IUŢEALĂ

Prin geamurile laterale, discul Pămîntului imens, galben, cu linia orizontului adusă în sus, se vedea estompat, fără nici un detaliu ; privind însă prin geamul din fundul aerosfredelului, adică direct sub mine, acolo îmi apăru, în toată frumuseţea neînchipuit de nouă, priveliştea Pămîntului văzută dincolo de perdeaua subţire, albastră a stratului atmosferic.

Dispăruseră munţi, văi, rîuri, oraşe, graniţele oamenilor, şi ţările se înfrăţiseră avînd de limită marea. Aveam sub mine ca o imensă hartă topografică în două culori : galben-verzui pentru uscat (culoarea verzuie datorîndu-se albastrului atmosferei combinat cu galbenul luminii solare reflectată de uscat), un verde-albăstrui pentru mări.

Căutînd detalii, îmi fu uşor să recunosc, în limba de pămînt întretăiată de ape, înconjurată de insule ce vedeam direct sub mine, Danemarca cu insulele şi strîmtorile ei caracteristice, prinse în bifurcaţia sudică a Peninsulei Scandinavice. Spre apus, Anglia îşi desena foarte clar coasta de răsărit, dar coasta de apus n-o recunoşteam. Irlanda părea unită cu Marea Britanie, despărţită de dînsa doar printr-un rîuleţ de foc ; la spate, întinzîndu-se ca o dungă nesfîrşită de la nord la sud, Oceanul Atlantic îmi mărginea orizontul ; tot astfel se estompa, pierzîndu-şi forma clasică, Franţa împreunată parcă cu Anglia, la Pasul de Calais ; Marea Mediterană apărea ca o dungă foarte subţire, lucind ca argintul.

Cît mi-ar fi fost de drag să pot recunoaşte conturul scump al ţării mele ; se topiseră însă de mult Carpaţii falnici, dispăruse Dunărea bătrînă şi Marea Neagră, ce de la noi se întinde pînă în Caucaz ; era o mică dungă lucioasă limitînd orizontul meu.

Prea multă zăbavă ! Hotărît să zbor spre Lună, parcă nu-mi venea să rup mrejele care, fără voia mea,

mă legau de Pămîntul tot mai drag. Destulă copilărie şi imprudenţă chiar, căci se consuma fără folos energia acumulatoarelor !

Decis acuma, dădui curentului electric maximum de putere, să fie anihilată atracţia Pămîntului, să zbor fără oprire spre Lună...

Deşi de la 18 km pe oră trecusem la 200 km pe oră, mi-era absolut cu neputinţă să simt vreo deosebire, atît de lin se despica eterul impalpabil, atît de mare era tăcerea. N-aveam nici un punct de reper pe care, lăsîndu-l în urmă, să-mi fi putut da seama că într-adevăr zbor spre zenit mai iute ca un automobil de curse. Dacă priveam Pămîntul, lărgirea orizontului se făcea atît de încet, încît doar de stam cîteva clipe privind aiurea, îmi puteam da seama că totuşi ea are loc. Apoi aceeaşi concavitate a Pămîntului stăruia enervant. Îmi veni, zău, să cred că se înşală savanţii cînd ne învaţă că Pămîntul e o sferă, că nu e astfel cum îl constată ochii mei : o imensă turtă rotundă, cu coaja lăsată în jos la mijloc.

Mă plictisii de la o vreme — cine ar crede — să tot privesc acelaşi tablou şi îmi văzui puţin de gospodăria mea ; dar ca un magnet mă atrăgea luminozitatea geamului, silindu-mă să privesc iarăşi Pămîntul. Deodată, convexitatea lui apăru clară ochilor mei vrăjiţi. Era ca şi cum o mînă uriaşă invizibilă ar fi întors brusc imensul disc scobit, tavă de aur a unor titani monstruos de mari. Discul, astfel întors, semăna acum a pavăză de aur incrustată cu safire a aceloraşi titani, apărîndu-se sub dînsa de stele şi de Soare, proiectilele imobilizate o clipă pe un cer nesfîrşit de larg, cutremurător de negru.

Danemarca rămăsese puţin spre sud-est şi mă aflam acum deasupra coastei necăjite a Norvegiei, scrijilită de fiorduri, ca o dantelă foarte veche. Puteam cuprinde cu ochii întreaga Peninsulă Scandinavă — Danemarca cu insulele ei nenumărate.

Spre apus vedeam o largă parte a Oceanului Atlantic, dincolo de Islanda. Prin culoarea şi forma dungii de apă, subţiată la capete prin efectul perspectivei, oceanul făcea impresia unei felii de pepene verde de

proporţii uriaşe. Islanda cea clocotind de gheizeri şi vulcani, în mijlocul gheţurilor ei, părea un crab, un hidos păduche de mare ; spre miazănoapte începea să se vadă, orbitor de albă, linia arcuită a gheţurilor polare, iar mărginind întregul tablou, — cerul, absolut negru, ciuruit de stele fără licărire, fixe ca ochi de fiară îngrozită, se lăsa pînă aproape de Pămînt şi aci, ca şi cum n-ar fi voit să sperie oamenii, acei răsfăţaţi microcosmi ai universului, lua pe nesimţite, spre a le-o arăta, frumoasa culoare albastră slăvită de poeţi.

Soarele se cobora văzînd cu ochii de linia orizontului, gătindu-se întîi de scaldă şi apoi de culcare în apele Oceanului Atlantic. Cu cît se apropia şi pentru bietul astru ceasul odihnei, după greaua zi de muncă, atît de lungă pe aci, apropierea polului de gheaţă, cu atît părea că se umflă bietul Soare, suflînd de oboseală, deformat, zdrobit, apoplectic.

Pămîntul se învăluise pe încetul, dinspre sud-est către nord, în neagra mantie a nopţii şi, în curînd, deşi Soarele rămînea încă deplin vizibil pentru mine, splendoarea de culori a globului terestru pieri. Doar înspre pol, ca o candelă arzînd la o icoană, rămase slaba lumină albă a regiunilor de gheaţă ce nu văd apunînd Soarele o vară întreagă.

Aprinsei lampa în casa noastră şi îngrijii de ale mesei, mîncare vegetariană de astă dată, o minunată fiertură de legume uscate, gătite cu unt de nucă de cocotier ; iar ca dulce, luai, spre marea bucurie a tovarăşului Coco, un măr din mica rezervă ce o luasem cu mine.

XIII

NOAPTE BUNĂ

Mi se făcuse tare somn, căscam atît de formidabil, încît ar fi rămas indignat de concurenţă chiar şi un vardist de noapte bucureştean. Coco, după ce-şi scutură penele de cîteva ori, îşi afundă capul între aripi

şi adormi, pacheţel de puf verde, pe agăţătoarea lui. Fericit biped! Să doarmă de-a-n-picioarele, odihnindu-se deplin, învelit pe gratis în puf moale dăruit de creator! Pe cînd omul, ca brută civilizată ce e, se vede silit să se trîntească pe jos, oriunde, în noroi, la nevoie, ca să poată dormi!

Să dormi... ce degradare pentru un om. El, în creierul căruia poate fi atîta ştiinţă, inteligenţă, talent ori genialitate, să nu se poată sustrage ruşinii de a sta ore întregi inert, inconştient, batjocura oricui, horcăind hidos cu gura întredeschisă, obiect de teamă alteori cînd nu ştii dacă cel ce doarme e în viaţă ori e mort... Şi cînd te gîndeşti că sînt bimani cari dorm cîte 9 ore pe zi şi mai mult chiar, care se culcă, stupizii, şi după masă cîteva ceasuri, ghiftuiţi de mîncare, îmbibaţi de alcool, ca şi cum nu le-ar ajunge somnul de veci al morţii fatale astăzi, pe care cine ştie dacă ştiinţa o va putea înlătura vreodată!

Mă scuturai de revoltă şi hotărîi să gonesc somnul, să aştept să iasă Luna, să privesc ţinta călătoriei mele.

Apariţia astrului nomad întîrzia însă, Luna fiind în ultimul pătrar. În liniştea neînchipuit de mare din jurul meu, somnul punea tot mai mult stăpînire pe mine. Clipeam tot mai rar, pleoapele-mi umflate păreau de plumb şi se lăsau fără voie peste ochi-mi uscaţi şi roşii; începui să moţăi. Atunci, cu toată revolta mea contra somnului degradator, trebui să mă supun legilor atavice şi să-mi pregătesc patul, sau mai bine-zis hamacul, căci nici măcar un pat de campanie n-aş fi putut întinde în strîmta mea locuinţă aeriană. Sub măsuţa circulară era, ziua, locul hamacului; o bucată solidă de pînză înfăşurată în jurul sulului unui stor american. Destinzînd-o, o legai cu cîrligul ad-hoc de peretele opus, apoi umflai cu aer o pernuţă de cauciuc şi patul fu gata. Verificai buna funcţionare a oxigenatorului, pusei deşteptătorul să mă scoale peste cinci ore, de teama asfixiei, apoi, dezbrăcîndu-mă, mă ghemuii în hamac, neputînd, din păcate, întinde picioarele trupului meu prea lung. Drept plapumă mă învelii cu pardesiul meu de loden căptuşit cu ziare vechi, stinsei lampa şi adormii buştean.

XIV

SĂRMANUL ANDRÉ

Nici cînd mă punea la cură forţată de lapte doică-mea nu cred să fi dormit mai bine ca în hamacul meu şi-mi fu ciudă că mă scoală deşteptătorul. Coco îşi scutură aripile salutîndu-mă grav cu un „Bonjur, mă!" Se făcuse ziuă, căci odaia noastră era inundată de lumină.

Sărind jos din hamac, pusei o nouă pastilă în oxigenator, apoi, strîngîndu-mi patul, făcui, ca să-mi piară somnul, obişnuitele mele exerciţii gimnastice. În loc însă de duşul final înviorător, trebui să mă spăl... pisiceşte, adică să moi colţul unui şervet în puţintică apă şi să trec cîrpa udă pe ochi şi obraz, cum făceau unii pe vremuri. (La Versailles lichidul H_2O se întrebuinţa doar pentru jocurile de apă.)

Lumina, curios, nu venea de sus, ci... prin geamul de jos! Privind cam intrigat printr-însul, zării sub mine totul alb la infinit. Uitîndu-mă nedumerit prin unul din geamurile laterale, văzui, lîngă linia depărtată a orizontului, Soarele mic, roşu, înfundat în golul cerului negru, şi, la vreo treizeci grade numai înaintea lui, Luna, în ultimele zile ale revoluţiunii sale. Era ca şi cum s-ar fi brodat în aur, pe negrul catifelat al cerului, un mare C, de formă clasică... iniţiala numelui meu. Parcă ar fi ştiut Luna că o să o ia în stăpînire şi-mi iscălea de bunăvoie numele... Şi restul discului lunar se putea zări, ca un mare O — a doua literă a numelui meu... şi al lui Coco! — dar cu totul estompat, ca o străveche broderie în fir de argint: era „lumina cenuşie", un dar al Pămîntului scăldat de Soare, retrimiţînd ca o oglindă spre Lună razele astrului rege.

Atît de nou era spectacolul, atîta lumină radia din imensitatea covorului alb de sub mine, încît îmi fu foarte greu să ajung a-mi da seama că aerosfredelul, continuîndu-şi direcţiunea constantă iniţială spre nord-vest, se afla acum în regiunea gheţurilor veşnice, între Spitzberg şi Groenlanda, foarte aproape de pol. Ochii

mei vedeau, dincolo de acel punct teoretic pentru a cărui cucerire atîtea energii au fost zdrobite fără folos şi atîtea vieţi s-au jertfit; vedeau, dincolo de pol, coastele pustii ale Asiei şi Americii, pierdute în gheţurile nemărginite, cimentînd pe veci uscat şi ape, şi, atît din faptul luminii orbitoare, cît mai ales din faptul că în şcoală nu privisem niciodată o hartă a regiunilor circumpolare, îmi fu cu totul greu să recunosc configuraţia nordică, deformată şi din cauza perspectivei, a continentelor, atît de familiare tuturor în partea lor sudică şi centrală.

Soarele, precedat de Lună şi inundîndu-i marginea stîngă cu lumina razelor sale, înainta încet din Asia spre America, făcînd ocolul polului. Astrul rămăsese constant pe linia orizontului fără aur ca pe cer, fără deci ca noaptea să mai poată alterna cu ziua, în lungile luni de continuă zi polară.

Dar atunci, dacă Soarele nu se mai ridica pe cer, ci da ocol polului, eram drept în capătul axei Pămîntului, eram la Polul Nord... Mă urcai pe măsuţă să privesc cerul prin geamul din vîrful aerosfredelului: Steaua Polară, a Carului Mic, lucea exact deasupra capului meu... Fără îndoială posibilă eram deasupra Polului Nord!

Atunci, nu ştiu de ce, gîndindu-mă cît de uşor şi de repede am putut face călătoria grea şi lungă a atîtor exploratori, îmi veni pe buze numele Nansen, cu pilda neînfrîntei sale energii şi mai ales numele cinstit al lui André, curajosul aeronaut care, în primitivul balon sferic, a vrut, erou modern, să fure, cu jertfa vieţii lui, o taină a lumii pentru ştiinţă.

O clipă mă frămîntă gîndul să opresc curentul electric, să cobor la pol, pentru ca, un român să fie acela care să înalţe aci un steag întru cinstirea neamului său, o cruce întru amintirea lui André. Dar alta şi mai măreaţă era ţinta călătoriei mele şi nu puteam şi nu trebuia să o uit. Pentru ca tricolorul românesc să fîlfîie totuşi deasupra redutei necucerite încă, luai unul din cele două steaguri aduse cu mine, şi, pe galbenul pînzei, desenai cu cerneală o cruce mare şi scrisei, cît putui mai frumos:

„România, eroului André !"

Apoi, deschizînd dubla fereastră a pardoselii, lăsai să cadă peste imaculatele cîmpii de gheaţă veşnică simbolul patriei mele.

XV

SATELITUL MEU

Mă aplecai pe geam ca mai bine să privesc tricolorul, picînd spre pol, ca o stea căzătoare. Spre marea mea uimire steagul nu cădea... Se oprise la cîţiva metri sub aerosfredel şi stătea acolo fix, întins, fără o cută, ca şi cum ar fi fost de metal, lipit strîns de aerosfredel, făcînd una cu dînsul.

Mă frecai pe ochi, neputînd pricepe ! Cum ? Nu urc ? ! Cum ? Ne-am imobilizat dintr-o dată într-un punct al eterului ? De ce ? Explicaţia ? !...

Mă pufni rîsul... Steagul nu putea să cadă : steagul era, pînă voi ajunge la Lună, satelitul meu reţinut în raza de atracţiune a casei noastre, aşa precum Luna e reţinută în sfera de atracţiune a Pămîntului, cum planeta natală se leagă de Soare şi aşa la infinit, în incomensurabila mărime a universului înfiorător prin nemărginirea lui. Şi totuşi, eu, microb de microb al lumii, în care, ca o cometă minusculă cu frumoasa coadă, abia mă tîram faţă de iuţelile îngrozitoare ale cometelor surori, începeam să fiu o lume aparte.

Dovada o aveam în faptul că aerosfredelul rămînea tot mai spre vest cu cît urcam, că tot mai mult mă dezlipeam deci de sfera de atracţiune a Pămîntului.

Atunci o dorinţă ciudată, copilărească, de stranie libertate, mă cuprinse : doream să încetez mai degrabă a fi locuitor aerian al Pămîntului, legat de dînsul prin firul misterios al atracţiunii, doream să nu mai depind de dînsul, să nu mai am noaptea lui şi ziua lui, să nu mai fiu silit a mă da o dată cu dînsul peste cap în 24 de ore, ci Eu, muritor de rînd, devenit, prin graţia

şi voinţa Mea, Împărat autocrat, scutit pînă şi de plictiseala unui parlament înregistrator. Eu atotputernic peste tine, Coco, al Maiestăţii Mele prea supus şi prea devotat serv, sclavul Meu, să privesc cu dispreţ Pămîntul gigant învîrtindu-se umil la picioarele Mele, arătîndu-mi pe rînd, ca la poruncă, continentele şi oceanele sale, fazele sale !

La 42 300 km după calculele inimosului iniţiator al frumuseţilor cereşti, Flammarion, urma ca să cuceresc libertatea după care rîvneam. Nu trebuia să fiu departe de acel punct şi mă mira chiar că direcţia mea spre apus nu e mai accelerată, dat fiind iuţeala rotaţiunii pămînteşti.

Sclavul meu Coco — probabil afectat de manifestările mele de autocratism — se arăta nervos de la o vreme, îşi tot scutura penele, scîrţîia din cioc şi ţipa aşa cum obişnuieşte cînd îi e poftă de bătaie ! Dar parcă nici mie nu-mi pria noua situaţie de „Kronprinz" ori „Delfin" al unei noi planete. Nu ştiu cum îmi simţeam nervii, dar parcă mi s-ar fi strecurat furnici sub piele şi mi i-ar fi aţîţat. Trecînd mîna pe frunte şi pe plete, părul meu, îmbibat de electricitate, pîrîi ca o vulgară blană de pisică. Neliniştit, ca sub presimţirea unui pericol, căutai să mă liniştesc, bătîndu-mi joc de nervozitatea mea demnă de un simplu terian modern, iar nu de înalta persoană a M. S. Împăratului Aerosfredelean. Buclucaşul de oxigenator să fie poate iarăşi de vină ? Verific : funcţiona minunat.

Hotărît să mă stăpînesc, cercai să-l fac pe Coco să tacă : îl aţîţai la vorbă, îl scărpinai pe cap, ba îl ameninţai chiar cu bătaie, degeaba : ţipa lighioana mai rău ca o primadonă pensionară la gramofon !

Ceea ce mă neliniştea era că şi mie îmi venea gust de ţipat, gust de a-mi potoli nervii pe spinarea unuia mai slab, ca să devieze ciudata stare de nelinişte nervoasă ; dar tot mai mult mă stăpînea o teamă nelămurită a unui pericol ascuns. Fără voie, deşi cu convingerea că sînt ridicol la culme, căutai sub masă, privii pe geam, scrutînd neagra imensitate cu ochii unui zgîrcit cînd trage zăvorul iatacului.

La marginea orizontului imensului sferoid pămîntesc, o stea mare, nouă, stranie, răsărise... Ca o cometă fără coadă urca pe cer, încet, lăsînd în urmă constelaţiile. Iuţeala ei se accelera mereu şi în aceeaşi proporţie îi creştea volumul. La început steaua apăru ca un arc luminos, ca o seceră foarte subţire, aşa cum este Luna nouă, dar măruntă, cum se vede planeta Venus în prima ei fază prin lunetă. Pe măsură ce steaua urca, se umfla arcul de lumină, lărgindu-se. În curînd, fu cît Luna în primul pătrar, apoi deveni un glob de foc şi tot mai mult se umfla clocotind, ajungînd de zece ori cît Soarele. În această îngrozitoare creştere, bolidul venea spre mine... Iuţeala i se sporise într-atît încît ochiul avea impresia unei brazde luminoase ; era ca şi cum o mînă monstruoasă, greblînd stelele, ar fi zgîriat puternic cerul, l-ar fi mînjit cu o dungă enormă de foc.

Hipnotizat de groază, îmi aşteptam zdrobirea, neputincios. O clipă de conştiinţă îmi dădu puterea să opresc curentul ca să cad, să scap de ciocnirea altfel fatală. Atunci, ca un curcubeu de flăcări, bolidul străluci pe cer deasupra-mi şi se întinse. În locul bolţii de foc, rămase în faţa mea, imobil în spaţiu, un bloc de zgură, mare cît o casă. Aerosfredelul se zgudui puternic şi apoi se plecă, se culcă pe muchie şi căzui cu faţa pe oxigenator.

XVI

CĂLĂTORIE SILITĂ ÎN ZEPPELIN

Pe încetul îmi recăpătai sîngele rece, şi, fără a îndrăzni să fac vreo mişcare, culcat pe burtă, în lungul aerosfredelului răsturnat, cercai să analizez cele întîmplate.

Prin geamul din vîrful aparatului, prin care puteam privi ridicînd doar puţin capul, vedeam bolidul, cu luciri de păcură, nemişcat la vreo 20 de metri în faţa

mea. Zgîrcindu-mi puţin trupul, putui privi şi vertical, prin geamul de lîngă oxigenator şi văzui Pămîntul, rostogolindu-se greoi, aşa cum ţi se pare în tren că se învîrte orizontul în jurul tău... Imobilitatea bolidului şi a mea era deci aparentă, satelit al unui satelit, îl urmam în goana-i nebună în jurul Pămîntului... Oprisem prea tîrziu curentul electric aşa că, în loc să fi căzut, absorbit iarăşi de Pămînt, bolidul mă supsese în raza lui de atracţiune, şi eram jucăria lui...

Cum să scap ? Să dau din nou drumul curentului electric ? Ar însemna să mă apropii şi mai tare de bolid, să mă ciocnesc cu dînsul poate... Atunci ?... Să aştept ca bolidul, în drumul său spiralic în jurul Pămîntului să se apropie de stratul atmosferic, să se aprindă prin groaznica-i frecare şi să explodeze în mii de bucăţi, într-o ploaie de stele căzătoare şi atunci de-abia să scap ? Dar ani de zile, sute de ani putea să se învîrte meteoritul în jurul Pămîntului tocindu-se pe încetul ?

Pe lîngă chinuitoarea groază morală se mai adăuga şi durerea fizică pricinuită din faptul poziţiunii mele pe brînci şi a unei răni la frunte ce mi-o făcusem căzînd. Cu multă grijă, ca să nu stric recipientele cu apă — din fericire ermetic închise, aşa că nu se deşertaseră — mă ridicai întîi binişor în genunchi şi apoi şezui turceşte cît putui mai în fund în tubul orizontal, ca un Zeppelin miniatură, cum era acum aerosfredelul meu. Prin geamul, care pînă atunci formase pardoseala casei noastre şi care acum forma un perete vertical, zării tricolorul, urmîndu-mă credincios, satelit al satelitului unui satelit. Şi el, ca şi bolidul, parcă imobilizat în spaţiu, la egală depărtare de mine, escortîndu-mă. Escortă regală sau santinelă la celula unui condamnat ? Îmi veni să rîd şi să plîng în acelaşi timp de halul „Maiestăţii Mele Aerosfredeliane", de umilirea prea haină a îngîmfării mele. Stăteam în colţul meu, turceşte, neîndrăznind să fac o mişcare, să întind măcar picioarele, de teamă să nu stric pereţii aerosfredelului, şi-mi munceam mintea zadarnic, dezmădăjduind să aflu un mijloc de scăpare.

Adevăratul stăpîn al Zeppelinului-miniatură era Coco, ex-sclavul meu ! De unde, atunci cînd zburam vertical, în sus, era silit să stea pe agăţătoarea lui îngustă şi în jurul ei, într-un spaţiu de doi decimetri, să-şi facă mendrele ; acum, de cînd se răsturnase aerosfredelul şi zburam orizontal, Coco avea la dispoziţie doi metri şi jumătate de bulevard şi se plimba, ticălosul, ca un proprietar proaspăt, umflîndu-se în pene, jucîndu-şi pupila ochiului, fluierînd ori înjurînd, încîntat de schimbare ; iar cînd pe la mijlocul drumului, sărea, ca să vie spre mine, pe muchia brîului metalic ce-mi servise pînă atunci de masă, rîdea cu hohote trîntind un energic : „Mă, să fie al dracului !"

Şi zău că tot Coco era mai deştept. Adică, faţă de faptul brutal, iremediabil, îmi folosea la ceva deznădejdea ori furia mea ? Puteam schimba ceva chinuindu-mi sufletul ? Ori, dimpotrivă, îmi pierdeam limpezimea minţii, mai trebuitoare acum decît oricînd ? De fapt nici un pericol nu mă ameninţa pentru moment, ba făceam economie de curent electric şi mă plimbam pe gratis în jurul Pămîntului, cu tren special, ca o Excelenţă... Întîrziam sosirea în Lună şi atît.

Drept aprobare a filozofiei mele, Soarele, în aceeaşi clipă, îmi trimise un larg mănunchi de raze prin geamul pătrat din dreptul tricolorului, iar steagul patriei mele, detaşîndu-se, splendid luminat şi singur colorat pe cerul absolut negru, mi se păru că radiază, prinde viaţă şi-mi grăieşte : „Nu eşti singur. Nu te teme !"

Se urcase deci Soarele pe cer, părăsisem ţinuturile polare, mă apropiasem de regiunile de viaţă ce văd Soarele planînd în zare în loc de a-l vedea tîrîndu-se cu frică, lipit de Pămînt, de jur împrejurul orizontului ceţos.

De unde, cînd zburam liber, aerosfredelul se îndreptase constant spre apus, acuma, bolidul mă tîra cu dînsul tocmai dimpotrivă şi iuţeala lui de învîrtire în jurul Pămîntului-magnet trebuie să fi fost enormă, de vreme ce puteam urmări cu ochii Soarele, Luna şi astrele ridicîndu-se tot mai sus pe cer, apropiindu-se de meridian pentru a coborî din nou ; iar jos Pămîntul, rostogolin-

du-şi cu egală greoaie iuţeală imensitatea gloduroasă, deformîndu-şi continentele la orizont prin perspectivă, cu leneşe mişcări de reptilă digerînd obosită. Treceam acum exact deasupra Mediteranei, aveam sub mine cele trei caracteristice peninsule ale Europei sudice, ca tentacule doritoare să apuce Marocul şi Algeria, Tripolitania şi Egiptul ; iar cînd, foarte încet, Europa, ridicol de mică faţă de masa pămîntului african, de masa şi mai uriaşă a continentului asiatic de care se lipea, începu să dispară, zgribulindu-se, apărură pe rînd celelalte trei caracteristice peninsule asiatice, coborînd tot mai jos, mai ascuţit spre brîul gros de nori cu ploi zilnice deluviene, ce înconjoară Pămîntul la ecuator.

Fascinat de privelişte de o supraomenească frumuseţe, uitasem de primejdie, de timp, de orice, şi priveam cu nesaţ, pierdut într-o lume de visuri, perindarea cinematografică a feerici continue, pînă ce Soarele, coborînd din ce în ce, apuse după abia cîteva ore de la răsărirea lui, timp în care ocolisem aproape jumătate din globul pămîntesc.

Nu trecu nici un sfert de ceas şi din nou se lumină răsăritul şi astrul zilei se arătă iarăşi, întovărăşit de aproape de larga pată cenuşie a Lunii, abia luminată pe marginea dinspre Soare ca o pojghiţă subţire de nichel gata să cadă şi aceasta.

Pierdusem orice noţiune a timpului pămîntean şi parcă tot trupul mi se atrofiase în folosul ochilor, ca ei să poată sorbi mai tare minunea divină a Cosmosului.

XVII

CONSECINŢELE UNUI STRĂNUT

De ce în clipa supremei încordări a sufletului către frumos a trebuit să strănut ? ! Şi nu o dată, ci de trei ori în şir să repet grotesca contractare stupidă a feţei şi umerilor, de care chiar animalele sînt scutite, şi de ce maşinal, îmi veni pe buze fraza idioată : „Să-mi fie de

bine" ? ! Şi strănutai a patra oară, cu lacrimi, atît de puternic încît întreaga noastră colivie basculă... Atunci, şi în vreme ce scoteam din nară un fulg de al lui Coco, din faptul că oscilase aerosfredelul cînd am strănutat, întrevăzui deodată putinţa de libertate din încheierea bolidului, şi inima începu să-mi zvîcnească puternic.

Impunîndu-mi să fiu calm, hotărîi următorul plan de scăpare : întîi, să redau aerosfredelului poziţia lui verticală cu ajutorul electromagnetului de direcţiune şi apoi punînd în acţiune şi electromagnetul principal, să zbor iarăşi spre zenit.

Cu ajutorul manivelei speciale, adusei electromagnetul circular — de care nu mă slujisem pînă atunci — în direcţie opusă forţei de atracţiune a bolidului şi dădui drumul curentului. Aerosfredelul îşi ridică fruntea fără însă a-şi relua complet poziţia verticală. Totuşi, prin geamul de sus, vedeam iarăşi cerul înstelat în locul masei gloduroase a bolidului. Planul meu izbutise deci în prima lui parte. În clipa însă cînd trimisei un curent electric şi în electromagnetul de antiatracţiune, ca să zbor spre zenit, aerosfredelul se răsturnă iarăşi, trîntindu-mă cu faţa în jos.

Deznădăjduit la culme, mă ridicai cu silă, reluîndu-mi descurajat poziţia, turceşte, în fundul Zeppelinului blestemat ! În faţa mea însă vedeam cerul înstelat, iar cerul liber mi se arăta şi în dreptul geamului din fund... Bolidul dispăruse, dispăruse şi tricolorul !

Tîrîndu-mă pe genunchi, privii pe geamul de lîngă oxigenator şi văzui bolidul sub mine. Ca două trenuri luptînd în cursă de iuţeală, urmam acelaşi drum paralel. Pe încetul însă, bolidul se afunda, lăsîndu-mă tot mai în urmă ; aerosfredelul reluă pe nesimţite poziţia verticală, pînă ce brusc, bolidul, dungînd în negru cerul o clipă, ca un semn uriaş de exclamare, pieri. Zburam din nou liber, din nou în picioare, ca un om...

Coco dragă, şi de astă dată ne-ai scăpat viaţa ; căci strănutul pricinuit de fulgul tău m-a făcut să întrevăd planul de scăpare. Coco dragă, vin' să te sărut.

XVIII

HOŢIE LA DRUMUL MARE

Tricolorul pierise... mi-l furase bolidul ! Mă simţeam umilit, ca şi cum m-aş fi făcut vinovat de o faptă nedemnă. Simţeam ruşinea soldatului ce a lăsat să i se smulgă de duşman drapelul ! Bucuria salvării mele nu putea risipi necazul şi umilirea mea. După cîteva clipe însă, gîndul că cele trei culori ale ţării mele colindă Pămîntul, cuprinzîndu-l ca un brîu, mă făcu să privesc în partea pe unde dispăruse drapelul cu un sentiment de mîndrie înduioşată.

De unde, atunci cînd în goană nebună dam roată Pămîntului, peisajul se desfăşura cu grabă şi Spania, Italia, Grecia, apoi Arabia, India şi Indochina se zoreau să defileze pe rînd sub mine, în vreme ce Soarele, Luna şi stelele urcau văzînd cu ochii de la orizont spre zenit, coborînd repede la culcare, ca din nou să răsară şi cu grabă să facă acelaşi drum uriaş, acum, de cînd mă dezlipisem de încleietura bolidului năprasnic, astrele parcă s-ar fi oprit brusc, ţintuite locului, împreună cu mine, în negrul prăpăstios al cerului şi doar Pămîntul, alene, se reîntorcea pe drumul parcurs atît de repede odinioară, tîrîndu-se obosit, ca soldaţii după parada finală a manevrelor, şi revăzui defilînd, obositor de încet, Indochina, India, Arabia şi bătrîna, zbîrcita Europă.

Visul meu de libertate, dorinţa de a fi o planetă aparte în Cosmosul nemărginit, se înfăptuise : Pămîntul se învîrtea la picioarele mele aşa cum dorisem, dar nici o mulţumire nu mai resimţeam. Prea fusese mare primejdia prin care trecusem, prea fusese obositoare încordarea nervilor mei şi prea se schimbase tot felul meu de trai ! Apoi era o deziluzie pentru mine să văd că Pămîntul se învîrteşte atît de încet atunci cînd ştiam din cărţi că această iuţeală e de peste 300 m pe secundă pentru latitudinea Bucureştilor, şi deziluzia nu putea dispare cu toate că-mi dam perfect seama că încetineala aparentă cu care Pămîntul se învîrteşte în jurul axei sale se ex-

plică faţă de imensitatea masei în mişcare şi mai ales din pricina distanţei de la care priveam.

Sleit de puteri, stam jos, privind vag Pămîntul luminos. De la o vreme, mingea aceasta gloduroasă, în continuă înceată umflare, mîncată, deformată de nori, care de atîtea zile îşi tot lărgea orizontul fără să ajung să-i văd odată marginea, începu să exercite asupra nervilor mei zdruncinaţi o senzaţie ciudată de ameţeală, asemenea celei pe care o resimţi privind învîrtirea căluşeilor la bîlci ; dar în acelaşi timp lumina strălucitoare a globului rotund mă atrăgea hipnotic, aşa cum fără să vrei priveşti lumina Lunii pline.

Mă sculai, rupîndu-mă parcă de jos şi, ca să nu mai fiu atras ca o insectă de lumina Pămîntului, zvîrlii brusc mantaua mea peste geamul din fund şi Pămîntul pieri. Fu atunci întîi o senzaţie de linişte adîncă ; apoi aerosfredelul mi se păru mic, mititel, strîngîndu-mă parcă de toate părţile, ca un coşciug, şi în fine nevoia de odihnă prin somn mult şi adînc mi se impuse despotic. Cu o nespusă greutate întinsei hamacul, întorsei deşteptătorul şi, culcîndu-mă, adormii dus.

Cînd sună deşteptătorul, mă trezii pe jumătate, mă sculai ca un automat, pusei moţăind o pastilă în oxigenator şi mă culcai iarăşi. Tot astfel făcui a doua oară şi peste alte cinci ceasuri, reculcîndu-mă de fiecare dată cu voinţa să mai dorm, să dorm mult, să fugă timpul.

Mă săturai în cele din urmă de somn şi sculîndu-mă, mă simţii parcă alt om. Glumii cu Coco, făcui obişnuitele mele exerciţii de gimnastică, foarte conştiincios, ca să nu-mi scadă forţa muşchilor — de care mărturisesc că sînt mîndru — şi ca să pot reprezenta cu demnitate speţa umană pe Lună, apoi începui să cînt ca în codru. Coco fluiera.

Zărind mantaua mea zvîrlită peste geamul de jos ca să ascundă lumina proiectată de Pămînt, îmi fu ruşine şi faţă de Coco de nervii mei de cuconiţă şi ridicai mantaua. Haina îmi mulţumi parcă, fişîindu-şi hîrtiile ce le băgasem în căptuşeală ca mai bine să mă păzească de frig. Îmi adusei atunci deodată aminte de un vechi pardesiu albastru de pe vremea cînd, biet student sărac, trăiam din meditaţii şi stenografieri de cursuri !

De stofă de Azuga, te-am purtat cu fală o primăvară şi o toamnă, iar cînd să mă despart de tine, scoţîndu-te la pensie, veni o scarlatină, dorită de copii : se închiseră şcolile, meditaţiile pieriră şi m-apropiai din nou de tine, sărman pardesiu. Te botezai „palton" şi te păstrai şi iarna, cînd vîntul ştie ca undreaua să treacă prin stofă pîn-la oase. Zadarnic te strîngeai de trupul meu slăbit ; zadarnic încercai, cutremurîndu-te puternic, să scuturi frigul de pe noi, căci tot mai tare se aciua prin tine nemilosul, adînc sub pielea mea şi trebuia s-alerg, cu gerul în spinare, prefăcîndu-mă, de ochii lumii, că fug după vreun tramvai, pînă să înceapă să fiarbă tinereţea din mine şi primăvara din sufletul meu să gonească departe crivăţul hain.

Arzînd la ziare vechi în soba fără lemne a odăiţei mele şi lăsînd din cînd în cînd ca flacăra hîrtiei să-mi frigă puţin degetele, să simt că arde şi la mine focul scump al celor cu avere, îmi trecu prin minte gîndul să căptuşesc cu ziare sărmanul pardesiu ; „Lupta", „Românul", „Drapelul", „Adevărul", faţă în faţă, piept la piept, împreunîndu-şi proza incendiară, făcură o cuirasă caldă pardesiului-palton şi înfruntai mai bine gerul.

Te iubeam, o, pardesiu albastru, dar mă temeam de tine, căci nu voiam ca fîşîitul tău suspect să zgîndărească rîsul studentelor la Maiorescu şi de aceea veşnic aveam prin buzunare un teanc de ziare vechi şi le scoteam cu zgomot, intrînd în sala IV, citindu-le în clasă. Şi pînă la licenţă mi-ai fost tovarăş scump, biet pardesiu-palton !...

XIX

VÎRCOLACII

Dar vorba-i : e zi ori e noapte ? Odaia noastră era inundată de lumină : de sus lumina Soarelui, de jos lumina Pămîntului plin. După repeziciunea vijelioasă a succedării zilei şi a nopţii din ultimul timp, se făcuse un

haos în capul meu cu privire la calendarul pămîntesc. Soarele se imobilizase parcă la zenit şi nu mai vrea să apună ; Pămîntul nu se mai învelea în umbra nopţii şi de ieri radia în spaţiu aceeaşi splendidă lumină galbenă-verzuie, ca o lună plină de proporţiuni uriaşe. O fi zi ori noapte ? Să cuget : mă dezlipisem de sfera de atracţiune a Pămîntului, şi liber să mă plimb unde vream în spaţiul interplanetar, zburam deocamdată spre Soare, de vreme ce el sta de atîta timp deasupra capului meu. Urma deci, ca, pentru mine, să nu mai fie noapte pe veci, să lumineze de-a pururi un soare de amiezi, şi veşnic Pămîntul să radieze înspre noi lumina reflectată a Soarelui-părinte.

Bun, dar nu la Soare vreau eu să zbor, ci la Lună... Schimbăcioasa fecioară nomadă unde o fi ascunsă ? Căutînd-o prin puzderia de scîntei pironite a stelelor, îi zării cu greu faţa complet întunecată. Era chiar lîngă Soare, discul ei negru-cenuşiu părînd pe cer o groapă rotundă, fosforescentă, la marginea căreia stelele s-ar fi oprit îngrozite. Soarele şi Luna stau gata de îmbrăţişare în vederea Cosmosului înmărmurit !... Luna, cea mai frumoasă dintre fecioare, sora geamănă a Soarelui, fugind de mii şi mii de ani de dragostea lui vinovată, cum spun legendele stelelor noastre, venise acum pentru întîia dată, mînată de dor, la mirele frate ! Venise însă cu faţa ascunsă toată, în negru zăbranic.

Cînd fu să-şi scoată vălul fecioara şi cînd m-aşteptam ca brusc să apară Luna splendidă, radiind de lumină, vîrcolacii văzduhului, oprind făptuirea păcatului, începură să muşte din Soare însîngerîndu-l şi asistai la splendoarea unei întunecimi de Soare.

Muşcătură cu muşcătură, vîrcolacii rupeau din trupul de foc al Soarelui, în lacome îmbucături din ce în ce mai mari, şi Soarele mut păli de durere. Şi iar muşcară, cu o gură tot mai neagră, dihăniile ; le vedeai dinţii de lup înfipţi cu furie în carnea lui sîngerîndă şi flăcări mari ţîşniră din trupul lui mutilat, flăcări lungi, cu braţe rugătoare, implorînd mila stelelor, ajutorul planetelor, copiilor lui, ce priveau cu ochi mari de spaimă. Muşcară iarăşi vîrcolacii, încet, cu nesaţ, pînă ce din Soare rămase o parte abia cît o seceră de tot subţire,

apoi fu înghiţită şi dînsa şi în locul astrului părinte rămase un negru cumplit, iar în jurul golului negru plutea o aureolă, ca sufletul Soarelui mort !

Legenda cu vîrcolacii fu aceea ce mi se impuse fără voie ca lămurire firească a fenomenului atît de simplu al eclipsei şi cu inima strînsă urmăream stingerea treptată a luminii dătătorului de viaţă. O clipă aş fi fost gata să strig, să chiot, să ţip, ca să sperii vîrcolacii, să scape Soarele frumos, întocmai cum, zice-se, ar fi făcînd şi la noi ţăranii. Mă reculesei însă şi-mi dădui seama că două-trei minute numai avea să dureze faza eclipsei totale, şi că aveam datoria să culeg însemnări cît mai multe.

Zorind de la un geam la celălalt, nu ştiam ce să privesc mai degrabă ; splendida cromosferă, ca o dantelă roşie în jurul fotosferei Soarelui eclipsat de discul Lunii, ori lungile protuberanţe ale coroanei solare, de 6 ori cît diametrul astrului, întinzîndu-se înspre Venus şi Mercur, ori conul de umbră atîrnînd ca o lungă trenă de doliu din Lună pînă la Pămînt.

Atît de îngust e capătul conului de umbră cînd atinge Pămîntul — 22-30 km maximum — încît, de la înălţimea la care mă aflam, nici n-aş fi putut vedea pata de umbră ce aleargă cu iuţeală de 600 de metri pe secundă în medie la suprafaţa Pămîntului, dungînd pentru cîteva clipe fiece punct al globului, pe strîmta linie a eclipsei ; dar eram sub Lună, în chiar centrul conului de umbră, care, ca o pîlnie uriaşă, se lăsa sub noi spre Pămînt, de aceea, pentru mine singur în tot universul, eclipsa era dublă : eclipsă totală de Soare sus, eclipsă inelară de Pămînt jos !

Într-adevăr din pricina cercului de umbră foarte negru la centru, tot mai estompat spre margini, în care mă aflam, Pămîntul îmi apărea ca un gigantic inel larg de lumină, înconjurînd un cerc de umbră din ce în ce mai negru.

Minutele însă treceau şi eclipsa, spre marea mea nedumerire, nu se mai mîntuia... Trecuse cu mult maximum duratei unei eclipse totale, discul de umbră se înşurubase parcă de Soare, interceptîndu-i cu totul lumina.

Se lăsase un frig mare în colivia noastră, cuprinsă de întuneric şi, fără voie, începeam să fiu îngrijorat, să mă tem de un cataclim. Mi se impuse întrebarea : dar dacă Soarele nu s-ar mai lumina ? Dacă s-ar fi stins pe veci ? Dacă razele lui sfinte, ce aduc pînă şi în cea mai umilă colibă de pe Pămînt căldură şi înviorare, n-ar mai putea străbate eterul îngheţat ca să mîngîie şi să rodească planetele ?

Frigul creştea ; pusesem paltonul pe mine, dar tot clănţăneam din dinţi puternic şi carnea îmi dîrdîia pe oase. Coco, sărmanul, strănuta repetat şi protesta în surdină, spunînd din guşă : „Mă, să fie-al dracului !"

Sărmane Coco, tu o să mori la sigur de frig !... zisei, şi-l luai pe bietul meu tovarăş, şi-l pusei în sîn, astfel ca numai ciocul lui să iasă din blana hainei, ca la o fereastră, între doi nasturi şi aşa, strîngîndu-l la piept, aşteptam îngrijorat să văd : nu se mîntuie eclipsa ?

Aceeaşi tragică frumuseţe a unui Soare negru, imens, cu aureolă de sînge şi protuberanţe uriaşe !

Un gînd făcu să mi se usuce gîtlejul de groază : apa rezervorului... apa... n-o fi îngheţat ?

Aprinsei lampa. Un ţurţur de gheaţă atîrna de sub robinet pînă deasupra pastilei de oxilit... Suflai din piept, cu grabă, să topesc apa împietrită, dar aburii ce ieşeau din gura mea se depuneau cristale de gheaţă...

Să mor de frig şi asfixiat acum ?! Nu vreau ! Nu trebuie ! Rupsei stalactita de gheaţă şi o frecai puternic între palme suflînd din fundul gurii cu grabă. Topii astfel bucăţica de gheaţă şi se degajă puţin oxigen. Ca să-mi descleştez degetele ţepene, îmi frecai mîinile de stofa buzunarelor şi din nou topii puţină gheaţă deasupra oxilitului şi rugător privii spre Soarele cernit, implorînd o rază de căldură.

Să se fi oprit Luna din mers ? Să fie cu putinţă ca într-adevăr să se fi stins pe veci lumina Soarelui ? Să mor atît de departe de ţara mea, în noaptea aceasta veşnică, în haosul acesta negru, în care stelele stau parcă gata să cadă într-o prăpastie fără fund ? Nebun am fost să te părăsesc, Pămînt iubit, cer albastru, cu aer mult, îmbălsămat de flori, îmbălsămat de lumina divină a atmosferei calde, creatoare de viaţă, născocitoare de culori... Mă

plecai să încerc să-l mai văd o dată aşa, gloduros, negru, cum o fi!

Pămîntul mi se înfăţişa sub forma aceluiaşi inel de largă lumină, împrejmuind pata gradată de întuneric.

Soarele deci nu se stinsese şi eclipsa dura doar pentru mine şi pentru locul de sub Lună, căci dincolo de cercul acesta strîmt ploaia de raze calde şi luminoase revărsa cu aceeaşi dărnicie viaţa. Durata eclipsei totale pentru mine trebuia fatal să ţină nu două-trei minute, ci ceasuri întregi, de vreme ce eram sub atracţiunea Lunii, iar nu pe un punct al Pămîntului peste care umbra ei trece atît de grăbită: trebuia fatal să aştept pînă ce Luna, în mişcarea ei de ocolire în jurul Pămîntului, să se fi depărtat suficient de Soare ca să-l lase să reverse liber în jos razele sale aducătoare de viaţă.

Cum să scap? Cum să ies mai repede din umbra Lunii? Uitasem de magnetul longitudinal... Repede îl pusei în acţiune ca să mă tîrască spre marginea umbrei, să ies cît mai grabnic dintr-însa. Apoi luai două sîrme de la acumulatoare, introdusei capetele celor două poluri prin robinet în rezervor, gheaţa începu să se topească, iar apa să picure iarăşi peste oxilit, salvîndu-ne de asfixie. Teama pierise cu totul; eram din nou deplin stăpîn pe cugetarea mea. Frigul însă era groaznic, ultrasiberian; ridicasem gulerul blănii pînă peste nas, dar degeaba. Atunci mă gîndii să trimit un curent electric în peretele exterior al aerosfredelului, cum făcusem ca să omor vulturul ce ne atacase cu cîteva zile înainte, şi să se încălzească astfel stratul de vid dintre pereţii dubli. Era evident o întreită cheltuială de energie electrică, dar nu mai puteam răbda de frig. Aşteptai atunci cu mai multă linişte sfîrşitul eclipsei. Discul de umbră de sub mine păli parcă pe margini, depărtîndu-se spre dreapta mea, şi apoi brusc, de sus, o rază de soare, ca un fulger, căzu! De bucurie urlai: Ura! Trăiască! şi începui să aplaud frenetic, apoi... huiduii Luna şi iar aclamai Soarele... Mai rău ca un vulgar agent electoral la o întrunire publică! Atîta doar că n-am strigat: „La Palat!“ [11]

Pe încetul, punctul de aur liberat de întuneric al Soarelui crescu, luă forma de seceră din ce în ce mai

largă şi mai lungă, apoi iar se văzu clar silueta neagră a munţilor Lunii detaşîndu-se ca dinţi de lup pe Soare ; protuberanţele luminoase ale coroanei solare păliră, rămînînd totuşi de acum vizibile chiar şi după ce Soarele putu să reverse liber toate razele sale în mica parte din nemărginitul univers în care e rege.

XX

O FAMILIE DE PUPĂCIOŞI

Soarele deci ne dăruia din nou lumina, ca un snop de raze. Pămîntul şi dînsul radia spre noi, prin geamul de jos, lumina sa frumoasă, aşa că la mijloc flacăra albastră a tubului Geissler rămînea ruşinată şi o stinsei. Oprii şi curentul electromagnetului orizontal ce ne scosese din umbra Lunii, dar mai lăsai să circule curentul ce încălzea casa noastră. În curînd se făcu cald ca într-o seră.

Coco cel dintîi protestă în contra temperaturii ! De unde, cît timp fu întuneric şi frig, rămăsese zgribulit, nemişcat, înfipt în blana paltonului, strîns la corpul meu, acum scotea tot mai afară ciocul din haină şi, sucindu-şi capul spre a mă putea privi cu ochiul său rotund-drăcos, începu să fluiere. În glumă strînsei haina la piept mai tare. Atunci papagalul, zbătîndu-se, scăpă şi zburînd pe agăţătoarea lui începu să rîdă cu hohote, drăcuind şi vorbind fără astîmpăr. Scosei paltonul, oprii curentul caloric, şi călătoria urmă în condiţiuni normale spre Lună.

Umbra satelitului, proiectată acum pe negrul cerului, nu se mai vedea. Nostim ar fi de s-ar putea solidifica subit această umbră ! Am avea atunci un pod care să lege Pămîntul cu satelitul lui... atunci să vezi excursii în Lună ! High-liful nostru ar scorni un nou sport care să facă marţ *Watershut*-ul şi *Bobsleigh*-ul ! [12] cînd ar fi Luna jos, hîrşşş pe roate, s-ar coborî acolo ;

la întors, ar aştepta să fie sus satelitul nostru şi iar hîrşşş la vale s-ar înapoia acasă tocmai la timp ca să încaseze arenda moşiilor ipotecate. Dacă Luna, de 49 ori mai mică în volum ca Pămîntul şi tot lasă o dîră de umbră lungă de ajunge să-şi sărute mama, cît de departe trebuie să se întindă vîrful conului de umbră lăsat de Pămînt în spaţiu ! Îmi veni să rîd atunci închipuindu-mi pe Mercur şi pe Venus, trimiţînd în spaţiu umbre, cu buze subţiate pentru sărutat, spre Marte, sanguinul cu cei doi sateliţi ai săi, spre Jupiter uriaşul cu 8 sucursale, spre Saturn, cel inelat, cu 10 luni în jurul lui, spre Uranus, prîslea, cu 4 copii şi spre Neptun, cel din capătul lumii solare, cu 1 satelit şi apoi sumedenia de mititele planete anonime ale sistemului solar, dînd roată cu toţii în jurul Soarelui-guvernantă şi calorifer central, fiecare cu conul lui de umbră, uriaş de mare sau mititel, trimiţînd toţi, planete şi sateliţi, la bezele de umbră în spaţiu... Ce familie de pupăcioşi ! [13]

Avui atunci dorinţa, pe care nu o resimţisem încă de la plecare, să privesc cu luare-aminte cerul acesta veşnic negru şi înstelat, neînvăluit în pînza luminoasă a atmosferei pămînteşti, ce fură razele stelelor şi le strîmbă ; avui dorinţa să cunosc mai bine stelele sfioase, candelele tremurătoare ce s-aprind pe cer cînd oamenii adorm şi care atît de uşor se ascund cu săptămînile în dosul norilor ce izolează globul nostru de restul universului.

Impresia de fotă neagră cusută cu fluturi, de covor catifelat, prins cu ţinte de aur şi nestemate sclipitoare pe bolta unui cer prea mic, grăbit a se atinge cu Pămîntul, nu o mai aveam. Incomensurabil de mare apărea noaptea, iar stelele, care jos răsar pe încetul, de-a rîndul, ocolind greoi, în 24 ore, firmamentul, se aflau toate, cele de iarnă ca şi cele de vară, imobile la locurile lor, afundîndu-se fără licărire într-un negru prăpăstios, la depărtări îngrozitoare. Stele de la a 6-a şi pînă la a 7-a mărime, pe care ochiul, din pricina atmosferei nu le poate zări de pe Pămînt fără instrumente, luceau şi ele, umplînd golul între stelele cele

mari grupate în constelații amintitoare de legende străvechi.

Podoaba cerului era Venus, Luceafărul. Alături, mai aproape de Soare, Mercur, cel rareori vizibil de pe Pămînt, strălucea ca una dintre cele mai frumoase stele ; iar mai departe, pe o linie absolut dreaptă cu precedentele planete, Marte, Jupiter și Saturn jalonau pe cer drumul pe care Soarele, urmat de asteroizi și planete, pare că-l face în timp de un an în jurul Pămîntului.

Tăind cercul acesta zodiacal, Calea Robilor, bulevard mozaicat cu stele, înconjura cu un brîu creator de lumi atomul nostru pămîntesc ; iar de-a lungul și în jurul brîului fosforescent, se grupau constelațiile, aceleași de mii și mii de ani, cu aproape neschimbate legende, transmise din generație în generație și din neam în neam, de oamenii pieritori ai Pămîntului, grupări de astre pe care și ființele altor lumi le-or fi privind cu aceiași ochi întrebători și le-or fi populînd cu alte legende pe care nimeni pe veci nu ni le va putea povesti.

Niciodată nu văzusem noaptea atît de frumoasă și de curată. De altfel, orășenii sînt tot mai în neputință să privească spre cer : într-adevăr, casele se fac pe zi ce merge mai înalte și tot mai mult se apropie cot la cot, ca soldații la front, strivind grădinile, mîncînd cerul, așa că din ce în ce te vezi silit să sucești mai tare gîtul ca să afli de pildă de e soare sau nori. O să ajungă cu siguranță o vreme, dacă ne-om tot civiliza așa, cînd iubitorii cerului vor fi siliți să umble în echilibru pe mîini ca să poată zări, foarte sus, o panglică îngustă de cer înstelat.

Cînd noaptea se lasă, e și mai rău : s-aprind în tot orașul dintr-o dată lungi șiraguri de globuri electrice și apoi, una cîte una, nenumărate mici lămpi albastre, concurînd stelele, însemnînd străzile ; reclame luminoase se cațără pe fiecare casă tot mai orbitoare, vitrinele magazinelor, căptușite cu oglinzi și reflectoare, îți iau ochii, așa că, față de atîta neobrăzată risipă

de foc bengal, stelele modeste, deşi fiecare e un Soare cel puţin cît al nostru, se ascund de ruşine!

Dacă în ultimă resursă te hotărăşti să tulburi idila pisicilor sentimentale şi, ca un vulgar somnambul, să te urci sus pe casă, constaţi disperat că praful, ridicat zi după zi de trăsuri, căruţe şi alte vehicule măcinînd caldarîmul; praful, frecat cu grăbire de milioanele de picioare duble şi cuadruple ale oamenilor şi vitelor; fumul acru şi persistent al benzinei scumpelor automobile puturoase, fumul negru şi îmbîcsit al fabricilor, fumul anemic al coşurilor caselor de oameni săraci, îmbinîndu-se, încleindu-se, formează o pîclă de ozon în stare să estompeze pînă şi stelele de a treia mărime!

Aşa că într-un viitor foarte apropiat, astronomii orăşeni vor trebui: ori să se facă oameni de treabă, să se culce cu găinile în loc să stea toată noaptea afară, zgîind ochii la stele în ocara mahalalei, ori să se mulţumească a face astronomie de cameră în odaia lor de lucru, consultînd vechi manuale ilustrate din vremea cînd stelele nu se mutaseră încă la ţară.

Astăzi, doar acolo, sus, deasupra satelor uitate de oamenii puterii, îndrăznesc briliantele cerului să-şi clatine cochet fascetele divine; la ţară doar vezi cerul ciuruindu-se cu atît de multe înţepături aurite, încît îţi vine uneori să crezi că o să se rupă cortina cea veche şi neagră dintre rai şi pămînt şi că lumina orbitoare a paradisului o să se arate toată oamenilor, ea care acum se întrezăreşte doar prin găurile vechii cortine: stelele. Astronomia, deci, pe care au început-o umilii păstori trăind sub cerul liber, departe de colivia de nuiele sau piatră a caselor fără aer şi ţăranii pornind cu noaptea la munca cîmpului, avînd stelele drept calendar şi ceasornic, astronomia, acaparată de oraşe, populată cu legendă, mister şi ştiinţă, se întoarce astăzi iarăşi la ţară şi tot mai greu îi va fi orăşeanului, anemiat prin lipsa de aer şi palid de invidie, să ridice fruntea spre cer, tîrît cum este a se zbate în mocirla luptelor meschine ariviste.

XXI

MINCIUNI GRECEŞTI ŞI ROMÂNEŞTI

Geniali mincinoşi mai erau şi grecii cei vechi, pentru ca în punctele de foc presărînd în neregulă cerul să vadă atîtea minunăţii, atîţia zei şi zeiţe, eroi, regi şi uriaşi, atîtea fantastice fiare ; să transpuie în stelele curate toată povestea scandaloasă a zeilor lor, mai ticăloşi ca oamenii, de care a trebuit să se îngrozească creştinismul monoteist şi ascet. Aşa se face că, deşi s-au păstrat pînă astăzi aproape neschimbate grupările de stele, legenda veche păgînă, complicată şi amorală, s-a primenit simplificîndu-se, şi astăzi, ţăranul român, vede pe cer Racul, care a furat unul din piroanele pe care chinuitorii lui Crist voiau să-l înfigă în trupul Răstignitului Mîntuitor. Drept răsplată, racul a fost pus pe cer şi... îl pot mînca creştinii tot anul, chiar şi în zi de post ! Sărman rac şi canibalică recunoştinţă ! Ţăranul nostru mai vede : Cei trei crai de la Răsărit, aducînd daruri copilului divin, vede Toaca de lîngă Mînăstire şi Scaunul Domnului. În al doilea rînd, ţăranul român, vede în stelele cerului : Calea lui Traian şi cele două Care cu robi daci pornind pe acel drum spre Roma : Carul Mare cu robii de rînd, Carul Mic cu căpeteniile dacilor ; lîngă protapul Carului Mare vede chiar şi căţeluşa lui Traian, Paloşchiţa ; în Gemenii zodiacului vede pe Romulus şi Remus ; şi în sfîrşit, ţăranul nostru, muncitor al pămîntului, vede în grupările de stele uneltele lui de muncă divinizată : vede Coasa, Secera, Rariţa, Grapa, Cloşca cu Pui, Păstorul cu Oile, vede hora lui din sat cu Fata Mare şi cu Lăutarii.

Sus, de la înălţimea atît de mare de unde priveam acuma cerul, tot Sirius (Zorilă, Ochiul Dulăului) era cea mai frumoasă stea. Pe dreptate îi zic ţăranii „Luceafărul din zori" căci nu e, după Venus, altă stea mai albastră şi mai frumoasă ca Sirius. „Zorilă" acesta, făcînd slujbă de ceasornic, îndeamnă ţăranii, cînd răsare în august, să pornească la munca grea a cîmpu-

lui. Mai sus de Zorilă, ca un chivot uriaş cu briliante la capete şi pe mijloc, strălucea, minune a cerului, Orion, uriaşul legendei greceşti, în luptă cu taurul de pe linia zodiilor. În locul voinicului cu cingătoare de aur, ţăranii noştri, descompunînd imensul dreptunghi de stele, văd o Rariţă, apoi în cele trei stele în linie dreaptă de la mijloc, văd Cei 3 crai de la Răsărit, sau Tresfetitele : adică sfinţii Vasile, Grigore şi Ioan, iar în cele 7 mici stele arcuite dintre Tresfetitele şi frumoasa stea Rigel a constelaţiei străvechi văd Secerea. Grupînd Tresfetitele cu Betelgeuse, steaua opusă lui Rigel, ţăranul formează o nouă constelaţie : Sfredelul Mare, sau Spiţelnicul, cu vîrful (Betelgeuse) atingînd Calea Lactee şi îndreptîndu-se spre Comoara (constelaţia zodiacală a Gemenilor din chiar Calea Laptelui cu frumoasele stele Castor şi Polux — „Fraţii Romulus şi Remus") şi povestesc ţăranii noştri, întrecînd în fantezie pînă şi pe grecii cei vechi, că Sfredelul acesta, cînd se va apropia sfîrşitul Pămîntului, va găuri Comoara şi aurul ceresc se va revărsa tot pe Pămînt. Lacomi, oamenii se vor grămădi să adune cu patimă bani cît mai mulţi. Pe locul însă atins de aurul comoarei, apa va seca şi arghirofilii vor suferi groaznic de sete şi de foame. „Antihîrţ" atuncea le va ieşi înainte făgăduind un butoi de apă şi un car cu pîine celui ce i s-ar închina şi mulţi îşi vor vinde sufletul Satanei ; dar, bînd apa lui Anticrist şi mîncînd pîinea lui, vor îndura şi mai groaznic chinul setei şi al foamei. Celor credincioşi, care se vor fi arătat gata mai degrabă să moară de sete decît să se închine Necuratului, li se va arăta Cristos şi le va da un colţ de prescură şi un păhărel de vin cu care îşi vor astîmpăra şi foamea şi setea.

Plecînd mai departe în recunoaştere pe cîmpul stelar urmărind Calea Lactee cea concentrătoare de stele frumoase, recunoscui, mai sus de Orion, triunghiul de stele formînd Taurul cu frumoasa stea roşie cu denumirea arabă Aldebaran, „Luceafărul Porcesc" cum îi zic ţăranii, căci rîmătorii se deşteaptă şi încep să grohăie cînd răsare ; şi tot atunci cocoşii, auzind toaca îngerilor din cer, îşi scutură aripile începînd să

cînte de ziuă, iar strigoii sinistri reintră tăcuți în gropile lor umede.

Mai sus de Taurul străluceau drăguțele stele mici, știute și iubite de toată lumea, ale Pleiadelor (Cloșca cu Pui), ceasornicul de noapte al țăranilor în lungile nopți de iarnă, căci după înălțimea la care se află grupulețul de stele pe cer, știu cît mai este pînă la ziuă.

Apoi, în chiar mijlocul furnicarului de stele al Căii Lactee, recunoscui: Casiopea (Scaunul lui Dumnezeu), Cefeu (Coasa), Lebăda (Crucea), Vulturul cu frumoasa stea Altair („Fata de împărat cu cobiliță" ducînd apă cu donițele sufletelor din iad); iar pe partea cealaltă a brîului fosforescent, înspre pol, Lira cu steaua Vega (Ciobanul cu Oile), Coroana Boreală cu Perla (Hora din sat cu Fata Mare), Balaurul încolăcindu-se între Ursa Mare cu mititica stea Alcor, cu care arabii încercau dacă vederea nu le slăbește (Carul Mare cu Paloșchița, căci urs cu coadă cine dracu' a mai văzut!) și Ursa Mică cu Steaua Polară (Carul Mic cu stîlpul Cerului).

Privind astfel la stelele pe care atîția ochi, stinși acuma, le-au ațintit în decursul veacurilor, și cugetînd la legendele ce fiecare stea o evocă, nu știu cum gîndul mă coborî pe Pămînt și, întinerindu-mă cu două decenii, mă revăzui copil de 15 ani, făcînd prima mea excursie mai mare, în care pentru întîia dată mi-am dat seama de comorile cerului, de poezia legendelor țăranilor noștri, de imensitatea Cosmosului.

Plecasem pe jos din Brașov spre Bucegi, ca a doua zi să urcăm Omul. Plecasem seara, căci doream să merg noaptea pe cîmp și să dorm sub cerul liber pe fîn. Tovarășul meu mai mare de drum se învoi dorinței mele și pornirăm, pe o noapte fără lună, de o bogăție de stele cum nu mai văzusem, cum nu mi-aș fi putut închipui. Calea Laptelui o vedeam acum, întîia oară arcuindu-se, neîmbucătită de acoperișuri de case, ca un pod de stele de la un capăt la altul al orizontului. Din cînd în cînd o stea căzătoare, ca o lacrimă de foc, se rupea de pe cer și pica întristînd sufletul. Mergeam pe larga, mănoasa cîmpie a Bîrsei, de la poalele Carpaților, urmam vechiul drum de negoț ce din cetatea Brașovului, trecînd sub ocrotirea

cetăților teutone din Rîşnov şi Bran, taie, prin fund de prăpastie, Carpaţii şi o ia pe Dîmboviţa în jos la Dunăre. Umblam tăcuţi, pătrunşi de taina nopţii, îndemnaţi la drum de muzica greierilor şi de murmurul apelor. Mii de licurici luceau în iarbă pe marginea şoselei. Culegînd din stelele acestea vii, îmi înfloream pălăria şi pieptul cu ele.

Era aproape de miezul nopţii, cînd ajunserăm în Rîşnovul adormit sub paza negrei cetăţi medievale din deal, unde bătea dintr-o tobă, din ceas în ceas, ca semn că veghează paznicul sas.

Trecurăm prin faţa bisericii săseşti şi luînd-o prin lungul cartier românesc, ajunserăm la cîrciuma din capătul satului unde ne aştepta călăuza tocmită de parohul Rîşnovului, prieten cu tovarăşul meu de excursie. Călăuza, un vesel moşneag, ştia de dorinţa noastră de a dormi afară pe fîn şi ne pregătise loc de odihnă ceva mai departe, în preajma Rîşnovului, dincolo de apa rece a Ghimbăşelului. Ne întinsese fîn din belşug şi poftindu-ne la somn, îmi zise :

— Să vă culcaţi, domnişorule, căci a trecut de miezul nopţii. Uite, Găinuşa ce sus e pe cer şi acu' o să răsară şi Rariţele...

Ca electrizat de cuvintele bătrînului, prietenul meu, mare iubitor al cerului, intră în vorbă cu moşneagul întrebîndu-l de stele şi începu, între ţăranul simplu, sfios întîi şi bănuitor şi apoi tot mai guraliv, şi între ştiutorul de carte, povestiri fără număr despre fiecare stea. Şi parcă o nouă lume s-ar fi ivit atunci pentru mine ; punctele sclipitoare ale cerului, pe care pînă atunci mai că nu le băgasem în seamă, străluceau parcă şi mai tare în faţa mea ca să nu le mai uit, şi aceste puncte de foc se grupau, îmi vorbeau, ca şi cum mintea mea, încătuşată pînă atunci, ar fi rupt deodată zăbrelele închisorii sufletului meu. Cu nesaţ ascultam înşirarea legendelor complicate şi savante ale mitologiei vechi, povestite glumeţ, cu ton de uşoară batjocură, de prietenul meu şi apoi legenda românească, spusă serios, cu convingere, ca un fapt cert, de ţăranul bătrîn. Parcă aud şi acum glasul moşului şi răspunsurile prietenului meu :

„...Unde zici dumneata, moşule, că e Scaunul lui Dumnezeu, Coasa, Barda sau Căpăţîna şi Toaca sau Puţul cu Jghiab, iată ce vedeau cei vechi:

În Coasă, vedeau pe regele Cefeu al Etiopiei, ţara Harapilor. Alături de dînsul pe Scaun sta nevasta sa, regina Casiopea. Deşi neagră la faţă, ca o hărăpoaică ce era, Casiopea avu neobrăzarea să spună că-i mult mai frumoasă ca albele zîne ale apelor, Nereidele. Acestea, înfuriate, au cerut răzbunare regelui lor celui mare, Neptun. Ascultîndu-le ruga, Neptun, ori Poseidon cum i se mai zice, trimise un balaur de mare, Baleba, să prade coasta ţării. Piereau din vina dihaniei tineri şi fete şi toate turmele ce se apropiau de coastă.

Un vraci vestit, oracolul Amon, proroci că numai jertfind balaurului pe fiica reginei, pe frumoasa Andromeda, o să scape ţara. Atunci o legară pe biata domniţă de o stîncă lîngă ţărm. Un făt-frumos, Perseu, o văzu, se îndrăgosti de dînsa şi, ca să o scape, încălecă pe un cal năzdrăvan, Pegas, şi luînd în mînă capul Meduzei — un cap de fecioară cu şerpi în loc de păr, la vederea căruia împietrea pe loc duşmanul — omorî balaurul şi luă pe Andromeda de nevastă"...

Şi apoi povesti şi moşul:

„...Cînd a făcut Dumnezeu Pămîntul, cerul era foarte aproape şi putea omul oricînd cere sfat lui Dumnezeu. Dar, cum e omul de se învaţă uşor cu binele, ajunse de nici nu-i mai păsa de cer; ba într-o zi, o femeie, aruncă într-acolo cu o cîrpă murdărită a unui copil! Atunci, se supără foc Dumnezeu, şi înălţă cerul atît de sus, încît zicem pînă astăzi: „Departe cît cerul de Pămînt".

De-atunci i-a mers omului tot mai rău pînă ce, într-o zi, se hotărî să se ducă la Dumnezeu să-i ceară iertare că doar s-o îndura să coboare iarăşi cerul.

Ştiind că o să fie drumul lung şi zăbava mare pînă s-o întoarce iar acasă, şi-a luat omul toate cele trebuincioase la drum atît de greu: a luat carul mare cu patru boi, carul mic, candela din părete, crucea de pe biserică, fîntîna din răscruci, barda, sfredelul,

spițelnicul, secerea, coasa, plugul și rariță, dulăul de la tîrlă, cățelul din curte, cloșca cu puii, scroafa cu purceii, ciobanul de la oi, văcarul de la vaci, vizitiul de la cai, porcarul de la porci și hora din sat ca să se arate înaintea lui Dumnezeu ca bun creștin și ca să nu fie singur la drum. Socotind că poate i s-o isprăvi merindele, luă și grîu și porumb să samene pe cîmpiile cele întinse ale cerului și să poată apoi să-și urmeze drumul.

A tot mers așa pînă ce într-o zi i-a ieșit înainte Ucigă-l Crucea și i-a căutat pricină. Ca să sperie pe om, Satana a scos din traista lui : balaurul și șarpele năprasnic, ursul, scorpia blestemată, calul furios, căpățîna de om, și le împrăștie în jurul lui. Omul însă nu se sperie și, îngroșîndu-se cearta, se luă la trîntă cu Satana și luptară și se tăvăliră de se făcu vijelie mare sub cer și pînă astăzi ține vijelia și suflă „Vîntul Turbat" și orice vieţuitoare se urcă pînă acolo, turbează și cade jos moartă.

În toiul luptei, căţelul se repezi la cal, acesta, încolțit și de dulăul de la tîrlă ce vine în urma căţelului, o croi la fugă. Ciobanul de la oi, zdrobi capul balaurului cu cobiliţa, văcarul puse pe goană șarpele cu ajutorul horei, iar vizitiul îi zdrobi căpățîna cu barda. Scorpiei, care își întinsese ghearele spre om, vrînd să vie în ajutorul racului, văzînd înfrîngerea Satanei, de furie îi țîșni sînge din ochi și, de blestemată și rea ce e, înțeleni cu ghearele întinse plesnind fierea în ea de atîta necaz.

Numai boii de la carul mare nu s-au purtat bine, căci s-au speriat de urs și au cîrmit proţapul, boul de la hăis, cîrmind spre cea. Dar și ursul îngheță de frică cînd îl văzu pe om cum stîlcise pe dracul și doar dracul era lîngă urs !

Drumul pe care a mers omul se vede pînă astăzi pe cer și se zice Calea Laptelui, pentru că a fost albit cu laptele vărsat de găleţile ciobanului, cînd a scos cu grabă cobiliţa să dea în balaur".

Şi cînd tăcu bătrînul, cum stam culcat pe fînul mirositor, cu mintea clocotind de legende, privind cu ochii mari cerul, oboseala pe încetul mă cuprinse şi, închizînd pleoapele, intră atunci în sufletul meu, cu această ultimă clipire, întreaga nemărginire.

XXII

DE CE LATRĂ CÎINII LA LUNĂ

Luna, care e veşnic luminată de Soare pe o jumătate doar din suprafaţa ei totală, depărtîndu-se, după eclipsă, din dreptul lui, începuse să-şi lumineze din nou unica faţă de o arată ea Pămîntului, căci razele piezişe ale Soarelui putură din nou să-i aurească, pe margine, faţa inferioară şi fu Lună nouă, o Lună cu adevărat nouă pentru mine, de zece ori mai mare decît subţirica secere de aur ce o văd pămîntenii puţin după apusul Soarelui. Ca un copil mă bucurai revăzînd-o şi-mi veni pe buze refrenul naiv : „Lună, lună nouă, taie pîinea în două, şi ne dă şi nouă...", pe care-l cîntă în cor copiii. Aşteptasem ivirea frumoasei sprîncene aurite a cerului cu nerăbdarea unui hoge, pîndind, din vîrful unui minaret, Luna nouă spre a vesti musulmanilor sfîrşitul marelui post al Ramazanului. De nu s-ar fi văzut atît de clar, între coarnele Lunii, lumina cenuşie, pudrînd restul discului ei, ca şi cînd Luna veche ar fi fost luată în braţe de cea nouă, cum zic englezii, ai fi zis că s-a ivit pe cer o imensă seceră de aur ţinută de o mînă nevăzută şi împinsă încet să culeagă stelele cerului. Era însă mai puţin luminoasă Luna, aşa mărită, decît cum o văd pămîntenii.

În ultima săptămînă de drum senzaţia de zbor, de apropiere de Lună, dispăruse cu totul ; căci de eşti prea departe de o ţintă, abia ţi se pare că creşte prin apropiere ; acum însă, de cînd reapăruse Luna, şi mai ales din cauza faptului că creştea tot mai tare regiunea

luminată a discului ei, umflîndu-se lumina, îmi dădeam pe deplin seama cît de mult se mărea. Evident că şi iuţeala aerosfredelului trebuie să fi crescut, dat fiind că puterea de atracţiune a Pămîntului, ce mă sorbea încă, scădea secundă cu secundă.

Mai frumoasă mi s-a părut Luna în a treia zi după conjuncţiune: arcul ei subţire părea o cadră veche [14] (fără aluzii politice), spartă, rotundă, de un aur mat, şi mîncată adînc de cariile iubitoare ale trecutului.

A cincea zi, petele Lunii începuseră să se vadă lămurit. Contrastul între părţile luminate puternic ale munţilor Lunii; între petele foarte negre, circulare sau ovale, ale craterelor lunare, şi mai ales petele largi, cu capricioase forme, cu stranie coloraţie albăstruie, a bărăganurilor lunare — greşit numite „mări", căci n-au apă, îmi făcură impresia, prea puţin poetică, a unei frînturi de brînză de Roquefort, expusă în plină lumină.

Pe încetul, petele se precizară, iar cînd Luna trecu de întîiul pătrar şi fu în a 8-a zi, totalitatea petelor de pe acest semidisc reprezenta la perfecţie silueta unui cîine lînos — Pudel, cu urechi mari căzătoare, cu bot lunguieţ, şezînd cuminte pe partea din urmă a trupului anume hotărîtă pentru această funcţiune, şi gata de a face sluj.

Mai curios e faptul că, întîmplător, chiar numirile date de astronomi acestor pete se potrivesc de minune cu anatomia şi sentimentalitatea unui cîine, sau mai exact a unei căţeluşe, de pildă: coada, acest barometru al durerilor şi bucuriilor cîinelui, o formează *Marea Crizelor;* căpşorul drăguţului nostru tovarăş e *Marea Seninătăţii* mărginită sus de *Munţii Caucaz.* E naturală numirea, căci trebuie să aibă conştiinţa absolut senină singurul prieten al omului, în sufletul căruia e doar credinţă şi iertare a brutalităţilor inerente firii umane. Botul cu vîrful nasului ridicat strengăreşte îl formează *Marea Vaporilor,* de sub *Munţii Apenini,* desemnînd linia nasului. Dacă într-adevăr o fi atît de frig pe Lună, cum se spune, evident că şi această

denumire e la locul ei, şi ca dintr-o fabrică o să iasă aburii din botişorul căţeluşei.

Pieptul şi burta se formează de *Marea Liniştii*. Acest nume mă cam surprinde, căci, pe harta selenografică a abatelui Moreux, constat că în stomacul căţeluşei odihnesc în pace laolaltă: *Vitruviu, Pliniu, Jansenus, Sosigene, Arago, Toricelli* şi atîtea alte nume ilustre şi, drept să spun, nu pot pricepe cum îţi mai poate fi conştiinţa senină cînd ai la stomac atîţia oameni iluştri! Că picioarele din urmă şi partea pe care şade căţeluşa o formează *Marea Fecundităţii* se poate înţelege, dar, ceea ce nu pot pricepe, e faptul că *Marea Nectarului* se află, în ipoteza noastră, tocmai la picioarele dinainte ale căţelului!...

Chiar denumirile mărilor oare înconjoară silueta capului căţeluşei pare că ar avea legături cu simpaticul animal. De pildă: deasupra capului e *Lacul Visurilor* şi, că visează cîinii de ambele sexe, nu ne îndoim, doar nu degeaba surprindem la un cîine ce doarme un lătrat înăbuşit, un „ham" urmat de un brusc clănţănit de dinţi, dovedind că visează jigodia la vreo bătaie pentru un os, la vreo goană împotriva unui cîine venit dintr-altă mahala, ori, vis macabru, la Iancu Hingheru sau Babeş-Pasteur... Deasupra nasului, harta ne arată că e *Mocirla Putrefacţiei*. Că rabdă căţeluşa mirosul nu ne miră, cunoscînd predilecţiile olfactive ale rasei canine în genere. Ceea ce ne îngrijorează însă e că tocmai în dreptul nasului e *Golful Torid!* Nasul cald la cîini e semn de boală... Să fie bolnavă sărmana căţeluşă?

În sfîrşit, pentru a caracteriza mai bine psihologia căţeluşei din Lună, trebuie să adaug că o dungă, săpată desigur de lacrimi, se lasă pieziş din ochiul ei. Astronomii au botezat din întîmplare această linie *Munţii Balcani*. Poate, căţeluşa plînge fiindcă e singurică pe Lună... Aşa trebuie să fie şi astfel se explică cum pe Pămînt, la pol ca şi la tropice, la noi ca şi la antipode, vezi noaptea, privind prelung la Lună, dulăi cu voce groasă, jăvruţe împanglicate ce latră enervant,

cîini spîni şi comestibili din ţara chinezească, cîini înhămaţi la sănii, din ţările de gheaţă, baseţi, buldogi, terieri, ogari şi mii de corcituri bizare, urlînd la Lună : văd sus acolo o tristă căţeluşă şi-i urlă, de dor şi jale, cu botul în vînt, o serenadă.

XXIII

DISPARIŢIA PĂMÎNTULUI

Cu ochii doar pentru Lună, au trecut zile fără să-mi vină în minte să mă aplec spre fundul aerosfredelului şi să mai privesc, prin geamul de jos, Pămîntul. Cînd mă hotărîi, cam cu remuşcare, să văd ce mai face bătrînul, mirarea mea fu fără margini constatînd că din Pămînt rămăsese doar o jumătate, ca şi cum s-ar fi tăiat în două, drept la mijloc, cu satîrul, globul nostru şi ar fi picat cealaltă jumătate în abisul fără margini...

De fapt, era un fenomen cu totul simplu de umbră şi lumină : după cum cei de pe Pămînt văd Luna, mofturoasa şi cocheta, gătindu-se în fiecare seară cu o nouă haină de lumină, ruptă din soare, şi hoinărind tot mai tîrziu noaptea, printre stele, pe bulevardul ceresc al Zodiacului, tot astfel cei din Lună, dacă o fi oameni pe acolo, şi în tot cazul eu, intrat în slujba ei ca subsatelit şi dînd cu dînsa ocol Pămîntului, trebuia să văd pe bătrîna Terra gătindu-se veşnic cu cîte o nouă rochie de lumină, plimbîndu-se pe acelaşi bulevard al Zodiacului, avînd faze la fel ca ale Lunii, dar mai mari şi în sens invers : Pămîntul fiind plin cînd Luna e nouă şi Pămîntul fiind nou cînd e Luna plină. Aşa că, din faptul că Luna se învîrteşte în jurul Pămîntului, pe rînd, întîi Luna se interpune între Soare şi Pămînt pînă ce e silită să se coboare în dosul planetei de care depinde, apoi Pămîntul rămîne sus, în locul întîi, fiind el între Soare şi Lună. Ai zice că cele două globuri surori, ocolindu-se spiralic ca să

se încălzească pe rînd şi mai bine la Soare, se joacă de-a v-aţi ascunselea sub mustrarea dulce a razelor lui de aur.

De toată nostimada era, privind Pămîntul, să vezi cum continentele lui ieşeau pe rînd trunchiate, din umbră, treceau în penumbră, apoi în plină lumină, reluîndu-şi cu greu silueta cunoscută din hărţile oamenilor. Haz aveau şi pachetele de nori, ca fîşii de vată, nu tocmai curată, oblojind Pămîntul ca pe un reumatic. Probabil că de prea multă igrasie — uscatul fiind înconjurat cu apă de trei ori mai multă — să fi căpătat reumatisme bietul Pămînt! Pe linia ecuatorului barem, pe unde plouă zilnic potop, era un întreg bandaj circular de vată de aceasta răsucită în jurul şalelor Pămîntului, ca de mîna expertă a unui subchirurg de mahala cerească!

Dispariţia în umbră a unei jumătăţi întregi din Pămîntul ce, jos, îmi părea singur o lume şi care acum nu numai că se tot ghemuia, dar se tot mînca în umbră; pe de altă parte umflarea discului Lunii, ce de jos abia ne pare cît o farfurie, într-un glob tot mai mare, pe care vedeai acum munţi, cratere, funduri de mări în miniatură, pe care-l ghiceai că o să se mărească tot mai mult, ca să poţi să umbli pe el, că o să crească pînă va deveni un Pămînt aproape tot atît de mare ca şi celălalt; toate acestea mă făcură să-mi dau seama, în chip concret, de nemărginirea îngrozitoare a Cosmosului. Mi se învederă întîi că Pămîntul nostru cel apoteozat la oameni e un fleac de minge gloduroasă; îmi dădui seama real de volumul uriaş al unui Jupiter, de mărimea enormă a Soarelui faţă de planetele sale, stropuri infime, împroşcate într-un colţişor al lumii, din masa lui incandescentă, cam în felul cum o roată de trăsură împroaşcă noroiul în lături; pricepui în chip concret că steaua aceea albă, sclipitoare ca un diamant ceresc, este nu un punct luminos ce s-ar aprinde noaptea pentru noi, microbi pămînteşti, ci un Soare, mai măreţ şi mai incandescent decît Soarele nostru îmbătrînit; că din acel focar ultraincandescent scapără planete de foc, explodînd la miriade de kilometri creînd sateliţii;

înțelesei clar că fiecare din stelele galbene ale cerului o cîte un Soare care, ca și al nostru, și-a pierdut din căldura primitivă și că în jurul fiecăruia gravitează acuma planete ce pot fi locuite ca și Pămîntul nostru, ori ca Marte sau Venus, vecinele lui : pricepui concret că Aldebaran cel roșu e un Soare pe jumătate stins și că planetele desprinse din trupul lui acum cîteva milioane de secole au pierit de frig cum o să piară fatal și Pămîntul nostru, căci totul se naște, trăiește și moare în Univers.

Precum ne pare de efemeră viața unui fluture, precum ne pare de scurtă viața unui cal sau unui om, tot atît de efemeră e viața stelelor față de nemărginirea timpului și precum se nasc și mor pe fiece secundă ființe pe Pămînt, tot astfel se creează și se distrug planete și stele în nemărginirea Cosmosului. Veșnic e doar Universul în totalitatea lui. Din el fac parte nebuloase — zeci de mii ; stele : milioane [15] ; planete : triliarde și tot așa într-o progresie ultrageometrică înspăimîntătoare pînă la ultimele subdiviziuni ale vieții și materiei : infuzoriul și atomul, tot atît de perfecte pînă în cel din urmă microscopic aspect.

Iar dacă, urcînd din nou cu mintea de la parazitul microbului, înapoi, pe toată scara cu trepte din ce în ce mai mici, pînă la astre, cugeți că ochiul omenesc, această minune a naturii, ochiul, care dintr-un punct al atomului nostru pămîntesc poate trimite o rază de gîndire pînă la steaua ce abia sclipește la marginea orizontului nostru stelar ; cînd cugeți că ochiul, chiar înarmat cu telescopul, zărește doar o infimă parte din nemărginirea creațiunii, și că de s-ar putea muta pe acea linie a orizontului său stelar, o nouă imensitate ar apărea minții lui vrăjite, o nouă porțiune din lume cu alte stele, alte planete, alte ființe, Dumnezeu știe cum făcute, creînd și ele știința și murind, te simți atît de mic, atît de umilit, ți se pare atît de ridicolă pînă și chiar lupta pentru a cuceri prin artă, prin cugetare, prin știință o fărîmă de nemurire, vai, atît de trecătoare, încît te simți mai bun, mai modest, și ai vrea să poți rupe din inima ta dreptatea și iubirea

ce clocoteşte atunci puternic în sufletul tău, să o zvîrli cu pasiune, ca o sămînţă de fericire divină, în sufletul neamului tău, în sufletul omenirii întregi, pentru ca clipele puţine ce-ţi sînt date să trăieşti pe Pămîntul pieritor ca şi tine, să fie clipe de ideală fericire care să transforme în paradis scurta viaţă pămîntească.

XXIV

CUCOANA DIN LUNĂ

...Şi au mai trecut cîteva zile, vreme în care Pămîntul şi-a tot pierdut treptat din lumină, dăruind-o parcă Lunii, ca ea, trup din trupul lui, să fie tot mai frumoasă, pînă ce din imensul disc luminos al Pămîntului a rămas doar un lung arc subţire de lumină, ca o punte uriaşă plutind uşoară peste un haos sferic de întuneric fără stele, lăcaşul invidiei, Pămîntul.

Cei mai mulţi iubitori ai cerului văd, în Lună, cînd a trecut de primul pătrar, un cap de femeie în profil: umbra mărilor formînd părul, ochiul şi gura cucoanei, pe cînd partea luminoasă a continentelor satelitului, schiţează nasul, bărbia, gîtul şi faţa.

În ipoteza aceasta însă, căţeluşa noastră lunară cu părul lînos e utilizată toată ca material capilar pentru o coafură la modă. O fi cam bizar obiceiul din Lună să umbli cu un cîine Pudel în cap drept coafură, dar dacă ţi s-a întîmplat să răsfoieşti un catalog al vreunui mare coafor bucureştean şi să vezi ce sînt în stare pămîntencele veacului al XX-lea, chiar şi cele ce nu sînt păpuşi de lux, să vîre sub părul lor natural, pentru ca să ne dea iluzia unui păr abundent fără a mai vorbi de horticultura şi avicultura pălăriilor, cît roata de automobil, încoronînd edificiul capilar, atunci zău te întrebi de nu sînt pămîntencele mai lunatice şi nu-ţi mai vine să rîzi de cucoana din Lună, ba ai indulgenţă pînă şi pentru brăţara pe care o poartă atîţia „bărbaţi", cocote masculine, din high-liful nostru fran-

ţuzît, ori pentru inelul de alamă cu care îşi găuresc nasul sălbaticii buzaţi.

În cartea lui Flammarion „Astronomie des Dames" cucoana din Lună e reprezentată ca o femeie de tot frumoasă. Mărturisesc însă că oricîtă bunăvoinţă aş avea faţă de sexul frumos, trebuie să declar că cucoana din Lună e o slută şi jumătate, o cochetă bătrînă, zbîrcită, cănită, spoită cu pudră, ciupită rău de tot de vărsat, ştirbă, cu bărbia ameninţînd nasul şi pe deasupra decoltată de e mai mare ruşinea ! Dar să-i facem cunoştinţa în detaliu.

Am spus că peruca madamei o formează căţeluşa noastră lunară : *Marea Seninătăţii* fiind buclele de pe fruntea babei, iar *Marea Liniştii*, a *Fecundităţii*, *Nectarului* formînd restul coafurii. În vîrful capului, baba şi-a pus un coc monumental : *„Marea Crizelor"*. Din loc în loc a înfipt în păr ace mari *secesion* cu pietre prea lucitoare ca să nu fie false. Sînt vulcanii [16] din aceste regiuni : *Pliniu, Vitruviu, Jansen, Guttemberg, Langrenus, Petavius, Teofil* etc., foarte luminoşi acum, cînd razele perpendiculare solare iluminează pînă în adîncime craterele lor.

Nasul cucoanei, trebuie să fim drepţi, a rezistat vitregiei anilor ; e un nas grec admirabil, prelungind în linie dreaptă fruntea. *Munţii Apenini* au cinstea să deseneze acest nas clasic. *Golful Torid* formează nările, foarte largi şi negre. Te pomeneşti că o fi trăgînd tabac pe nas baba ! Ochiul, umbrit de sprîncene dese *(Munţii Balcani)* şi adîncit în orbite plumburii, îl desemnează *Marea Vaporilor* în mijlocul căreia vulcanul *Manitius*, prin pata lui albă, dă multă răutate căutăturii. *Golful Central* formează gura babei, o gură ştirbă, cu buzele subţiri şi rele. Bărbia foarte proeminentă, gîtul guşat se siluetează de *Marea Norilor*. Dar cine o fi pus pe babă să se şi decolteze, cînd tocmai de la gît în jos e mai adînc ciupită de vărsat !

Ca fond al tabloului, mările din această regiune a Lunii, întocmai ca în picturile cu alegorii ale Renaşterii, înconjură capul madamei noastre şi fac să pară mai alb profilul ei pudrat ; mările poartă următoarele nume alegorice, aluzie la caracterul nevricos al cucoa-

nelor : *Marea Toanelor* spre sud-vest, apoi pe linia ecuatorului, imensul *Ocean al Furtunilor* (casnice), mai dincolo de *Munţii Carpaţi,* tocmai lîngă ochiul Giocondei noastre lunare, e *Marea Ploilor* (şi cine plînge mai uşor ca o cucoană) alături de care se află *Golful Rouei* şi *Golful Irişilor.*

Atît de a dracului şi de rea pare baba sulemenită şi decoltată, cu ochiul ei fix şi buzele subţiri, încît îţi vine să o iei la goană pocnind-o cu ce ţi-o cădea în mînă. Probabil că acelaşi sentiment l-au avut şi puii negri de vîrcolaci din spaţiul interplanetar glacial, căci vulcanii împrăştiaţi în neregulă în oceanul şi mările lunare înconjurînd silueta babei, par bulgări mari de zăpadă cu care picii drăcoşi au zvîrlit în Lună, luînd baba sulemenită la ochi.

Şi astfel, splendidul circ lunar al lui *Tycho* cel împrăştietor de raze pare a fi un bulgăr mare de zăpadă împroşcat pe pieptul babei, *Copernic, Eratostene* şi *Kepler* par alţi bulgări mai mici, căzuţi nu departe de nasul babei, şi tot astfel *Arhimede,* un bulgăr căzut aproape de fruntea ei, *Platon,* unul căzut lîngă Alpi, deasupra capului, iar *Aristarh* şi *Herodot* au căzut, obosind probabil vîrcolacii, tocmai la marginea discului lunar.

XXV

VÎRCOLACII EDIŢIA a II-a

De ceea ce m-am temut n-am scăpat : de o eclipsă totală de Lună după una la fel de Soare !

Cu acest prilej m-am convins o dată mai mult că omul e dintre toate animalele cel mai asimilabil ; se învaţă cu orice : şi cu titluri de rentă, sau jetoane de prezenţă, şi cu mizeria ori boala, ba chiar cu moartea sînt convins că s-ar obişnui de ar da poruncă atotputernicul ca omul să moară de două ori !... De unde

urmărisem cu atîta emoţie fazele primei eclipse, am asistat la repetirea aceluiaşi fenomen astronomic cu semiplictiseala cu care priveşti pentru a doua oară un film de cinematograf.

Totuşi numai banal nu era spectacolul privit din punctul interplanetar în care mă aflam, căci eclipsa a fost de astă dată triplă pentru mine : eclipsă de Soare întîi pentru că Pămîntul s-a interpus cu toată masa lui enormă în faţa discului de foc stingîndu-i razele pentru ore întregi ; a fost în al doilea rînd o întunecime de Pămînt pentru că deşi globul natal sta chiar în faţa mea, îmi arăta însă partea lui cea întunecată şi doar atmosfera pămîntească, luminată de Soarele ascuns, ardea, în jurul gropii de întuneric săpată de Pămînt în cerul scînteios ; ardea într-o fantasmagorie de culori ca un brîu larg de foc injectat cu sînge. A fost, în sfîrşit, iarăşi în porţiuni uriaşe, eclipsa obişnuită de Lună, datorită faptului foarte natural, şi care teoreticeşte s-ar putea repeta la fiecare Lună plină, că larga şi lunga dîră de umbră lăsată în urma sa de globul terestru s-a proiectat pe Luna plină, întunecînd-o treptat cu totul.

Din clipa în care am văzut pălind Luna, „muşcată de vîrcolaci", intrată în penumbra Pămîntului, şi mai ales Soarele dispărînd aproape în aceeaşi clipă în dosul lui, un singur gînd m-a stăpînit : teama ca eclipsa să nu ţie mult, să nu suferim iar de frigul groaznic de acum 14 zile şi să nu fiu nevoit să cheltuiesc prea multă energie electrică pentru încălzitul aerosfredelului, teamă mai ales să nu răcească bietul Coco, care de cîteva zile era bolnav, ca şi mine de altfel. Cu necaz priveam deci spre Pămîntul acela enorm, negru, cu creastă de sînge în jurul lui, ce mă persecuta parcă, furîndu-mi Soarele, creînd pentru mine chinul frigului şi al nopţii, căutînd cu gheara lui de umbră rece să mă prindă chiar din Lună.

Era însă şi o parte de haz în necazul meu : căci de unde atîţia astronomi se duc, pentru a vedea în bune condiţiuni o eclipsă, cu sacrificii mari băneşti, din Londra sau Paris prin Sahara, sau la antipozi cu aparatele lor costisitoare şi li se întîmplă ca tocmai cînd le e lumea mai dragă un nor afurisit să le eclipseze eclipsa ;

eu asistam la un spectacol fără asemănare, în condiţiuni cum nici nu le-ar putea visa un astronom, şi departe de a fi mulţumit, abia priveam eclipsa şi bombăneam necăjit că-mi cheltuiesc de pomană energia electrică cu încălzitul aerosfredelului ; nerecunoscător, adresam Pămîntului cele mai nemeritate epitete. Bietul Pămînt cît i-or fi ţiuit urechile !

A ţinut eclipsa o veşnicie şi frigul a fost groaznic pînă ce soarele s-a îndurat să săgeteze iarăşi razele sale sfinte spre noi, ieşind ruşinat din groapa murdară a Pămîntului.

Contracţiunea frigului, întîi, starea de surescitare prin care trecusem, funcţionarea neregulată a oxigenatorului din cauza frigului, toate urmate de căldura succedînd aproape fără tranziţia frigului, îmi provocară un aflux de sînge la creier de parcă totul s-ar fi învîrtit în jurul meu. Mai contribuia la aceasta şi faptul că Soarele, acum faţă în faţă cu Luna plină, ne lumina în chipul cel mai straniu : în loc ca razele lui să cadă în creştetul meu, ca pe Pămînt, ele îmi luminau dimpotrivă tălpile aşa că, stînd drept şi privind în jos, vedeam Soarele răsturnat, sub picioarele mele... Uitasem apoi să opresc curentul caloric, aşa că pe nesimţite căldura devenise tropicală, tîmplele îmi zvîcneau puternic şi făceam sforţări nebune de voinţă ca să cuget şi mai ales să nu leşin. În faţa ochilor se lăsase ca o perdea, pe mine o ceaţă, o slăbiciune imensă mă cuprinse şi căzui în nesimţire.

Mi-ar fi greu să precizez cît am stat astfel, ştiu însă că pe cît a fost de dulce, de adînc odihnitoare insensibilitatea totală a fiinţei mele în timpul leşinului, pe atît au fost de groaznice şi dureroase sforţările trupului şi minţii pentru a scăpa de starea de semicatalepsie în care căzusem şi a reveni la viaţă, la conştiinţă, gonind halucinaţiile obsedante ce s-au impus creierului meu bolnav în aceste clipe de luptă pentru trezire la viaţă.

M-a readus în simţire o durere oribilă de cap : a fost ca şi cum tot sîngele trupului meu s-ar fi strîns şi ar fi fost injectat cu violenţă în creierul meu ce sta să plesnească sub presiunea enormă a sîngelui clocotind. Atunci, sub biciuirea acestui duş intern chinuitor, creierul adormit începu iar să funcţioneze dezordonat, răscolind

pînă în fund, cu grabă nebună, celulele cerebrale, scoţînd de acolo la iveală valvîrtej toate visurile urîte uitate, din nopţile de friguri. Trupul meu, ca să le gonească, făcea sforţări deznădăjduite.

Din vîrtejul haotic din visuri incoerente, se desfăceau mai clare ca un dublu laitmotiv obsedant, două halucinaţii : vedeam adunate toate insectele strivite de mine în viaţă : defilau cîte patru-patru, aşa mutilate, tîrînd aripi rupte, elitre smulse, un pîntece strivit, defilau într-o jalnică coloană nesfîrşită ce se pierdea subţiată la orizont : coropişniţe cleioase, păianjeni cu cruce pe spate şi cu pîntecele plesnit, omizi păroase strivite, negre insecte nocturne ce fug lăsînd scurte dungi ca zgura cînd aprinzi noaptea un băţ de chibrit, miriade de fluturi şi gîze ce învie periodic în aceleaşi luni de vară şi mor, toate rănite, pierzînd aurul aripilor lor delicate, smaraldul, safirul, rubinul, nestematele elitrelor multicolore, treceau, oribil convoi de mutilaţi, tîrîndu-se şi ţipînd jalnic spre mine : „Nu ne mai strivi !“

Din timp în timp, o muscă mare, cu un bîzîit scurt, pică drept în faţa mea privindu-mă ţintă. Musca începea să se umfle, să crească din ce în ce, trupul şi aripile i se umpleau de păr hidos prin care mişuna o lume de microbi patogeni, picioarele se încălţau cu gheare monstruoase şi musca ajungea la proporţiuni uriaşe, în vreme ce eu, om, mă tot ghemuiam, ajungînd eu mic ca o muscă sub piciorul ei monstruos... „Striveşte-mă acum de poţi, om nemernic şi laş !“ suna bîzîitul muştii, mai groaznic ca freamătul furtunii, şi gheara se ridica să se înfigă în trupul meu moale de om. Brusc musca se făcea iarăşi mică şi eu reluam proporţiile mele normale, pentru ca pe dată să crească iarăşi musca şi tot aşa pînă ce, cu o ultimă sforţare, zbătîndu-mă nebun, izbutii să gonesc halucinaţia şi revenii la viaţă conştientă, zdrobit, apă de năduşeală salvatoare.

Fără forţă să mişc măcar un deget, gustam trist plăcerea de a reveni la viaţa conştientă, şi gîndeam : aşa trebuie să fie moartea ; somn veşnic, nespus de dulce şi de odihnitor pentru cei drepţi ; somn chinuit de groaznice visuri perpetue pentru omul păcătos !

XXVI

UN LUDION MODEL NOU

Mi-au trebuit mai multe zile pînă să recapăt ceva putere. Mă obosea orice sforţare, de cugetare mai ales ; mă gîndeam cu groază la posibilitatea unei noi congestii cerebrale, aşa că mă menajam. Îmi era de altfel uşor aceasta, căci, de unde altă dată era o necesitate pentru mine să mă mişc, să fac gimnastică, să fluier, să vorbesc cu Coco şi în pseudomonoloage cu dînsul, să dau liber curs închipuirii, să creez ipoteze cu privire la cele ce vom întîmpina pe Lună, acum stau zile în şir într-o apatie totală, mulţumindu-mă numai să supraveghez, mai mult maşinal, buna funcţionare a oxigenatorului.

Dacă însă creierul meu era greoi de pe urma congestiei, trupul meu suferea o transformare, de la picioare spre cap, din cele mai stranii : parcă zi cu zi mi s-ar fi făcut mai uşoare membrele inferioare, parcă ar fi început să mi se golească oasele umplîndu-se cu aer, ca la păsări, parcă s-ar fi transformat substanţa cărnoasă şi osoasă a trupului meu într-o materie nouă poroaso-gazoasă, tot mai subtilă, cu cît de la cap cobora spre tălpile picioarelor. Capul îmi părea de plumb şi enorm ca dimensiune. Aveam uneori impresia că trupul meu seamănă leit cu un fel de Turn Eiffel răsturnat : capul fiind baza ciclopiană a turnului, iar picioarele mele strînse, vîrful ascuţit al caraghiosului folositor „coş de fabrică", cum îi zice Maupassant. Atît de puternică era senzaţia aceasta, încît mă pipăiam pe cap, trup şi picioare ca să mă conving că e o iluzie. Foamea dispăruse cu totul şi nu ştiam din ce trăiam. Cîteva seminţe de floarea-soarelui mi-ajungeau pentru toată ziua.

De altfel şi Coco prezenta aceleaşi fenomene morbide : nu mînca, sta pe agăţătoarea lui în vîrful picioarelor, cu aripile umflate, ca şi cum l-ar fi atras în sus ceva, dar fără să aibă putere să zboare. Chef de vorbă avea încă şi mai puţin ca mine.

Cu cît treceau zilele, cu atît era mai pronunţată această inexplicabilă dispoziţie. Dacă ridicam mîna în sus, parcă mi-era greu să o mai las în jos şi nu mă oboseam să stau cu mîinile în sus, ca la Cake-walk [17], ore întregi.

Au mers accentuîndu-se aceste fenomene bizare pînă în ziua cînd, vrînd să şez, iar scaunul meu mobil dîndu-se în lături, în loc să cad ridicol pe spate cu picioarele în sus, am rămas aşezat în gol, plutind nereţinut de nimic, în mijlocul aerosfredelului, aşa cum se zice că ar pluti la Meca coşciugul lui Mahomed, prin puterea a patru magnete ascunse cu dibăcie în fiecare colţ al criptei pătrate...

Atunci deodată mintea mi se lumină, pricepui cauza bolii mele stranii, înţelesei totul şi de bucurie trăsei un chiot formidabil! Ajunsesem la punctul de egală atracţiune dintre Pămînt şi Lună, la punctul unde orice greutate dispare, obiectele fiind solicitate cu egală forţă din două părţi deodată.

De bucurie parcă-mi reveniră şi forţele şi cheful de glume. Scosei cu grabă din buzunare: ceasornic, briceag, batistă, creioane, hîrtii şi dîndu-le drumul în mijlocul odăii strîmte, priveam cum plutesc ca fulgul fără să cadă. Coco sta ca un bleg pe agăţătoarea lui, îi dădui un brînci zdravăn şi biata pasăre se învîrti de două ori pe loc şi rămase fără să cadă în mijlocul odăii, cu picioarele în sus, cu aripile fleaşcă, cu ochii speriaţi.

Văzînd strania gimnastică a lui Coco, începui să fac şi eu pe acrobatul: ridicai genunchii, îi cuprinsei cu braţele şi aşa începui să mă dau peste cap în mijlocul odăii, apoi să mă sucesc în lături ca o sfîrlează ori alte figuri gimnastice atît de extraordinare, încît ar fi rămas marţi văzîndu-mă cel mai straşnic elev al lui Moceanu şi Velescu [18] la Tir, ori cel mai îndrăcit clovn al circului Sidoli. Apoi, săturîndu-mă să fac pe acrobatul, făcui şi pe baletista: îndoind braţele şi picioarele cu deosebită graţie, mă răsuceam cu ondulaţii de sirenă luînd

la poze academice de o eleganţă atît de specială, încît ar fi rîs de mine toate curcile de pe Pămînt de m-ar fi putut vedea. Convins de talentul meu coregrafic eterat, şi în lipsă de admiratori, îmi veni gustul să-mi admir singur graţiile în oglindă şi, întrerupînd o clipă piruetele, scosei din portnotes sticla scumpă cucoanelor şi surîzînd graţios mă privii în oglindă ! Oroare !... Părul crescuse vîlvoi în jurul cheliei mele, ochii mi-erau injectaţi de sînge şi-mi crescuse o barbă atît de ţepoasă, încît nu s-ar fi apropiat pui de muscă sau ţînţar de mine jos pe Pămînt de frica ţepelor ! Splendid băiat ! Boboc ! ! Măi Coco, să ştii că o să se prăpădească după mine lunaticele !

Îmi pierise însă gustul să mai fac graţii... şi-mi scosei necazul tachinînd pe Coco. Bietul papagal, cu totul dezorientat, bătea stîngaci din aripi, căuta să se agaţe de obiectele ce pluteau, uşoare ca nişte bule de săpun, în jurul lui, şi cu un briceag într-o labă, cu un creion în cealaltă, tot zgîrcea şi întindea picioarele de ai fi zis că-şi face muşchi cu haltere, ori că se antrenează la box, apoi de necaz cerca să muşte, ţipa asurzitor şi înjura cazon.

Pe nesimţite însă atît Coco, toate obiectele din aerosfredel nelegate de pereţi, cît şi eu însumi ne-am ridicat spre plafonul aerosfredelului lipindu-ne de dînsul. Atracţiunea Lunii întrecea deci pe a Pămîntului şi punctul neutru era trecut, cădeam de acum spre Lună.

Opintindu-mă cu mîinile de pereţi, agăţîndu-mă cu picioarele de şaua scaunului mobil, mă coborîi spre fund, apoi, dîndu-mi drumul, urcai iar încet pînă ce capul mi se lipea de podeală ca un balon de la Moşi lăsat liber într-o cameră. Iar mă dam la fund proptindu-mă de pereţi pentru ca să execut o nouă înălţare spre plafon, ceva mai grăbită, întocmai ca un ludion model nou, ca acea figurină ce tot urcă şi coboară într-un vas cu apă, după cum exerciţi sau nu presiune pe dopul de piele căptuşind vasul în care joacă ludionul.

XXVII

LUME RĂSTURNATĂ

Am stat eu cît am stat cu capul lipit de plafon şi cu picioarele bălăbănind în gol, dar în cele din urmă m-am cam plictisit să nu simt nimic solid pe ce să calc. Dacă, enervat, dădeam o dată din picior să cad, rezultatul era că mă săltam puţin în jos, mă dezlipeam o clipă de plafon, pentru ca să mă lovesc imediat cu capul de el, mai tare sau mai încet, după energia cu care-mi manifestasem necazul!

Lucru curios: nu-mi trecu prin gînd să mă întorc pur şi simplu pe loc ca să stau cu picioarele pe tavan — dacă o dată era lumea răsturnată — decît după ce-l văzui pe Coco că a procedat aşa. Într-adevăr, ticălosul se întorsese şi-şi revenise perfect în fire, se plimba de colo-colo pe plafon, foarte sigur pe mişcările lui, şi îndruga la verzi şi uscate.

Totuşi, cu frica de necunoscut, cum e omul, a trebuit să mă autoconving că aşa e normal să umbli acum; cu picioarele pe tavan, printr-o serie de argumentări cam de felul acesta: „Mă prostule, tu nu înţelegi că s-a isprăvit cu Pămîntul? Nu pricepi că de acum înainte eşti — fie şi de la distanţă — lunatic sau, ca să nu te superi, selenit, locuitor al Lunii? Pe Pămînt cum umbli? Cu capul în jos? Nu. Ei! de ce vrei să umbli cu capul în jos pe Lună?... să ţi se suie sîngele la cap? Acu' nu prea simţi tu pentru că Luna e tare departe şi că nu prea i-e mare puterea de atracţiune, dar stai să vezi... Şi apoi, mă prostule, Coco cum a făcut? Nu vezi că-i prieşte să umble cu picioarele pe plafon, nu vezi că e mai deştept ca tine?"

În sfîrşit mă hotărîi să mă întorc pe loc şi să umblu şi eu cu capul în jos, cu picioarele pe tavan, ca o vulgară muscă pe plafonul unei case din Bucureşti.

Nu-mi convenea însă de fel să-mi văd locuinţa aşa răsturnată. Lasă că mă tot încurcam cu picioarele în electromagnet, lampă, sîrme şi în toate obiectele care se adunaseră sus, lipindu-se de pereţi, şi mi-era frică

să nu sparg ceva, dar, din cauza formei conice a tavanului aerosfredelului, nu prea ştiam cum să calc şi unde să stau. Ca culme, mi s-a pus şi un cîrcel zdravăn în pulpa dreaptă şi iar începui atunci să blestem ceasul cînd m-am gîndit să plec în Lună.

Plecîndu-mă spre a-mi masa niţel piciorul, mă izbii cu fruntea de comutatorul de iuţeală. Îl lăsasem deschis la maximum şi lăsasem deschis şi curentul aducător de căldură ca şi cum n-ar fi încetat întunericul eclipsei, ca şi cum n-ar fi intrat în sfera de atracţiune a Lunii şi aş fi avut curent electric la dispoziţie indefinit! Întorsei deci repede ambele comutatoare, lăsînd ca Soarele să ne dea gratis căldura şi Luna să ne atragă iubitoare tot mai puternic la sînul ei.

Atunci, pe încetul, în virtutea atracţiunii crescînde a Lunii, care se exercita evident mai puternic pe partea mai grea a casei mele, adică asupra fundului aerosfredelului, simţii că locuinţa noastră execută, foarte încet, o mişcare de răsturnare totală. Mă pomenii întîi culcat pe brînci de-a lungul aerosfredelului, iar cînd să mă dumiresc de cele ce se întîmplă, brusc fundul aerosfredelului fu atras spre Lună şi căzui cu capul în jos, iar peste mine, grindină toate obiectele ce cu o clipă înainte stăteau lipite de tavan.

Cu tot cucuiul ce mi-l făcui, mă sculai de jos fără necaz, ba dimpotrivă răsuflai uşurat că-mi revăd iar casa ca lumea şi începui menajul odăii ca cea mai perfectă gospodină.

Mă simţeam atît de uşor; Soarele, Luna, Pămîntul şi stelele trimiteau atîta lumină în casa noastră, încît mi se înveseli sufletul şi începui să cînt. Cîntai cu atîta foc, încît amuţi pînă şi Coco şi doar în surdină îmi ţinea isonul cîntînd mereu pe nas: „Brree! Bree!!"

Dintr-un cîntec stupid de Variété, dădui în romanţa sentimentală, apoi în doină şi... cîntecul îngheţă pe buze. Priveam noaptea cea veşnică ce de atîtea zile mă împresura şi mintea-mi zbură spre Pămîntul părinţilor mei. Un dor nebun de a fi liber mă cuprinse, dor să scap din colivia strîmtă în care nici nu puteam întinde braţele ca lumea fără să-mi plesnesc degetele de pereţi, stîlcindu-mi unghiile; dor de bolta albastră a cerului

ţării mele, dor de norii cei groşi, albi ca vata, pe care vîntul îi destramă, îi rostogoleşte mînioşi, ori, sculptor divin, îi modelează ca pe o pastă moale dîndu-le chipuri fantastice, dor de munţi, de izvorul ce curge prevestind văilor de zăpada munţilor, dor de flori şi chiar de oameni...

Ciudată lighioană e omul ! Veşnic nemulţumit orice i-ai face, orice i-ai da, dorind ce nu are, batjocorind ce i s-a dat. Pe Pămînt mi-era necaz că noaptea nu e mai lungă şi mai neagră, că nu sînt casele Bucureştilor mai joase ca să văd mai bine stelele şi acum...

Îmi plesnii o palmă pe obraz şi reluai cîntecul de café-concert ; urlai cupletele lui stupide pe rînd. Nu ştiu însă de ce, în mijlocul ultimei strofe mi se puse ca un nod în gît, vocea începu să-mi tremure şi cît p-aci să mă podidească lacrimile.

— Imbecilule ! Muiere ! ! Marş de te culcă !

XXVIII

A GIORNO

N-am putut dormi liniştit din pricina luminii prea mari. Era într-adevăr luminată „a giorno" strîmta noastră odăiţă zburătoare, cu un belşug de lumină cum n-ar fi putut visa nici chiar domnul director al lui „K. K. Privat-Allgemeine-Aktien-Elektrizitäts Gesellschaft" în persoană.

Lumina aceasta venea nu atît de la Soare, care rămăsese tot aşa de mic şi de anemic cum îl vedem iarna noi pămîntenii ; ci valurile de lumină albastră, ca ale globurilor cu arc voltaic, veneau de sus şi de jos, de la Pămîntul în primul pătrar, de la Lună în ultimul pătrar.

Exact de aceeaşi colosală mărime, cele două semidiscuri uriaşe şi gemene formau ca un tavan şi o podeală fosforescentă întinsă deasupra şi dedesubtul

aerosfredelului, mascînd aproape tot firmamentul şi lăsînd numai pe lături să se vadă, ca o perdea circulară cusută cu mii de nestemate multicolore, negrul cerului. Atît de perfect egale ca mărime erau Pămîntul şi Luna, încît ai fi zis că nu sînt în realitate două astre, ci numai unul sus care s-ar oglindi jos în apele unui lac absolut negru şi înfiorător de adînc şi de calm.

Era atît de mic bietul Soare, ce sta sfios departe, exact la egală distanţă între cele două uriaşe reflectoare: Pămîntul şi Luna, încît priveai cu milă dispreţuitoare la lumina galbenă ce ţi-o trimitea cu timiditate parcă.

Deci şi aci, atît de departe totuşi de domeniul reclamagismului, Pămîntul, tot aparenţa, tot focul bengal, fardul, se impunea, îţi lua ochii, te făcea să nedreptăţeşti, să umileşti pe modestul care nu poate sau nu vrea să iasă la iveală prin şarlatanească reclamă, şi precum sînt în Bucureşti şi aiurea, atîţia oameni care te salută şi te consideră după croiala hainei ce porţi fără să întrebe vreodată de sufletul, de cinstea celui ce o îmbracă, aşa făceam şi eu astăzi cu Soarele! Îmi fu ruşine, şi îi cerui mintal iertare, închinînd în suflet un imn de recunoştinţă modestului dătător de viaţă şi creator de lumi; iar cînd privii din nou la Pămînt şi la Lună, îi măsurai cu ochiul aşa cum face omul cinstit cînd priveşte la una din multiplele noastre lichele cocoţate cine ştie prin ce mijloace în cutare grasă sinecură, ori care a furat prin protecţie locul ce pe dreptate trebuia să-l aibă altul mai demn, şi parcă mi se făcu scîrbă de toată podoaba hainei de lumină împrumutată. Băgai din nou de seamă că atît lumina semidiscului în formă de D a Pămîntului în creştere, cît şi lumina în formă de C a Lunii în descreştere era departe de a fi imaculată şi că atît „tenul" Pămîntului, pătat de verdele oceanelor, din mînjeala norilor desfigurînd continentele galbene, şi stricat de zbîrciturile munţilor, cît mai ales „tenul" Lunii buboase, care-ţi face absolut impresia unei piei

de caracatiță bătrînă și uscată, aveau urgentă nevoie de cantități colosale de pudră și cremă Flora pentru a drege fie cît de puțin „des ans l'irréparable outrage !“ [19].

XXIX

MAMĂ TÎNĂRĂ ȘI FRUMOASĂ, FATĂ BĂTRÎNĂ ȘI BUBOASĂ

Mama și fiica, Pămîntul și Luna, de o parte și de alta îmi făceau curte, ademenindu-mă.

De obicei, la oameni, o soacră este pentru un ginere imaginea fidelă a ceea ce va fi logodnica lui dulce, ca fizic, peste 20—30 ani, cînd va fi trecut prea scurta perioadă plină de înflorire a tinereții care dă „frumusețea drăcească“ chiar și celui mai ingrat profil de femeie. La astre însă nu e tot așa și se poate prea bine ca fata să îmbătrînească cu mult înaintea mamei și să fie ea pentru astronomi imaginea exactă a ceea ce va deveni mama peste cîteva milioane de ani. Zic milioane, căci secolele sînt clipe în fața nemărginirii.

Chiar așa s-a întîmplat cu Terra, fiica Soarelui ; cu Luna, fiica Pămîntului. Precum din uriașa masă incandescentă a Soarelui s-au împroșcat în nemărginire, învîrtindu-se în orbite concentrice, stropi aprinși care au format planetele, tot astfel, din masa nebuloasei terestre spre pildă, s-a rupt, prin forța centrifugală, partea ușoară a materiei terestre, dînd naștere Lunii. Și precum Pămîntul — care pe vremuri a fost și el un soare luminos, dar de 1 300 000 ori mai mic ca părintele său — s-a stins pe încetul devenind astrul negru cu coajă groasă, solidă, locuită de noi și este oglinda soartei viitoare a Soarelui îmbătrînit, tot astfel și Luna, de 49 de ori mai mică decît Pămîntul, s-a stins și-a pierdut lumina proprie, s-a răcit mai repede ca dînsul, a îmbătrînit mai repede, ba chiar, după unii, ar fi murit

şi e veşnic un fel de „memento mori" pentru bietul Pămînt.

Precum Pămîntul se învîrteşte astăzi în jurul axei sale în 24 de ore — şi s-a învîrtit desigur înainte vreme cu mult mai repede — tot astfel şi Luna trebuie să se fi învîrtit la început în 3—4 ore numai în jurul ei, şi, dacă mişcarea sa de rotaţiune a tot crescut aşa că astăzi îi trebuie Lunii 27 de zile 7 ore şi 43 minute şi 11 secunde ca să se răsucească o dată, aceasta se datoreşte numai simpatiei dintre mumă şi fiică. Iată cum : cine ştie din pricina cărei certe de familie, Pămîntul şi-a gonit fata din casa părintească. I-a făcut un vînt atît de zdravăn, încît s-a dus biata fată învîrtindu-se tocmai la 384 000 km, şi la distanţa aceasta a început să dea tîrcoale casei natale. Curînd însă i-a trecut Pămîntului necazul, i-a părut rău de fapta lui, i s-a făcut dor de copila lui, pierdută de acum, şi ar fi vrut s-o aibă iarăşi la sîn.

Din această tendinţă reciprocă de apropiere, de săltare unul spre altul, s-au născut mareele : umflarea şi ridicarea cu dor spre Lună a părţii lichide a globului nostru cînd Luna trece deasupra oceanelor terestre. Evident că pe satelitul nostru mareele au fost de 49 ori mai puternice, aşa că la început scoarţa lui gelatinoasă, apoi oceanele lunare — pe vremea cînd nu secaseră încă — s-au umflat şi ele într-un flux uriaş ori de cîte ori trecea în faţa Pămîntului dorit. Din pricina acestor maree, acestor gîlci ce se ridicau faţă în faţă pe suprafaţa celor două astre, acţionînd de la distanţă ca nişte adevărate frîne magnetice, mişcarea de rotaţiune a Pămîntului, dar mai ales a Lunii, a tot scăzut pînă ce a ajuns să nu-şi mai întoarcă ochii de pe Pămînt şi de atunci Luna arată oamenilor veşnic aceeaşi faţă tristă. [20]

Tot din pricină că Luna nu se învîrte zilnic în jurul axei sale, îi trebuie Soarelui, de cînd răsare şi pînă apune pe un punct al satelitului, 14 zile de ale noastre de cîte 24 ore şi urmează apoi o noapte lungă iarăşi de 336 ore. Aceste nopţi şi zile, mai colosale ca norocul lui Schroeder, formează, împreună cu lipsa de atmosferă pe Lună, susţinută de majoritatea astronomilor, principalele argumente pentru a pretinde că nu pot fi

oameni acolo, deoarece căldura, în ziua aceea fără sfîrşit, în vara aceasta lunară, trebuie să ajungă la peste 70 grade[21] şi în schimb noaptea, adică iarna lunară, frigul trebuie să fie de peste o sută grade ; variaţii de temperatură la care nici o fiinţă n-ar putea rezista.

La toate acestea mă gîndeam privind cele două uriaşe felii luminoase de Pămînt şi de Lună între care zburam. Cu cît ochii mei scrutau mai de aproape detaliul şi mi se învedera mai precis deosebirea atît de adîncă dintre fizionomia orografică a Pămîntului şi a Lunii, cu atît părerea celor ce susţin că ea nu poate fi locuită mi se impunea mai convingătoare şi mai canonitoare.

Tocmai atunci partea sudică din lungul şir de munţi ai Cordilierilor, din cei doi V suprapuşi formînd continentul american, se pregătea să intre în umbră. Munţii luminaţi puternic dinspre apus se detaşau strălucitori ca nişte dinţi mărunţi de ferăstrău ştirbit, pe negrul limitei nopţi pămînteşti, tîrînd cu încetul în umbră munţii care mărginesc coasta Guatemalei, Mexicului, Americii de Nord ca un lanţ continuu întins din gheţurile Polului Nord pînă la aisbergurile Oceanului Antarctic, ca să oprească parcă oceanul să încalece uscatul. Asemenea acestui lung şir muntos e tot relieful pămîntesc. Nicăieri vîrfuri izolate, pierdute, ci mereu catene întinzîndu-se pe sute şi mii de kilometri, toate cu coamele rotunjite, îndulcite de ape de vînt şi de gerul ce macină stînca. Formaţiunea lor iarăşi mi se părea vădită : zbîrcituri ale coajei terestre îmbătrînite, contractă prin răcire ; cute asemenea celor ce le face coaja unui măr cînd se usucă ori haina sătulului pe trupul flămîndului. Nimic asemănător pe solul necăjit al Lunii, găurit ca un burete de nenumăraţi munţi singuratici, rotunzi, scobiţi ca o măsea tare găunoasă. Întreaga suprafaţă a Lunii părea din pricina acestor scobituri inelare o roată de Schweitzer de pe care s-ar fi tăiat coaja ca să se vadă bine toate ochiurile brînzei.

Aceste ochiuri, aceste „circuri lunare" şi „cratere" risipite rar ca insule pierdute în şesurile lunare răsăritene, care sînt mai întinse ca Sahara sau Siberia

noastră, se înmulțesc spre partea apuseană a Lunii, se înșiră formînd catene asemănătoare unele cu o regiune vulcanică terestră spre a mărgini coasta „mărilor lunare", iar la pol, la cel sudic mai ales, circurile sînt atît de numeroase, încît se înghesuie, se stîlcesc, se încalecă, se împreună cîte două-trei; între ele altele mai mici își fac loc și ies la iveală de pretutindeni. Cum ochiul meu descoperea noi cratere tot mai mici, mai rotunde și mai negre, avui impresia o clipă că acum, în fața mea chiar, se nasc și cresc craterele, că tot solul Lunii se umple de bășici, se umflă pentru a crea viață; dar cînd de la mișuneala de cratere mărunte ochii mei se opriră iarăși asupra lui Tycho cel splendid, brusc iluzia de viață pieri și Luna își reluă imobilitatea cadaverică.

Ici, colo, printre cratere, solul se crăpase așa cum se spintecă uneori și Pămîntul după cutremur pe o scurtă întindere; crăpăturile pe Lună însă erau atît de lungi și de largi, de vreme ce le zăream așa de limpede, încît îmi venea să cred că Luna stă gata să se spargă în bucăți, să se împrăștie în tot Universul într-o ploaie de bolizi, soartă ce așteaptă astrele moarte.

Orbitor de luminoși sub razele perpendiculare ale Soarelui, munții în formă de cupă ai Lunii păleau și se îmbrăcau cu o dantelă tot mai lată de umbră neagră ca tușul, cu cît ochiul pleca de pe marginea răsăriteană a Lunii, spre mijlocul discului unde începea acum lunga noapte lunară, în domeniul căreia, ca niște faruri, luminau încă vîrfurile foarte înalte de munți primind ultimele raze piezișe ale Soarelui.

Privind conturul acestor umbre, din care ieșeau prelungiri conice, mai ascuțite ca țurțurii de gheață de pe burlanele de sobă iarna, umbre lungi și tăioase ca silueta brazilor, a chiparoșilor cimitirelor turcești, ori ca silueta impunătoare a unei catedrale gotice cu multiple turle ascuțite și cu suliță în vîrf, îți dădeai limpede seama că depresiunea acestor ochiuri scobite în solul lunar e mărginită de un înalt perete muntos cu creste atît de scrijilite și de tăioase cum nu poți afla pereche în cele mai sălbatice colțuri de

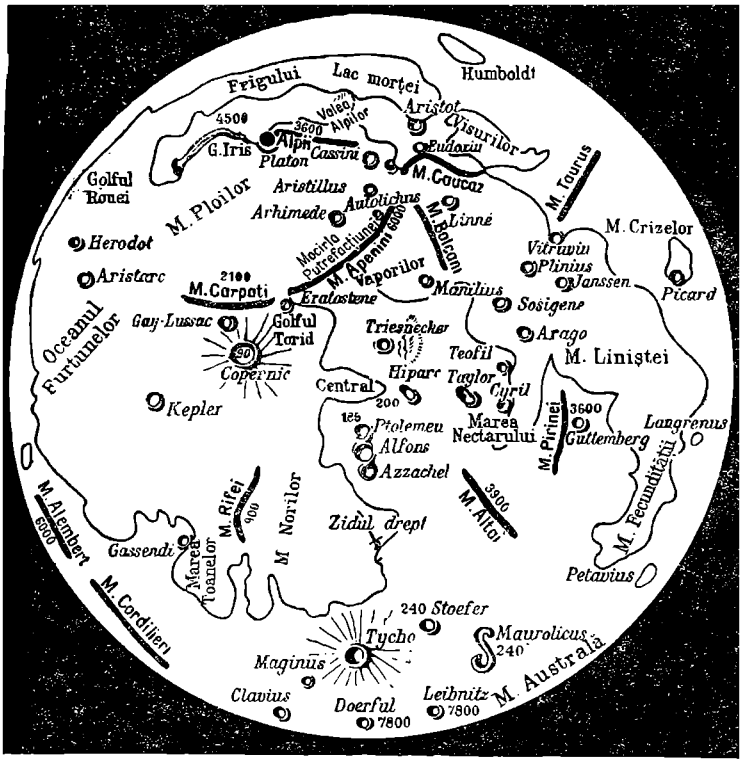

munte pe Pămînt. O umbră conică singuratică, în centrul mai fiecărui inel, dovedea că în chiar mijlocul brîului de munţi-baionetă se află un pisc pe atît de înalt pe cît de ascuţit.

Simţeam o adevărată plăcere ca după forma umbrelor, pe care cu mintea le ridicam în picioare, să reconstitui relieful şi toată sălbăticia peisajului lunar. Făcui această evocare metodic, pornind din vîrfurile de peste 7 000 metri înălţime ai munţilor Leibnitz şi Doerfel de la Polul sudic, şi coborînd, paralel cu linia de umbră fixînd noaptea lunară a ultimului pătrar, peste circurile uriaşe, *Clavius, Maginus* şi *Stoefler,* peste *Arzachel, Alfons* şi imensul *Ptolemeu,* peste

Triesnecker cu multiplele sale crăpături, *Apeninii* cu înspăimîntătoarele vîrfuri de 6 000 metri, peste *Autolicus, Aristil* şi *Cassini, Alpii* cu valea lor îngrozitoare şi pînă la munţii Polului Nord, veşnic luminaţi de o rază de soare şi unde doream să cobor.

XXX

SMÎNTÎNA LAPTELUI ŞI CRATERELE LUNARE

Vulcani stinşi să fie înaltele cratere şi largile circuri lunare, cum au crezut cei care pentru prima oară au putut privi Luna cu ocheanul, ori scobituri făcute pe coaja moale a satelitului de o ploaie de meteoriţi, cum au susţinut alţii ?

Dacă ultima părere îmi pare absolut caraghioasă, prima, deşi în aparenţă plauzibilă, este totuşi o imposibilitate. Te convingi de aceasta de îndată ce cugeţi la lărgimea acestor „vulcani" : pe cînd *Vezuviul* nostru, sărăcuţul, are un diametru de 12 km numai, *Copernic,* de la sudul *Carpaţilor* lunari, are un diametru ca de la Bucureşti la Cîmpina ; *Herschel,* din mijlocul Lunii, se întinde ca de la Bucureşti la Cernavodă ; *Clavius,* de lîngă Polul Sud, ajunge de la Cluj la Caransebeş ; iar *Maurolycus, Stoefler,* din aceeaşi regiune sudică atît de chinuită, s-ar întinde din capitala de azi a ţării pînă aproape de Alba Iulia ! Un crater vulcanic mai mare ca toată Oltenia noastră, mai mare ca Transilvania, e greu de admis oricît de îngrozitoare ne-am închipui că au fost erupţiile vulcanice pe Lună, oricît am şti că densitatea solului lunar e mai mică, iar puterea de atracţiune de 6 ori mai slabă ca a Pămîntului şi că s-a putut deci zvîrli mult mai departe de gura centrală lava mai uşoară a vulcanilor lunari. Originea acestor ciudaţi munţi inelari, cu fundul de cele mai multe ori şes cum e Bă-

răganul nostru, dar mai întins ca dînsul, cu piton central la mijloc, în majoritatea cazurilor, rămîne încă o enigmă.

Cu cît priveam relieful Lunii, cu atît o asemănare între chipul cum au trebuit să se formeze vulcanii lunari şi felul cum se formează... smîntîna laptelui, mi se părea mai firească.

Cînd laptele, pus să fiarbă, a prins o slabă pojghiţă pe toată întinderea vasului, gazele ce nu mai pot ieşi libere la suprafaţă, acumulîndu-se, unindu-şi puterile, ajung de ridică întreaga pojghiţă ca o boltă, umflînd-o şi întinzînd-o pînă crapă în 3—4 bucăţi; gazele scapă şi pielea ce fusese ridicată foarte sus se prăbuşeşte. Atunci o invazie de băşici sferice, pungi de aburi de toate mărimile, ies la suprafaţă cu grabă şi se adună îmbrîncindu-se în punctul unde s-a dezlipit întîi pojghiţa de masa lichidă şi de jur împrejurul vasului, apoi de-a lungul liniilor de ruptură a coajei plesnită în bucăţi. Cu cît se răceşte lichidul, cu atît sînt mai numeroase şi mai mici băşicile de gaze care, ieşind din fundul vasului şi învelindu-se cu un strat subţire de lapte, se opresc la suprafaţă. Capacul subţire lăptos al acestor băşici, venind în atingere cu aerul mai rece, se crapă şi rămîne cealaltă jumătate a băşicii ca o scobitură perfect circulară şi cu muchiile niţel mai ridicate prin scurgerea pe margini a bolţii subţiri de lapte. Astfel se formează ochiurile smîntînii, unele mari, altele mici, majoritatea mărunte ca o înţepătură de ac, unele groase ţinînd ca o doică în braţe băşici mititele, altele grupate cîte două idilic, altele, moderne, adunate trei la un loc.

Bucăţile de piele rămase întregi încep să se zbîrcească, formînd munţi-miniatură; se crapă pe lungi distanţe ori formează cute ce pornesc ca un mănunchi de raze dintr-o băşică centrală care n-a putut plesni. Într-un cuvînt, întregul relief al Lunii îl ai în miniatură în smîntîna unei oale cu lapte...

Tot astfel cred că s-a întîmplat, dar în titanice proporţii, cînd minusculul soare incandescent care a fost într-o vreme Luna a prins o pojghiţă subţire de roce în formaţiune şi cînd gazele interne, dar mai ales

puterea de atracţiune a Pămîntului, provocatoare de uriaşe maree, au ridicat coaja lunară abia formată într-o gîlcă ce a tot crescut pînă ce s-a dezlipit de masa încă lichidă a Lunii într-un punct situat în regiunea Polului sudic lunar.

Au scăpat atunci, explodînd şi aprinzîndu-se gazele fierbinţi, enorm dilatate, şi coaja boltită, umflată a Lunii s-a prăbuşit deodată cu toată greutatea, de la mii de metri, jos! Astfel s-au format *Oceanul Furtunilor*, *Marea Ploilor* şi golfurile adiacente, astfel s-a format ceva mai tîrziu *Marea Crizelor*.

În punctul de rupere a coajei de suprafaţa lichidă şi în jurul liniilor de spintecare ale coajei în bucăţi, a ieşit la suprafaţă invazia de băşici. Plecate din adîncimea solului în fuziune, şi trecînd prin stratul de pastă din ce în ce mai cleioasă, au ajuns la suprafaţă învelite într-un strat subţire de materie topită. Unele din aceste băşici, uriaşe, de sute de kilometri diametru, au crăpat de îndată ce au ieşit la suprafaţă, gazele ce conţineau au scăpat, iar materia solidă a capacului boltit al băşicii s-a prelins pe lături înălţînd marginile ochiului format ca un brîu de munţi foarte înalţi. Alte băşici mai mici n-au putut sparge coaja lor întărită şi atunci, pe măsură ce prin răcire se condensau gazele din mijlocul lor, coaja semisferică, convexă, lipsită de reazem, a început să se lase pînă ce s-au format la mijloc două pungi proptite pe o muchie medială în chiar centrul fiecărei băşici. Aceasta e originea craterelor cu pivot central.

Au fost, evident, într-o perioadă şi mai tîrzie, vulcani asemenea celor pămînteşti, dar sînt atît de mici aceştia, încît nu-i pot vedea astronomii cu cele mai puternice ocheane cum n-ar putea un iubitor al cerului din Lună să vadă Vezuviul.

Răcirea şi mai tare a coajei lunare şi mai cu seamă variaţiunile enorme de temperatură au produs crăpăturile, *„rilele“* şi *„razele luminoase“* ca cele care pleacă din *Tycho*, *Copernic*, *Kepler* şi alţii care sînt probabil tot crăpături foarte lungi ale solului, umplute însă cu cuarţ-vitrifiat, acid boric etc. şi strălu-

cesc ca zăpada cînd razele Soarelui le luminează perpendicular.

De s-ar putea să spinteci Luna, să priveşti o secţiune a solului ei, ai vedea o nesfîrşită suprapunere de găuri uriaşe, absolut sferice, din ce în ce mai gigantice cu cît te-ai apropia de inima Lunii. Sînt băşici umplute cu gaze, „cratere" avortate, care s-au oprit la diferite distanţe, pe toată adîncimea solului lunar, nemaiputînd străbate coaja prea repede solidificată şi să mai iasă la suprafaţă spre a forma noi ochiuri lunare, ci au înţepenit, la înălţimi variate, formînd rezervoare uriaşe de aer, de gaze; formînd grote de sute şi mii de kilometri, grote absolut sferice, căptuşite cu roce din ce în ce mai grele cu cît sînt mai adînci; străbătute unele de filoane de metal.

Aurul însă, şi metalele grele, nu se găsesc pe satelitul nostru: au fost reţinute prin forţa centrifugă în fundul adînc al Pămîntului egoist, spre fericirea omenirii creată de dînsul.

XXXI

CADAVRU-CIMITIR

Dacă Luna a rămas pînă astăzi în perioada arhaică prin care a trebuit să treacă şi Pămîntul la începutul carierei sale şi dacă ni s-a mumificat satelitul în această fază primitivă de evoluţie, cauzele sînt multiple:

Prima ar fi micimea Lunii. Răcindu-se de 49 ori mai repede ca Pămîntul, n-au mai fost cu putinţă noi frămîntări şi transformări ale pastei lunare, căci ea, întărindu-se, încetase a fi maleabilă. Nu s-au putut forma deci pe Lună noi scofîlciri şi prăbuşiri a crustei subţiri iniţiale care să provoace revărsarea în fluvii de foc a rocilor topite peste depresiunca rocilor solidificate mai de mult, prăvălirea potop a oceanelor fierbinţi dintr-o parte a coajei într-alta, încreţituri ale solului maleabil,

injectări vulcanice aducînd la suprafaţă, din miezul globului, materiile grele şi răsturnînd stratificaţia iniţială. Coaja Lunii, prea repede solidificată, casabilă, n-a putut decît sau să se crape ca o tencuială de ghips, sau să se prăbuşească în bloc locului. Cît despre modificările vulcanice, ele abia au lăsat urme. A mai ajutat la anchilozarea Lunii în starea de acum milioane de ani densitatea mai slabă a elementelor ei constitutive. Prin forţa centrifugală, elementele cele mai grele căzuseră spre fundul Pămîntului, au rămas deci pe margini elementele cele mai puţin dense şi din acestea s-a rupt acel inel primordial care a dat naştere Lunii. S-a făcut apoi şi pe Lună o selecţiune identică după greutate şi evident că elementele mai uşoare de la suprafaţă au trebuit să se solidifice mult mai repede decît straturile superioare terestre.

Dispariţia atmosferei pe Lună, în fine, susţinută aproape de toţi, a contribuit în cea mai mare măsură la mumificarea solului lunar, căci fără atmosferă n-a fost apă ; apa sub toate formele ei, apa mîncătoare de coaste, prăbuşitoare de stînci, apa care pătrunde, mineză, roade, dizolvă rocile, sapă prăpăstiile, îngheaţă şi se dilată fărîmiţînd granitul cel mai tare ; apa care astupă fundurile, îndulceşte crestele, roade asperităţile, rotunjeşte, nivelează ; apa în fine care dă viaţă plantelor, animalelor, aşternînd peste scheletul rocilor sterile stratul în care mişună viaţa.

Cadavru ambulant, momîie străbună, iată ce e astăzi Luna, acest copil născut mort al Pămîntului !

E cadavru, dar e şi cimitir, ţintirim-panteon al omenirii ahtiate după ridicola nemurire ce abia dăinuieşte cîteva secole, o clipă în scurta viaţă ce este dat Pămîntului să trăiască faţă de nemărginirea universului, unde zilnic mor şi se nasc astre.

Dovada că Luna e un adevărat cimitir o ai privind o hartă lunară : astronomi, oameni mari ai antichităţii, savanţi, toţi morţii iluştri îşi au numele pe cîte un crater al Lunii întocmai ca epitafele săpate în pietrele unui cimitir.

Avînd în vedere că cine împarte parte îşi face, este natural ca cei mai frumoşi munţi să poarte nume de astronomi: *Tycho-Brahe, Copernic, Kepler, Cassini, Gassendi, Grimaldi, Riccioli* etc.; numai bietul *Galileu,* marele duşmănit, care cel dintîi a privit Luna cu ocheanul, i-a căzut ca parte un mititel crater pierdut în colţul nord-estic al Lunii.

În al doilea rînd, sînt protejaţi oamenii mari ai antichităţii: *Platon, Aristot, Eudoxiu, Autolycus* (nu hoţul strămoş al lui Ulise, ci probabil astronomul), *Archimede, Eratosthene, Aristarh, Herodot* etc. şi la urmă de tot la împărţeala nemuririi vin modernii, de la *Guttemberg, Lavoisier, Gay-Lussac* pînă la savanţi atît de iluştri, încît numele li se mai ştie doar de cei ce studiază foarte de aproape o hartă lunară.

Dat fiind că naşul numirilor actuale lunare, călugărul Riccioli, a trăit prin veacul al 17-lea, astronomii şi savanţii de atunci încoace, precum şi cei care vor mai veni după noi, au fost şi vor fi siliţi să se mulţumească cu cratere tot mai de la periferie, vizibile doar cînd balansarea aparentă a Lunii în spaţiu, cînd libraţiunile, prin urmare, îngăduie să putem zări mai bine regiunile mărginaşe ale satelitului, sau să-şi nemurească numele botezînd cratere atît de mititele, încît nu pot fi văzute decît cu lunete din ce în ce mai puternice, ori să n-aibă de fel cinstea a se vedea pomeniţi pe o hartă a cadavrului-cimitir-ambulant, afară numai dacă nu s-o milostivi vreo cometă să se ciocnească cu Luna, să o sucească niţel, aşa ca să ne arate şi cealaltă faţă, rămasă virgină pînă astăzi, şi să poată începe „epoca contemporană" a botezării munţilor lunari. Noroc că un astfel de accident nu prea e probabil în epoca noastră de politicianism acut şi noroc mai ales că astronomia nu prea e o ştiinţă eminamente naţională, căci altfel, la o nouă nomenclatură lunară, în loc de panteon de savanţi, Luna, săraca, ar deveni panteon al marilor noştri bărbaţi electorali şi iluştrii şefi de culoare. Apoi, cum probabil că o dată cu primenirea partidului de la putere s-ar schimba şi nomenclatura decretată de opoziţia infamă, aşa cum se procedează cu botezarea străzilor

bucureştene, studiul cartografiei lunare ar prezenta reale dificultăţi pentru amatorii selenografi. Deci tot mai bine ar fi să-şi vadă cometa de treabă şi să rămînă cu demodata şi părtinitoarea nomenclatură a călugărului italian.

XXXII

BĂIAT SAU FATĂ ?

Toate bune, dar dacă Luna e „cadavru", dacă Luna e „momîie", dacă apă pe ea nu este, dacă aer nu găseşti, eu ce caut acolo ?

Şi de unde pînă atunci, scrutînd solul satelitului, mă bucuram parcă să tot îngrămădesc argumente care mă aduceau la concluzia că Luna e un astru mort, acum că mi se făcuse pe deplin convingerea în acest sens, mă găseam absolut năucit de siguranţa constatării făcute.

Pe Lună — trecută acum de ultimul pătrar — întunericul creştea şi nu ştiu cum, sub impresia lui doborîtoare, şi prin asociaţie de idei poate cu „cimitir, cadavru, pămînt mort", o groază mă cuprinse la gîndul să viu în atingere cu această lume a morţii pe care doliul nopţii se întindea tot mai negru şi atunci ochii mei căutară rugător în sus, cu dor de scăpare.

Deasupra-mi strălucea splendid, aproape plin, Pămîntul, ca un glob luminos de cincizeci ori mai mare decît astrul ce luminează nopţile pămînteşti, dar spre deosebire de dînsul, îşi schimba faţa continuu, răsucindu-se greoi, cu calculată încetineală, şi ca un orologiu straniu al spaţiului înstelat făcea să treacă exact la aceeaşi oră aceleaşi continente în dreptul aceluiaşi meridian. Europa cea mică şi diformă, desfigurată de nori, se afla tocmai în plină lumină, Europa total neînsemnată văzută din Lună, dar în care, dacă nu cu ochii, cu inima, recunoşteam ţara mea. Atunci un dor nebun de casă mă cuprinse, fără voie mîna mi se duse

spre comutator, şi o voce parcă mă îndemna tot mai stăruitor: „Opreşte, întoarce-te, pleacă! Moartea te pîndeşte, moartea oribilă a sufocaţiei, a frigului, a foamei, a setei, într-un pustiu cît o lume, pleacă! Fugi!!" Degetele mi se încleştaseră pe comutator şi era să mă supun poruncii inimii, cînd o altă voce răsună zguduindu-mi creierul: „Laş, eşti un laş!"

O clipă rămăsei ca paralizat, apoi, violent, băgai mîinile adînc în buzunare, privirea mi se plecă iar jos pe Luna sinistră şi lăsai să mi se împlinească destinul: să mă soarbă, să mă atragă spre sînul ei cu grabă tot mai mare Luna.

Nu ştiu cum, dar pe încetul mi se făcu milă de biata Lună: săraca, poate că voi fi eu prima vietate care va fi trăit şi murit pe ţărîna ei; poate că drept mulţumită că i s-a dăruit şi ei un copil la bătrîneţe, va şti ea să-mi găsească atîta aer şi atîta apă ca să mă ţină la sînul ei vreo săptămînă, două şi să scap cu viaţă.

Şi la urma urmei, de ce n-ar fi atmosferă pe Lună? „Ocultaţia stelelor?" Iată marele argument: faptul că o stea, cînd se ascunde în dosul Lunii, reapare de cealaltă parte a discului în timpul matematic exact necesar ocultaţiei, iar nu mai repede ceva, cum ar fi trebuit din faptul frîngerii razelor stelei de către atmosfera lunară. Dar oare pe Gaurisankarul munţilor Himalaia o fi atmosferă tocmai din belşug? Nu prea cred; ei bine: toată marginea Lunii, unde s-a putut studia ocultarea stelelor, toată are munţi proporţional mai înalţi decît Himalaia. Acolo da, acolo se prea poate să nu fie aer suficient, dar în fundul văilor, craterelor, de ce ar fi tot astfel?

„Nu sînt nori pe lună", al doilea mare argument. Aşa e. În lunga zi lunară, din ce în ce mai caldă, nu s-au văzut niciodată norii ştirbind profilul Lunii; de unde ştim însă că nu se formează nori, că nu cade hermina zăpezii în lunga noapte lunară? În tot cazul, norii pe Lună nu pot fi decît foarte subţiri, căci imensele fabrici terestre de nori, oceanele, care ne îneacă

Pămîntul, sînt secate de mult pe Lună, apa a fost suptă în adîncimile solului ei, găunos ca un burete, rămînînd doar în fundul craterelor apă, prea puţină, evident, ca să-şi mai poată blonda Diana acoperi cu un văl de nori obrazul ei delicat. Şi pe rînd îmi trecură prin minte toate argumentele aduse de cei ce cred în posibilitatea de viaţă pe Lună : dispariţia craterului *Linné*, pata albă care ascunde periodic cele două mici cratere *Messier*, pata albă de 7 km lungime văzută deasupra craterului de lîngă muntele *Theetet*, schimbările de culoare în *Mocirla Putrefacţiunii*, culoarea neagră a fundului craterelor *Platon*, *Grimaldi* şi alţii, ce se observă la Lună plină, cînd fundul tuturor celorlalte cratere e alb ca zăpada, variaţiuni de culoare ce au făcut pe unii astronomi să creadă în posibilitatea unei vegetaţii pe fundul acelor cratere.

Şi apoi, chiar dacă stratul de aer de pe Lună ar fi, după cum e şi natural, mai mic, proporţional cu masa mai redusă a Lunii, cu puterea ei mai slabă de atracţiune ; chiar dacă atmosfera ar fi aproape inexistentă, aşa că oameni, asemenea celor de pe Pămînt, să nu poată trăi acolo, trebuie să deducem că nu poate fi de loc viaţă pe Lună ? Dar oare viermilor, urechelniţelor, coropişniţelor, miliardelor de insecte care mişună în scoarţa Pămîntului le trebuie aerul bogat de pe marginea Oceanului spre a trăi ? Nu s-ar mira oare animalul-peşte de ar putea să afle că sînt colegi de ai lui în regnul zoologic care trăiesc foarte bine pe uscat şi că sînt vulturi care plutesc dincolo de vîrfurile cele mai înalte ale munţilor sfîşietori de nori ? De ce să admitem numai ceea ce vedem şi pipăim ?

Voi găsi deci viaţă pe Lună ! Aceasta e sigur. Cum o fi, nu mi-o pot închipui şi chiar dacă aş cerca, ar fi iar o pastişare pe care ar făuri-o fără să vrea închipuirea mea slabă de om.

Şi apoi la ce să-mi amărăsc viaţa pentru ipoteze ? Ajung necazurile ce cad pleaşcă pe om, de care nu se poate feri, pe care doar cel tare ştie să le înfrunte ocolind fatalitatea. Să vie deci întîi necazul şi apoi să stăm

de vorbă. Pînă atunci jos ipohondria laşilor ! Că o fi sau nu aer şi viaţă pe Lună, om vedea, că doar de aceea mă duc eu acolo... Şi apoi, de nu mi-o place, m-oi întoarce, că doar n-o să deraieze trenul meu special !...

XXXIII

DE CE VREAU SĂ COBOR LA POL

Iluzia optică a imobilizării dimensiunilor Lunii, senzaţia pe care o aveam de mai multe zile în şir că orizontul lunar nu mai sporeşte, încetase şi acum, dimpotrivă, mi se părea că Luna creşte cu o neastîmpărată grabă, că urcă solul ei spre mine, venindu-mi în cale. Mă simţeam de acum cu totul prins de Lună, plutind foarte aproape de solul ei, întru atît crescuse în dauna Pămîntului din ce în ce mai mic.

Încet, de 28 ori mai încet decît la suprafaţa Pămîntului, Soarele apunea înspre marginea răsăriteană a Lunii, iar de cealaltă parte noaptea lunară se lăţea cu aceeaşi încetineală, umplînd pe nesimţite văile cu o umbră mai neagră ca păcura, stingînd pe rînd imensele, înaltele circuri lunare.

Dispăruse de mult *Platon* cel negru, *Tycho* cel orbitor de alb ; îngrozitoare falie în formă de sabie a *Zidului Drept ;* noaptea se întinsese şi peste *Golful Iris,* cel cu caracteristic profil de femeie înaripată, peste splendidul şi giganticul *Copernic,* răspînditor de raze ca şi *Tycho* şi care domina *Carpaţii* lunari. Ochii mei se opriră îndelung asupra formelor lor atît de bizare, atît de fundamental deosebite de forma scumpă a Carpaţilor noştri.

Se stinsese şi celălalt frumos crater răspînditor de raze, *Kepler,* şi tot mai mult se îngusta, sub presiunea înceată, dar sigură, a nopţii victorioase, secera uriaşă a Lunii şi tot mai mult se subţia, ascuţindu-se spre poluri coarnele ei aurite.

Pe măsura în care noaptea se întindea, negrul în care stătuse cufundat pînă atunci restul discului Lunii pierdea din intensitate, devenea tot mai cenuşiu, pînă ce, diafan ca o apariţie, începu să se întrevadă din ce în ce mai clar, pînă departe, la marginea orizontului, întreg relieful pustulos al Lunii scăldat în razele verzui ce le varsă pe Lună globul pămîntesc, atîrnat ca o candelă mare pe cerul înstelat al Lunii ca să mai sperie oroarea negrului deplin.

Nu ştiu din ce pricină, dar căderea mea pe Lună se făcea nu vertical spre ecuatorul Lunii, ci pieziş, înspre emisferul nordic şi în direcţia înspre care fugea lumina. Dovada o aveam în forma din ce în ce mai ovală şi mai lunguiaţă ce o luau, sub efectul perspectivei, craterele lunare din regiunea sudică şi sud-vestică a Lunii. Era deci ca şi cum m-ar fi atras Soarele, ca şi cum m-ar fi supt lumina.

De n-aş fi ştiut că nu e aer pe Lună şi mai cu seamă de n-aş fi fost încă atît de sus, aş fi putut crede că trebuie să existe pe Lună un fel de vînt circular continuu, provenind din năpădirea aerului greu, rece, de pe emisferul întunecat înspre regiunile emisferului încălzit de Soare. Evident însă că adevărata explicare îmi scapă. Oricum ar fi mă bucura faptul pentru că mă apropiam, fără cheltuială de energie electrică, de regiunea Polului Nord, de ţinta mea de aterizare.

Într-adevăr, să aterizez chiar la pol, aceasta mi-era ţinta, la polul lunar, în punctul de veşnică lumină, unde Soarele nu apunea niciodată şi care, acum cînd întunericul se întinsese peste întreg discul Lunii, lumina singur ca un far aprins în noaptea lunară pentru aterizarea mea.

Voiam să cobor la pol şi iată de ce : pericolul pentru mine era nu lipsa de aer, căci cu pastilele mele oxigenatoare îl puteam fabrica artificial, ci lipsa de căldură, sau mai exact variaţia bruscă şi enormă de temperatură pe lîngă care clima României, atît de capricioasă, e nimica toată. Trebuia deci să găsesc mijlocul ca să scap de frigul cel groaznic al nopţii lunare care ţine 14 zile de cîte 24 de ore şi la care, evident, n-aş fi putut re-

zista, urmat de căldura ultratoridă a zilei lunare tot atît de fatală organismului meu de om. Din această pricină nu voiam să cobor spre ecuatorul Lunii. Cu totul altfel era să fie la pol şi iată de ce : precum la polul pămîntesc Soarele stăruie 6 luni de zile pe cer, pentru ca timp de alte şase luni de zile să fie noapte continuă ; la polul lunar, atît cel nordic, cît şi cel sudic, între care pare a se învîrti Soarele în jurul Lunii, în 18 zile pămînteşti, există vîrfuri de munţi luminaţi de Soare nu 6 luni, ci continuu, munţi care de sute şi mii de secole n-au văzut Soarele apunînd. Coborînd, prin urmare, pe unul din aceste puncte veşnic încălzite de razele piezişe ale Soarelui, trebuia să aflu căldură suficientă ca să poată trăi un om mai voinic, cum sînt eu. Dat fiind că Luna este mult mai mică decît Pămîntul, regiunea polului lunar trebuia să corespundă cam cu latitudinea Danemarcei sau a nordului Germaniei la noi, aşa că, aterizînd în acel punct polar al Lunii, îmi făceam socoteala că voi avea o primăvară eternă, în ceea ce priveşte căldura, bineînţeles.

In al doilea rînd, alegînd polul ca centru de explorare, îmi era uşor, coborînd numai cu cîţiva metri spre ecuator, fie pe emisferul vizibil celor de pe Pămînt, fie pe cel pe care oamenii nu l-au văzut niciodată, să mă ţiu după Soare în mersul lui aparent în jurul Lunii, şi pornind aşa mereu după Soare, ferindu-mă să mă apuce noaptea, să explorez o regiune destul de întinsă în jurul polului, ba să mă cobor chiar înspre ecuatorul Lunii, atît cît îmi va permite căldura îngrozitoare ce trebuie să domnească acolo din cauza razelor perpendiculare ale Soarelui, încălzind timp de două săptămîni în şir o regiune total lipsită de apă şi vegetaţie.

Preferam, în sfîrşit, să aterizez la Polul nordic, iar nu la cel sudic, pentru că terenul aci e mai puţin accidentat şi speranţa că şi stratul de aer să fie mai des, şi apa mai uşoară de aflat, creştea.

Imensitatea orizontului spre care mă coboram îmi dovedea că mă apropii de sfîrşitul călătoriei mele cu iuţeală crescîndă. Era deci timpul să mă gătesc de aterizare în bune condiţii.

XXXIV

CHITILA — BUCUREŞTI

Luai deci ca ţintă punctul de lumină veşnică al polului şi pusei în mişcare electromagnetul de direcţiune, lăsînd ca peretele sudic al aerosfredelului să devie anihilator de atracţie şi să fiu astfel atras spre nord. Atunci, din combinarea mişcării de cădere perpendiculară pe Lună cu mişcarea de atracţiune laterală spre pol, rezultanta fu căderea piezişă, în diagonală, direct spre pol, pe care o voiam.

Dovada că mă îndreptam cu repeziciune spre pol o aveam în faptul că globul pămîntesc, care pînă atunci rămăsese ca pironit în acelaşi punct al cerului lunar, începu să coboare văzînd cu ochii spre sudul Lunii, iar punctul de lumină al Polului Nord să crească.

Spre marea mea mirare însă, acest punct luminos începu să ia formă arcuită, foarte subţiată la capete, să ia forma de seceră a Lunii noastre noi, întinzîndu-şi coarnele însă de la est spre vest. Tot mai largă şi mai lungă devenea această seceră de lumină şi nu ştiam cum s-ar putea explica... Cînd, dintr-o dată, pricepui şi inima începu să-mi zvîcnească puternic : ochii mei zăreau regiunea de dincolo de pol, luminată actualmente în plin de Soare ; eram primul om care zărea acel emisfer al Lunii, pururea ascuns celor de pe Pămînt...

Cu nesăţioasă grabă de a şti, căutam să ghicesc cum poate fi solul lunar în această regiune virgină, dar prea era depărtată încă de mine şi prea puternic luminată de Soare — căci era Lună plină pe acest emisfer — aşa că lipsa de umbre mă oprea să pot recunoaşte vreun detaliu. Mă apropiam însă cu iuţeală de emisferul luminos al Lunii, căci dunga de întuneric ce mă despărţea de dînsul se tot îngusta. Priveam chinuit de gîndul să aflu mai repede : o fi apă, o fi aer în acest semiglob necercetat încă de ochiul omului ? S-ar putea să fie adevărată teoria astronomilor care au susţinut că acolo s-a refugiat aerul de pe Lună, că acolo poate fi apă,

viaţă, oameni ?... Şi cu ochii uscaţi, arşi de prea mare lumină, căutam să fur ceva din taina acestei regiuni.

Fu o deziluzie mare cînd trebui să mă conving că nimic, dar absolut nimic, nu deosebeşte acest semiglob al Lunii de cel pe care l-au studiat telescoapele oamenilor pînă în cele mai mici amănunte ; aceleaşi mări secate, aceeaşi lipsă de nori, aceleaşi cratere, albe ca argintul sub lumina directă a Soarelui, aceeaşi aparenţă de totală lipsă de viaţă...

Ajunsesem exact deasupra liniei de demarcaţie despărţind întunericul de lumină, exact deasupra polului. Oprii atunci curentul de direcţiune ca să cad iarăşi, prin simpla putere de atracţiune a Lunii, drept în jos.

Coboram cu enormă iuţeală. Îmi dădeam seama despre aceasta după împuţinarea, la marginea orizontului, a numărului craterelor — ovale din cauza perspectivei — după umflarea peisajului de sub picioare, care-mi venea parcă în cale, urcînd cu grabă mare spre mine, după restrîngerea tot mai multă a orizontului în jurul meu. Brusc, solul, în loc de bombat cum îl vedeam pînă atunci, îmi apăru scobit adînc, ca un imens ceaun de aur bătut cu ciocanul şi învăluit drept la jumătate într-o stofă neagră. Iluzia însă dură puţin şi brusc concavitatea dispăru, iar solul îmi apăru neted oum ne pare nouă Pămîntul la şes. Şi tot mai mult se îngusta orizontul strîngîndu-se în jurul meu, înghesuindu-mă, parcă din toate părţile ; ai fi zis că o maşină stranie nevăzută tăia mereu, repede, din marginea Lunii, micşorînd-o. Apoi, din tot orizontul, ochii mei nu mai văzură decît, jos sub mine, un crater imens, negru, în mijlocul unei regiuni de aur în fuziune. Craterul sta parcă gata să mă înghită ; gura lui imensă creştea continuu, monstruos, iar dinţii lungi, ascuţiţi, în număr infinit de mare, se vedeau înfipţi de jur împrejurul înfiorătoarei gropi...

Era timpul să încetinesc căderea, de nu voiam să ajung cataplasmă pe Lună.

Încet, împinsei comutatorul şi curentul electric, acţionînd treptat asupra azbestoidului anihilator de atracţiune, căderea încetină.

Atunci gura de crater negru, deasupra căruia cădeam, fără să înceteze a crește mereu, pierdu cu totul caracterul înfricoșător ce-l avuse, și foarte liniștit acuma, pereții circulari ai craterului se tot depărtau de mine, făcîndu-mi loc parcă, lărgindu-se în jurul regiunii șese, negre, a fundului craterului.

În curînd fui la nivelul piscurilor lanțului de munți circulari de pe muchia craterului, și, în măsură ce, foarte lin, coboram, ochii mei vedeau ridicîndu-se tot mai sus, în jurul meu, o titanică, haotică încălecare de stînci sălbatice, crăpate, rupte, spintecate, îmbrîncindu-se, strivindu-se, sfîșiindu-se în aschii ascuțite, într-o luptă a piscurilor tinzînd tot mai amenințătoare în sus, absolut albe sau absolut negre. În mijlocul acestui peisaj de o feerie fantastică, într-un amestec orbitor de lumină intensă și de umbre de un negru bătînd în albastru, coboram tot mai încet, pînă ce ușor, așa cum se așază un fluture pe o floare, aterizai pe Lună.

PARTEA A III-a

PE LUNĂ

I

CIVILIZAŢIE

Pe Lună ! Sînt pe Lună !...

Nu-mi venea să cred şi nu-mi venea să mă bucur... şi tare mititel mă simţeam pe Luna aceasta imensă, în colivia mea strîmtă, imobilizată acuma. Nu-mi venea să fac o mişcare, să privesc pe fereastră spre a-mi da seama unde mă aflu şi stam nemişcat pe scaun, cu teamă nervoasă ca din clipă în clipă să aud ciocănind pe aerosfredel şi să văd apărînd la geam un ochi de monstru, fixîndu-mă. Liniştea era atît de copleşitoare încît urechile îmi vîjîiau şi auzeam ţăcănitul inimii şi tictacul ceasornicului meu.

Era ridicolă această toropeală de om fricos. Ca să fie zgomot, să aud glas omenesc, fie chiar şi al lui Coco, îmi soulai tovarăşul care moţăia pe agăţătoarea lui :

— Coco ! Măi Coco ! Am ajuns ! Hai ! Hop ! Hamal ! ! Träger ! ! !

— Mă, să fie al dracului ! binevoi să aprobe Coco, scuturîndu-şi penele şi începînd să fluiere.

— Acu' e acu', măi Coco, am ajuns noi pe Lună, adică în aerosfredel pe Lună, ceea ce nu e totuna, dar vorba : acu' ce ne facem ? Ieşim sau ba din colivie ? !

Eu zic, Coco, să o luăm metodic : să vedem mai întîi cam pe unde ne aflăm şi cum se prezintă solul acesta lunar care a avut cinstea să fie atins pentru întîia dată de oameni, adică mai exact de un papagal şi de un om...

M-apropiai de geam : în fund orizontul mi-era închis de îngrămădirea de stînci, radiind orbitor lumina Soarelui, a munţilor circulari închizînd craterul de această parte ; trecui repede la geamul opus : aceiaşi munţi, de-

părtaţi şi negri, iar pînă la dînşii, un şes întins, rotund, de o ciudată culoare verde-oliv, bătînd în negru cu cît privirea fugea mai departe spre orizontul muntos ce mă împresura.

Prin urmare, un şes întins, înconjurat în depărtare de munţi, aşa se înfăţişa interiorul craterului în care căzusem, nu chiar la mijloc, cum mi se păruse la aterizare, ci lîngă una din marginile lui muntoase. Treceam de la un geam la altul, rotindu-mi privirea cît mai departe, căznindu-mă să disting ceva mişcînd, o fiinţă, oricum ar fi, să văd ceva trăind, să văd o urmă de casă, ceva care să-mi arate că trebuie să fie viaţă pe Lună, că e cu neputinţă să nu trăiască nimic pe această vastă planetă, pămînt din Pămîntul nostru, pe care acelaşi Soare îl încălzeşte şi-l luminează... Ridicai ochii spre dînsul şi scosei un ţipăt de bucurie : stelele dispăruseră şi ochii mei zăreau iarăşi bolta albastră şi scumpă oamenilor, botezată de dînşii CER...

Era deci aer pe Lună ! Şi în bucuria mea nebună era să deschid larg în două aerosfredelul, să iau în stăpînire Luna... Mă oprii însă la timp şi făcui bine. Dispăruse, e adevărat, negrul înfiorător al cerului interplanetar, cu stele nenumărate, ziua ca şi noaptea, luminînd alături de un Soare cu coroana şi protuberanţe de foc ; îşi recăpătase Soarele strălucirea redevenind perfect rotund, dar albastrul firmamentului lunar era tare deosebit de albastrul aţît de curat al cerului patriei mele şi stele de prima mărime tot luminau alături de astrul zilei... Aerul pe Lună era deci vădit mai rar ca pe Pămînt şi era o întrebare de-l puteau răbda plămînii noştri...

Cum stam nedumerit ce să fac, simţii că, pe încetul, un gînd urît, atavic, se strecura în cuget şi mă ademenea să deschid repede un geam, să zvîrl pe Coco afară, să mă conving astfel de este aer... simţeam cum ochii mi se injectează de sînge sub puterea gîndului rău, cum degetele mi se crispează, luînd forma de gheare, cum muşchii gîtului mi se contractă şi cum un rîs bestial îmi ridica colţul gurii cînd priveam fix spre Coco...

— Coco ! Ce mai face Coco ?

— Bonjur, mă ! zise duios de dulce biata pasăre. Trecui mîna peste frunte şi redevenii om !

Sărmane Coco ! Ce faptă rea, criminală, era să păcătuiesc... Şi tu mi-eşti doar mai scump ca un om, căci tu să invidiezi şi să faci rău nu poţi şi nu ştii decît să ţii la mine din toată puterea instinctului tău de pasăre. Pe tine să fi avut laşitatea a te sorti morţii ? Sărmane Coco !... şi uitai de Lună, de tot, spre a-mi mîngîia bietul tovarăş.

Dar repede mi se impuse iarăşi realitatea. Îl aşezai pe Coco la loc pe agăţătoare şi mă apropiai de geam privind lung, întrebător, albastrul straniu al firmamentului şi pămîntul lunar. Băgai de seamă atunci, ceea ce nu observasem încă, cum că, deşi căzusem lin, fără zguduituri, eram cufundat destul de adînc în solul acesta ciudat... Ce Dumnezeu ! să fie moale ca o cocă coaja lunară ?... Observai apoi că culoarea solului, care de la distanţă părea uniformă, privită cu atenţie, se descompunea într-un fel de mozaic straniu de pietre perfect rotunde, verzi, cu o mică pată roşie de sînge la mijloc...

Deoarece, din cauza geamurilor duble, nu puteam privi clar decît în depărtare şi drept în faţa mea, deschisei geamul interior — lucru la care nu mă gîndisem pînă atunci — şi putui privi la un metru în jurul meu : frunze largi, groase, ţepoase, perfect rotunde, cu o floare roşie la mijloc, urcau pînă aproape de geamul aerosfredelului ; frunze atît de dese încît se îmbinau, formînd un covor vegetal ce se întindea pe toată lărgimea nesfîrşită a şesului...

Este, deci, viaţă pe Lună şi dacă sînt plante vor fi insecte şi vor fi oameni !

Voii să deschid larg geamul aerosfredelului, să respir mirosul acelor flori de sînge, să respir aerul nou al Lunii. Geamul însă rezistă, şi cînd izbutii să-l crap niţel, un sîsîit prelung, ca zgomotul aburului scăpînd din maşină, mă făcu să închid repede geamul la loc. Era schimbul între aerul lunar şi cel din aerosfredel, care avusese loc şi sîsîitura dovedea o deosebire însemnată de presiune şi nevoia de a fi prudent...

O nouă încercare putea fi convingătoare, anume : să văd dacă e aer suficient pe Lună ca să poată întreţine combustiunea. Luai deci o foaie de hîrtie, o răsucii puţin, ca să ardă mai încet, îi dădui foc, şi, prin geamul repede întredeschis, o lăsai să cadă... Învîrtindu-se de două ori, hîrtia căzu aprinsă pe o frunză, unde, cu o mică flacără albastră continuă să ardă pîlpîind...

Cînd fu aproape să se stingă, dintr-o dată frunza pe care căzuse hîrtia luă foc şi arse toată într-o clipă, cu o scăpărare splendidă de scîntei roşii ; apoi o a doua frunză se aprinse la fel, arzînd tot aşa de repede, apoi alta dedesubt, altele alături se aprinseră şi focul se lăţi cu şerpuituri neaşteptate, cu scăpărări continue de scîntei, cuprinzînd cu grabă crescîndă totul în jurul meu, pînă ce, în cîteva minute, mă aflai într-o mare de flăcări...

Priveam uluit cum se întinde incendiul, priveam jocul nebun al scînteilor, ca ochi de demoni, turtindu-se de geamul la care înmărmurit rămăsesem. Deodată, de căldură geamul crăpă. Atunci numai mă zguduii din extazul cvasi hipnotic în care mă aflam...

Imbecilule ! Iată-ţi opera de om ! Ai adus civilizaţie pe Lună !... Acu', scapă-ţi barem pielea de poţi !

Şi trebui să dau drumul curentului electric ca să mă înalţ mai sus de flăcările ce tot mai departe şi tot mai frumoase se lăţeau. Sufletul mi se umplu de scîrbă pentru fapta mea, şi mă gîndeam cu groază la panica mută ce trebuie să fi cuprins biata lume de insecte lunare, fugind neputincioase în faţa flagelului nou, distrugător, adus de civilizaţia Pămîntului pe Lună !

II

CU BIBERONUL

Din nou vederea mea trecea dincolo de pereţii muntoşi ai craterului incendiat şi zăream o vastă regiune şeasă, galbenă, tăiată în două parcă de o largă brazdă

neagră care, pornind de la craterul meu, trecea printre două urîte mici cratere înfipte în şesul lunar ca două măsele găunoase, şi se pierdea la orizont, legîndu-se acolo de un crater foarte mare.

Ce fac acum şi unde să cobor ? Nu mă atrăgea de loc şesul nemărginit ce împresura craterul meu, iar cei doi munţi gemeni decapitaţi, încă şi mai puţin. Parcă tot craterul acesta al meu, unde descoperisem viaţă şi o nimicisem, unde flăcările îşi mîntuiau acum opera de distrugere, singur mă mai atrăgea... Ar fi fost însă copilărie să plutesc pînă să se stingă de tot flăcările ca să cobor apoi tot în punctul de unde plecasem, în loc să mă folosesc de cheltuiala nouă de energie electrică pe care eram silit să o fac spre a căuta să aterizez într-un alt punct al Lunii din vecinătatea polului. Dar iarăşi şovăiala caracterului meu, care de atîtea ori m-a păgubit în lupta pentru trai, mă făcu să pierd timpul ezitînd întru alegerea noului loc de aterizare şi să invoc mintal fel de fel de argumente în favoarea coborîrii în vechiul crater.

Îmi fu necaz de atîta şovăială şi ca pedeapsă îmi impusei să cobor tocmai la antipaticele cratere gemene, hotărît acum să ies imediat din aerosfredel, chiar de ar trebui să mă plimb pe Lună cu sacul de oxigen la subsuoară, sugînd dintr-însul ca dintr-un biberon.

După ce trecui dincolo de prăpăstioasele încălecări de stînci mărginind craterul, slăbii acţiunea curentului electric ca să cobor mai aproape de şesul lunar, urmînd pe cît posibil brazda cea neagră, ca albia unui rîu, ce şerpuia cu cotituri bruşte pe cîmpia lunară. După toate aparenţele era o largă crăpătură a solului, datorită vulcanismului, umplută astăzi cu aceeaşi vegetaţiune ca cea observată în fundul craterului meu. Mă apropiam cu iuţeală de cele două cratere gemene alese ca ţintă pentru o nouă aterizare.

Spre deosebire de largul crater incendiat, cu prăpăstioasele sale stînci circulare şi cu fundul şes, muchia celor două mici cratere era lină, dar, în schimb, gura centrală, ca o pîlnie neagră, se afunda adînc în inima fiecărui munte. Originea vulcanică a acestor doi munţi era vădită şi cu cît mă apropiam de ei cu atît semănau

mai mult ca aspect cu Vezuviul nostru. Un fum subţirel, ca cel ce se vede noaptea, iarna, ieşind ca fantasme din hornurile caselor pămînteşti, se înălţa abia vizibil dintr-unul din vulcani. Atît de subţire era coloana de fum, încît cu greu mă lăsai convins de dovada că în sînul Lunii mai clocoteşte căldura centrală!

În jurul bazei fiecărui vulcan pămîntul se crăpase în neregulate ramificaţii împletite. Vîrfurile celor doi vulcani gemeni erau unite printr-o serie de ondulaţiuni stîncoase şi o îngrămădire de bolovani uriaşi. Hotărîi să cobor în valea dintre aceşti doi vulcani, la baza stîncilor care legau cele două trunchiuri de con.

Mi-am calculat rău iuţeala, însă, căci de astă dată aterizarea fu violentă; din cauza izbiturii, geamul crăpat căzu afară şi, cu un şuierat prelung, se făcu înfrăţirea dintre oxigenul Pămîntului şi aerul lunar.

Repede astupai cu paltonul geamul spart, temîndu-mă de asfixie şi într-adevăr începeam să gîfîi. Deschisei mare robinetul oxigenatorului, bătăile dezordonate ale inimii se potoliră şi începui să respir ceva mai omeneşte, aşa ca un astmatic ajuns la capătul unei scări.

Tot nu-mi venea a crede să nu poată fi aer suficient pe Lună pentru nişte bieţi plămîni pămînteşti şi hotărîi o nouă încercare. Umplui un balon cu oxigen şi cu ţeava de cauciuc la gură, ca un biberon, m-aşezai în dreptul geamului spart. Apoi, dînd la o parte treptat paltonul-tampon, începui să fac exerciţii de respiraţie: pe nas trăgeam în piept aerul Lunii, în acelaşi timp sugeam vîrtos din biberonul cu oxigen. Pe încetul scăzui porţia de biberon respirînd mai adînc pe nas şi cercam astfel să mă înţărc, obişnuindu-mi plămînii prin acest mişmaş de gaze cu aerul redus de pe Lună şi... parcă-parcă ar fi fost speranţe de aclimatizare. Dasem cu totul paltonul deoparte şi din biberon sugeam acum rar de tot şi tacticos, cum trage din lulea un morar olandez.

— Coco! Vin, bre, la fereastră! zisei între două înghiţituri din sacul de oxigen. Vin să-ţi dea tata biberon!

— Mă, să fie al dracului! aprobă Coco sărind de pe agăţătoare pe degetul ce-i întindeam. Dar cînd îl apropiai pe Coco de fereastra deschisă, cheful de vorbă

îi pieri deodată şi începu să se clatine pe deget biata pasăre. Îi dădui repede pe la nas cu puţin oxigen şi Coco, încleştîndu-şi tare ghearele pe degetul meu, îşi păstră echilibrul, dar începu să gîfîie. Îi dădui iar oxigen, reîncepînd şi cu Coco experienţele de aclimatizare care-mi reuşiseră întrucîtva. Începu iar lighioana drăcoasă să încerce să vorbească, dar vorbele i se înecau în gîtlej şi deschidea ciocul tare caraghios.

— Mai na, Coco, oxigen ! Ţine, băieţaş, suge, băieţaş ! Trage, bre, din lulea ! Gîfîind şi rîzînd fără voce, Coco, cu totul afon, se da în lături acuma, ferindu-se de curentul de oxigen ce-i dam cu de-a sila. Mă ţineam însă de el şi Coco se înfuriase, îmi strîngea degetul cu ghearele de mă durea, cu ciocul cerca să muşte ţeava de cauciuc ce-i tot treceam prin dreptul nărilor, ţinîndu-şi echilibrul pe deget, bătînd din aripi : apoi, deodată, fără să-l fi putut opri, Coco zbură afară, pe geam, departe !

III

PURICELE ŞI HERCULE

A zburat atît de sus, de se făcuse mic ca o vrabie şi apoi a început să cadă, încet, rostogolindu-se, cu aripile întinse, de ai fi zis că e o foaie de hîrtie multicoloră furată de vînt, şi dispăru în dosul stîncilor din jurul craterului stîng, la o depărtare mare de mine.

Cu inima strînsă urmărisem zborul şi căderea pasărei, apoi mînat de un singur gînd : să alerg să-mi scap prietenul de se mai poate. Fără a mai cugeta la pericol, deschisei larg aerosfredelul şi sării pe Lună...

Mă luă întîi ca o sfîrşeală şi genunchii mi se îndoiră : avui însă puterea să iau sacul cu oxigen şi prin el îmi revenii în fire pe deplin. Atunci voii să alerg înspre Coco, dar primul pas pe Lună fu o săritură gigantică, 10 metri cel puţin în sus, după care urmă, de la această înălţime mare pentru un om, o cădere de tot înceată,

ca şi cum aripi nevăzute m-ar fi susţinut. Necercînd a pricepe, cu gîndul doar la scăparea lui Coco, făcui o nouă săritură înainte înspre stînci, încordîndu-mi toate puterile, dar iarăşi, ca şi cum solul Lunii ar fi fost o trambulină, fui azvîrlit mai sus ca o casă cu două etaje, pentru ca de acolo, încet, ca în vis, să cad binişor, păstrîndu-mi greu echilibru cu braţele.

Atunci, dintr-o dată pricepui şi cauza zborului atît de sus al lui Coco şi săriturile mele gigantice : era atracţiunea Lunii, de 6 ori mai slabă ca cea terestră, care-mi sporea înşesit forţa, schimbînd o săritură de doi metri pe Pămînt într-una de 12 metri pe Lună !

Fie sub efectul oxigenului, fie din bucuria animalică a muşchilor de a regăsi spaţiul liber, după lungi săptămîni de compresiune între pereţii strîmţi ai aerosfredelului, salvarea lui Coco trecu pe planul al doilea, iar singura dorinţă ce mi se impuse fu cea de mişcare, de destindere a muşchilor mei deprinşi cu gimnastica. Începui o serie de sărituri din ce în ce mai uriaşe, să fi jurat că sînt nu om, ci purice ! Dacă între două sărituri găseam în drum vreun bolovan de lavă, îl luam şi-l aruncam cu atîta putere de parcă aş fi azvîrlit o pietricică cu o praştie, şi tot mai mari bolovani căutam să ridic şi să zvîrl ; simţeam o beţie în această sporire enormă a forţei muşchilor mei ; dintr-o lovitură de umăr rostogoleam la vale o masă de piatră pe care zece oameni n-ar fi urnit-o din loc pe Pămînt. În cîteva sărituri printre bolovanii tot mai numeroşi, aruncaţi acum cine ştie cîte mii de ani de cei doi vulcani, ajunsesem la stîncile în dosul cărora văzusem papagalul căzînd. Atunci din nou, şi cu mustrare de cuget, mă stăpîni gîndul salvării lui Coco. Urcai stîngaci pe un vîrf de stîncă şi de acolo căutai să privesc în jurul meu de nu văd biata pasăre. Amestecul de umbră şi lumină intensă din jurul fiecărei stînci, fiecărei cute de teren îmi lua ochii însă, şi nimic nu putui distinge. Îl strigai atunci pe Coco, cît putui mai tare, dar glasul meu nu răsuna ; degeaba puneam mîinile pîlnie la gură şi strigam de mi se rupeau plămînii, vocea mea, din pricina rarificării aerului, suna slab, înăbuşită ca o voce de pe altă lume.

Surdo-mut aproape, pe jumătate orb, mă enervam căutînd fără folos, şi-mi venea să plîng de necaz !

Fiece pas era o săritură stîngace : ori prea mare, ori prea mică, neizbutind să-mi coordoneze mişcările supuse unor legi noi de gravitaţie.

Neputîndu-mi păstra echilibrul, cădeam la fiece pas şi mi-aş fi rupt la sigur gîtul să fi fost pe Pămînt, dar aci mă simţeam uşor de parcă vinele, oasele, trupul tot ar fi fost injectat cu hidrogen sub presiune şi fără voie, ca un balon, săream iarăşi peste stînci şi bolovani, începătînîndu-mă să strig fără glas : Coco ! Coco ! În această stare de enervare crescîndă, mă sileam ca metodic să explorez fiece petic de loc, pipăind cu mîinile în părţile de întuneric ; apoi mă frecam cu pumnii la ochi, ca doar-doar să mi se lumineze vederea, să mi se deprindă cu mozaicul de alb şi negru intens care mă ameţea, mă împiedica să apreciez distanţele. Zicîndu-mi că poate a căzut şi mai departe Coco, făceam o nouă săritură printre titanica presărare de bolovani de lavă din jurul craterului fumegînd, pînă ce, deodată, făcînd fără voie o săritură mai mare, văzui cu groază, în aer fiind, deschizîndu-se în faţa mea, larga, imensa gură a craterului, simţii cum terenul dispare de sub picioarele mele şi căzui, învîrtindu-mă, înghiţit de vulcan.

IV

TOBOGAN

Cît o fi ţinut căderea mea în gol, n-aş putea spune, dar ştiu că mi s-au părut veac clipele strecurate pînă ce picioarele mele să atingă iarăşi solul. Un sfert de secundă a ţinut oprirea pentru ca imediat să reînceapă o alunecare, de-a lungul povîrnişului în formă de pîlnie a craterului, spre groapa din fund plină cu fum.

Căzut pe spate, cu braţele şi picioarele întinse ca un crucificat, cercam zadarnic să zgîrii solul, să mă agăţ de ceva, să opresc căderea finală în cuptorul de foc ;

degeaba însă, căci tot mai repede cădeam. Deodată, brusc, călcîile mele loviră o ieşitură de stîncă, sau fundul craterului, nu ştiu, şi, zdruncinat puternic, mă oprii...

Mult timp stătui absolut nemişcat, de teamă să nu reînceapă căderea în inima vulcanului, să pier în lava clocotindă. Cînd mă convinsei că m-am oprit cu adevărat, cercai să-mi dau seama de locul unde mă aflu.

Pe cît mi se păruse de neagră gura craterului cînd avui noţiunea că mă prăbuşesc într-însa, pe atît eram de surprins acuma de lumina ce mă înconjura. Instinctiv ridicai ochii : lumina nu putea veni în fundul gropii mele cu atîta putere prin gura de sus şi îmi dădui seama că lumina e proiectată în toate părţile de coloana largă de fum colorat care, în splendide spirale leneşe, se înălţa drept în sus, din ce în ce mai albă, panaşîndu-se peste gura craterului, ca o umbrelă diafană prin care se întrezărea cerul din nou plin de stele.

Îndrăznii atunci, încleştîndu-mi mîinile de stîncă, lipindu-mi strîns corpul de peretele craterului, să privesc în jos cît de largă e bucata de lavă ce mă oprise să cad în fundul vulcanului, să văd cît mai e de adîncă prăpastia de la mine în jos. Nu ştiu cum mi se răscoli sufletul cînd văzui că sînt în afară de pericol, că picioarele mi se reazemă pe un prim fond al craterului, ce se întindea larg şi solid în jurul hornului central al vulcanului, din care ieşea fumul luminos ! Suspinai uşurat din adîncul plămînilor, şi, zdrobit de puteri, cu mîinile însîngerate, m-aşezai jos, lipsit de voinţă.

Deodată tresării : scăpasem balonul cu oxigen în timpul căderii şi totuşi respiram foarte normal, aproape cu aceeaşi uşurinţă reflexă cu care respiră omul pe Pămînt !... Să mă fi înşelat cu privire la lipsa de aer pe Lună, să mă fi autosugestionat că nu e aer suficient pe Lună, sau, cum e mai probabil, aerul, foarte rar la suprafaţa Lunii e din ce în ce mai condensat cu cît te afunzi în galeriile din scoarţa lunară cea găurită ca un burete ? [22] Evident că aceasta era explicaţiunea. Ca să mă conving dacă, fiind aer, răsuna iar vocea mea ca o voce de om, strigai puternic : Aaaa ! ! Oooo ! ! şi ecouri, care acum pentru prima oară se deşteptau pe

Lună, repetară clar, de şase ori în şir, vocalele sonore, după care urmă o linişte cumplită, apăsătoare, de mormînt. Gîndul mi se duse atunci la bietul Coco, pierit cine ştie unde, colo sus, din lipsă de aer, şi, ca să rup tăcerea îngrozitoare, îi strigai numele tare: Coco! Coco! iar cînd ecoul mîntui repetirea numelui, un rîs strident, omenesc, răsună lîngă mine şi cu zgomot de aripi şi ţipete nebune de bucurie, Coco, papagalul meu, îmi zbură pe umăr, debitîndu-şi întreg repertoriul, repetat cuvînt din cuvînt de ecourile craterului, doritoare parcă să înveţe ocări româneşti, şi de bucuria regăsirii dragului meu Coco îi răspundeam, mîngîindu-l şi se făcu o gălăgie acolo în pîntecele Lunii, prin amestecul de voci, ţipetele şi rîsetele noastre, prin întreruperile ecoului, de ai fi jurat o şedinţă a Camerei cînd nu prezidează domnul Pherekyde! [23]

Minune să fie regăsirea lui Coco în fundul craterului? Nu, ci lucru foarte firesc: gura craterului, avînd vreo trei kilometri lărgime, ce lucru mai natural ca pasărea, ca şi mine, incapabili de a ne calcula mişcările, să fi căzut, şi unul şi altul, acolo unde era groapa mai largă!

V

ÎN PÎNTECELE VULCANULUI

Trecu repede bucuria regăsirii, gonită fiind de grija soartei ce ne pîndea.

Aer din belşug aveam acuma şi căldură iarăşi, prea multă poate, dar gîndul că s-ar putea să fim prinşi pe vecie în cursă de şoareci, strînşi între înaltele, abruptele maluri de lavă, în jurul unei gropi de foc, nu prea era liniştitor.

Mă simţeam tare obosit, cu creierul zdruncinat de comoţia căderii şi absolut incapabil să încerc măcar ascensiunea uriaşului perete oblu al craterului. M-aşezai, şi, mai mult fără voie, privii cu luare-aminte, pereţii

gropii uriaşe în care căzusem. Erau albi, cu luciri de cristale ca rîpa unui munte de sare ; capacul de lavă al fundului craterului pe care şedeam era acoperit în întregime, de jur împrejurul puţului central, larg de vreo 20 metri, de mii de blocuri de lavă, de toate mărimile, de toate formele, mitralie scuipată de spasmul final din vulcanul obosit de erupţie ; iar din loc în loc, în jurul înfiorătoarei coloane de fum sulfuros, şi pînă în fundurile mai întunecate ale grotei, ori suind rîpa albă a craterului, sute de fumerole exalau în tăcere fumuri subţiri şi albe, ori fumuri galbene vîscoase, ca şi cum demoni, ascunşi după pietre, ar fi presărat pe jăraticul unor cădelniţe pucioasă, cinstind altarul cel mare ascuns. Pe chiar marginea gropii din mijloc, două blocuri mari de lavă, gata de prăbuşire, păreau siluete de oameni privind împietriţi de groază prin vălul roşiatic al coloanei de fum, misterele jertfelor altarului satanic.

Din nou mă stăpîni teama ca dopul acesta de lavă, găurit la mijloc, să nu se cufunde sub greutatea mea, şi a miilor de blocuri de lavă, îngrămădite pe crusta subţire ; dar larga coloană centrală de fum, coloană otrăvitoare, de gazuri clorhidrice desigur, aici ca şi pe Pămînt, roză la bază, ruptă la ieşire de marginea neregulată a hornului, se forma din nou atît de rotundă, se înălţa atît de lin, cu atît de frumoase spirale incandescente, schiţînd fantastice siluete de oameni şi demoni, contururi de hărţi geografice, încît teama pieri, şi, răpus de oboseală, cu gîndul la norii cei groşi şi albi ca pachete destrămate de vată pe cerul albastru dorit al patriei mele, adormii.

Fui deşteptat de ţipetele lui Coco.

Deschizînd ochii buimăcit, văzui cu groază, plecat deasupra-mi, un selenit de statură gigantică... Dintr-o săritură fui în picioare, cu pumnii încleştaţi, în apărare ; dar la mişcarea bruscă ce o făcui ca să mă scol, lunarianul o rupse de fugă şi dispăru în vreo trei sărituri ca intrat în pămînt.

Deci, oameni pe Lună ! Oameni, extraordinar de agili, asemenea întrucîtva cu noi, pămîntenii, dar mult mai mari şi mai tari, fricoşi cu toate acestea şi deci răi, cruzi !...

De ce să fi fugit lunarianul ? Unde o fi dispărut ? Cu ce gînd îmi pîndise somnul ? Ce mi s-ar fi întîmplat de nu m-ar fi trezit Coco cu ţipetele lui ? Dar dacă vin acuma cu sutele, cu miile, cu ce mă apăr cînd nici măcar o armă nu am asupra-mi ?

Şi cu atenţia încordată, reţinîndu-mi respiraţia, mă căzneam să prind vreun zgomot de paşi, ori, privind printre pietre să văd de ce nu se apropie, tîrîndu-se, ascunşi după blocurile de lavă, ca să sară asupră-mi, seleniţii... Nici cel mai slab zgomot nu întrerupse însă tăcerea lugubră.

Un gînd mă stăpîni atunci : să ies cît mai repede din nou la suprafaţă, să vin la aerosfredelul meu, fortăreaţă zburătoare, şi apoi, pregătit de apărare, să cobor din nou la seleniţi.

Cu Coco pe umăr, începui să urc cu grabă rîpa uriaşă a craterului, dar, după cîţiva paşi, solul deveni moale sub picioare, se măcină sub greutatea trupului meu şi piciorul lunecă. Mai urcai cîţiva paşi călcînd cu piciorul strîmb, ca să intre munchia ghetei în cenuşa albă, acoperind peretele de lavă, dar solul se prăfuia sub picioare şi căzui în genunchi.

Atunci, deodată, îmi fu frică, o frică nebună că vin seleniţii, că mă vor ajunge din urmă şi că, rîzînd cu hohote, mă vor tîrî în adîncimile împărăţiei lor... şi-mi pierdui sîngele rece. Proptindu-mă în genunchi, în coate, ori înfigînd o mînă în solul prăfos, făceam sforţări să urc cu orice preţ, repede, să scap : dar ţărîna, prăfuindu-se, fugea sub picioare şi căzui pe tîrşite înapoi, jos, pe blocurile de lavă. După o ochire în urmă să văd de nu vin seleniţii, reîncepui să urc şi iar se prăfui solul sub mine şi căzui rostogolindu-mă pentru ca din nou să urc sub aceeaşi stăpînire a fricii, zbătîndu-mă să scap, cu sforţări neînchipuite, ca o biată insectă căzută într-un vas adînc ; pînă ce, sleit cu totul de puteri, apă de năduşeală, fără voinţă, ca un pachet inert, mă lăsai în voia soartei.

Chinul foamei şi al setei mă treziră pe încetul din toropeala nedemnă de brută în care stam afundat şi o dată cu revenirea conştiinţei prin suferinţă teama năvalei lunarienilor îmi năpădi iarăşi sufletul.

Cercai să mă scol, să fug; dar eram fără putere şi crampe de foame îmi răsuceau măruntaiele. Gura mi-era uscată, trupu-mi ardea şi glandele salivare nu mai secretau. Avui conştiinţa că mor dacă nu beau. Cu deznădejde ascultam, cercînd să prind cu urechea vreun susur de apă, dar aceeaşi linişte îngrozitoare învăluia totul împrejurul meu. Cu o ultimă sforţare a voinţii, mai mult tîrîndu-mă, ajunsei iar la malul craterului, dar îmi fu cu neputinţă să încerc din nou urcarea rîpei şi, deprimat, mă lăsai să cad pe brînci, neputincios. O nouă crampă îmi îndoi trupul de durere, şi cînd trecu, îmi dădui seama tot mai clar că mi se apropie sfîrşitul... Acum aş fi dorit să vină lunarienii, să mă prindă, să mă închidă ca pe un pui, dar să-mi dea apă, hrană!

Un gînd mă înviora o clipă: de-ar fi rămas prin buzunare ceva de mîncare? Tremurînd, căutai, răscolindu-le: cîteva seminţe de floarea-soarelui fu tot ce găsii! Cu grabă mîncai cîteva şi mă oprii: erau hrana lui Coco, ale lui erau! Şi-l strigai cu voce stinsă. Nu răspunse... Îl strigai iar, cu toată încordarea deznădejdii; degeaba! Mă tîrîi să-l caut, şi-l găsii în sfîrşit cu o aripă întinsă, culcat pe cealaltă, cu ciocul întredeschis, cu ochiul stins! Coco murise de sete!...

VI

OMUL LUNAR

Ce s-a întîmplat nu ştiu. Ca prin vis văd cum încet, pas cu pas, o umbră s-a apropiat de trupul meu chinuit, de fiinţa mea zdrobită, cum, ca pe un fulg m-a ridicat pe umeri, şi cu mine s-a scufundat în bezna nopţii.

Cînd, după un lung leşin, deschisei ochii, ameţit încă, era iar lumină şi spaţiu larg deschis în jurul meu. În faţa mea o coloană de apă ţîşnea ca o trombă, la peste o sută de metri înălţime, împrăştiind aburi mulţi. Şi, cum priveam halucinat coloana largă de apă clocotindă,

o văzui cum scade treptat, se face tot mai măruntă, pînă ce izvorul pieri ca într-un vis...

Mă frecai pe ochi, îmi trecui mîna pe frunte. Fruntea mi-era udă de apă, şi barba de asemenea ; setea îmi pierise.

Proptindu-mă cu cotul şi mîinile de pămînt, mă ridicai greoi şi m-aşezai. Încet mintea mi se lumină, recunoscui peisajul lunar, mi-adusei aminte de toate, şi speriat privii în jurul meu. Alături de mine un lunarian uriaş, cu o mînă trecută după ceafă, proptind astfel un cap enorm, diform, se uita la mine cu doi ochi mici, scăpărători, ca două diamante negre. Voii să mă scol, să fug, dar lunarianul întinse o mînă spre mine, mi-o puse pe umăr încet, şi, apăsînd blajin, mă aşeză jos. Din gura-i minusculă, fără buze aproape, cu falca de jos cu totul atrofiată, ieşiră cîteva sunete stranii, iar ochii cei mici, ca două scîntei, găurind o frunte imensă, bombată, sub care se lăsa o faţă scurtă, triunghiulară, absolut spînă, mă priviră cu atîta bunătate şi superioară inteligenţă, încît orice urmă de frică pieri.

Cu infinită curiozitate priveam selenitul : înalt de aproape 3 metri, avea capul triunghiular, ca o enormă pară întoarsă : pieptul îi era anormal dezvoltat, ascuţindu-se spre pîntecele supt ca de viespe, apoi iar se lăţea trupul la şolduri şi se termina prin două picioare înalte, zvelte, cu muşchi eleganţi. Să fi zis, ca siluetă, o suprapunere a trei triunghiuri de inegală mărime, fiecare cu baza sus, cu vîrful jos şi exact la mijlocul bazei triunghiului inferior ! Peste trupul acesta ciudat, o îmbrăcăminte — de o culoare nouă, nevăzută încă pe Pămînt — strîns lipită de corp, cam ca un tricou de acrobat, îi lăsa o libertate deplină a mişcărilor.

Îngenunchind lîngă mine, selenitul îmi dădu să beau, dintr-un vas turtit şi foarte subţiat la capăt, o apă efervescentă cu gust de pucioasă. Îmi dete apoi cu degetele lui lungi şi subţiri un fel de cărbune negru, mic ca o boabă de cafea. Cum mă codeam să-l iau şi priveam bănuitor, lunarianul luă în gura lui minuscula bucată de cărbune şi o înghiţi. Prin imitaţie luai doftoria şi parcă pe dată mă simţii cu puteri noi. Privind atunci spre selenit cu recunoştinţă, îi zisei : „Mulţumesc, eşti

bun". Selenitul, care mă privise cu o scîrbă adîncă atunci cînd mă văzu bînd apa cu nesaţ şi deschizînd gura — monstruoasă, evident, faţă de a lui, din pricina buzelor cărnoase, dinţilor mari şi ascuţiţi — mă privi cu o mirare extremă cînd auzi sunete ieşind din gura aceasta oribilă, bărboasă. Nu ştiu de ce, în mod stupid, ca şi cum m-ar fi putut înţelege mai bine selenitul astfel, în loc să-i mulţumesc prin semne m-apucai să ticluiesc o limbă păsărească ad-hoc, imposibilă, în care intrau cuvinte din toate limbile cunoscute mie. Îmi dădui pe dată seama că sînt stupid, şi începui să rîd.

Rîsul meu, cu răsucirea buzelor arătînd dinţii toţi, mărginind o gură enormă şi roşie, interesă pe lunarian în cel mai mare grad. Nu ştiu ce-mi spuse în limba lui atunci, vorbe scurte, repezi, fără vocale parcă. Urmă o clipă de tăcere.

Apoi, cum mi se făcuse iarăşi sete, luai vasul cu apă, şi zisei: „apă! bun!" După mine selenitul repetă: „îpî! bîn!" Şi, nu ştiu cum, stîlcirea acestor două cuvinte, de fiinţa aceasta stranie, locuitor de pe altă lume, făcu să-mi treacă prin suflet un fior asemenea celui ce te străbate cînd auzi un cîntec din patrie în ţară străină. Cu vocea mişcată, zisei iar: „apă! bun!" şi selenitul repetă mai clar: „îpî! bîn!"...

Apoi stai, neicuţule, dacă e vorba aşa, te-nvaţă taica româneşte!... Şi rîsei cu hohote; dar brusc îmi amintii de rîsul lui Coco, de moartea tovarăşului meu sărman, şi, fără să mă pot reţine, lacrimi mă podidiră...

VII

ŞÎRÎ

Mirarea vădită, nemăsurată a lunarianului faţă de rîsul şi plînsul meu de om — necunoscut probabil în stadiul civilizaţiei seleniţilor — mă făcu să înăbuş durerea ce mi-o pricinuise moartea bietului meu pa-

pagal şi să cuget la soarta mea pe Lună, la scopul călătoriei mele.

Mă sculai. De n-ar fi fost o dureroasă opresiune în respirare şi o uşoară împăienjenire a puterii de cugetare, m-aş fi simţit fiziceşte aproape normal. Privii întîi în jurul meu să văd de e singur selenitul; de nu se vede în apropiere vreun oraş, vreo locuinţă ?

Nicăieri urmă de viaţă ! Nu ştiam ce să cred şi nu-mi puteam explica de ce m-a adus selenitul în loc pustiu, iar nu în mijlocul semenilor săi ?... Apoi gîndul mi se duse la aerosfredel, şi, îngrijorat, mă căzneam să recunosc locul de aterizare: cei doi vulcani gemeni, craterul în care căzusem şi din care mă scosese selenitul; dar alta era în amănunte aici înfăţişarea peisajului lunar.

Faţă de enervarea ce o arătam, parcă şi pe faţa lunarianului, atît de fundamental deosebită de a noastră, se citea îngrijorare, ca şi cum s-ar fi mirat şi el de liniştea totală, netulburată ce ne împresura; aş fi dorit năvala subită a unei gloate zgomotoase care să mă ia, să mă ducă cu chiote în fundul vreunui crater, ori ştiu eu unde îşi ascund locuinţele seleniţii.

Plictisit de inacţiunea noastră, cercai prin gesturi să-l îndemn să mă ducă la ai lui, să-l fac să înţeleagă cine sînt şi iarăşi, pentru ca gesturile mele să fie mai bine înţelese, fără voie le însoţeam de vorbe scurte, alese instinctiv sonore, convins că mă va pricepe mai bine dacă schimonosesc nevinovata fonetică şi sintaxă a limbii mele dulci. Cu convingere îi ziceam deci răspicat, ţipînd tare ca unui surd — cum de altfel, din pricina rarificării aerului devine oricine pe Lună — „Eu nu Luna; tu Luna !... Eu sus, Terra; Terra mare, ronda ! Eu buf, jos Luna ! Eu venit aici jos Luna ! Hai mergem jos Luna, hai ! hop !" Dar, ciudat, aceeaşi mimică, mai potolită mi-o întorcea lunarianul, ca şi cum ar fi vrut să-mi spună că *el* şi nu *eu* a venit de undeva de *sus* aici pe Lună. Cu admirabila lui memorie repeta din cuvintele mele, pronunţînd însă toate vocalele „î" — se vedea că „î" e singura vocală din limba lunarienilor — şi cu gesturi cumpătate schiţa forma unui glob foarte sus şi foarte mare şi căderea săgeată aici jos pe Lună...

Nu mai pricepeam nimic... De stat locului mă plictisisem. Lunarianul nici gînd n-avea să o pornim ; se aşezase jos, şi, dintr-o traistă din aceeaşi stofă-tricou ca a hainelor lui, scoase doi cărbuni din aceia de care-mi dăduse să mănînc după leşin, înghiţi unul şi-mi dete pe celălalt. Luai ciudata bomboană mai mult de politeţe, apoi, pentru că nu ne prea înţelegeam cu vorba şi pentru că, vădit, nu era de fel dispus lunaticul să-mi facă onorurile planetei sale, devenii obraznic : îl trăsei de mînecă, făcîndu-i semn să mă ducă la ai lui !

Se uită întîi mirat la mine, apoi se sculă, îşi zvîrli sacul pe spate şi porni hotărît ; făcînd paşi mari, de vreo cinci metri unul, elastici, siguri ; alături de dînsul făceam nişte sărituri stîngace, enorme, rău calculate, neizbutind să-mi potrivesc pasul după al tovarăşului meu, mă împiedicam ori mă izbeam de dînsul ca şi cum aş fi fost în stare de beţie, iar el un felinar... Lunarianul se oprise locului şi privea la mine cu uimire, bălăbănind capul lui masiv, apoi îşi duse mîna dreaptă după ceafă — gestul lui favorit se vede — şi-şi frecă craniul chel în vreme ce mă sfredelea cu ochii lui de şoarece. Rîzînd îi spusei, ca şi cum m-ar fi putut pricepe : „De, dragă, mai iartă şi mata, aşa sîntem noi, pămîntenii, graţioşi", şi iar îl trăsei de mînă să pornim mai departe. Lunaticul mă tot măsura din cap pînă în picioare, apoi, grav, punînd mîna lui lungă pe umărul meu — se vede că de meserie o fi detectiv — începu să-mi vorbească repede în limba lui şuierată, amestecînd şi vorbe româneşti, făcînd gesturi largi, cumpătate, expresive. Ca şi cum n-ar fi înţeles nimic din cele ce mă căznisem să-i spun pînă acum, pricepui că mă întreba de unde vin, cine sînt ? Începui iar să-i dau cu : „Eu Terra, Terra mare, ronda etc." şi vădit că de astă dată selenitul începea să priceapă, căci mă privi cu deosebită mirare şi interes.

Convins că s-o fi hotărît acuma să mă duc la ai lui, să fiu şi eu primit o dată cu alai împărătesc, ca o minune, şi să văd în sfîrşit gospodăria lunaticilor, obiceiurile lor, oraşele lor, felul lor de iernare, îl luai iar de mînă să o pornim. Selenitul îmi făcu însă semn cu mîna că nu, şi, arătîndu-se pe dînsul şi folosindu-se de cîteva din cuvin-

tele româneşti furate, zise clar: „î nî Lîni ! î bîf jîs Lîni !"

Adică cum ? Nici el nu e lunatic ? Şi el a căzut „buf, jos pe Lună !"... Nu ştiam ce să mai cred.

Selenitul stătu gînditor cîtva timp, apoi ca şi cum ar fi luat o hotărîre, privi lung cerul lunar, stelele de prima şi a doua mărime care alături de Soare se vedeau licărind pe cerul de plumb al Lunii, aşa cum se vede ziua Luceafărul pe Pămînt. Apoi arătîndu-mi în zare un vulcan mai înalt ca ceilalţi, spre marginea regiunii de întuneric a Lunii, mă luă de mînă blajin, ca pe un frate mai mic, şi pornirăm într-acolo.

Pe încetul, ţinut aşa de mînă ca un copil de uriaşul meu prieten, pasul meu căpătă siguranţă, aprecierea distanţelor deveni tot mai exactă şi în scurtă vreme umblam ambii aproape în pas milităresc — pas milităresc de cîte cinci metri unul, cum e pasul normal pe Lună — iar înaintea noastră alergau grăbite, gigantice, umbrele trupurilor noastre.

Ajunserăm repede la poalele muntelui şi începurăm a-i urca coasta de bazalt hexagonal. Pe măsură ce orizontal începu să crească, în jurul nostru, dunga de întuneric din regiunea nopţii lunare se desemna tot mai largă şi stelele nenumărate se aprindeau ca faruri pe marea de adînc întuneric şi frig de la limita orizontului.

Urcam încă vreo 50 de metri şi atunci deodată, cu o emoţie nespusă, văzui răsărind, încet, ca un imens glob de foc, Pămîntul... Mă oprii, şi ca în extaz strigai : Terra ! Pămîntul ! Ţara mea iubită !...

Tovarăşul meu resimţi emoţia de care eram stăpînit şi mi-o respectă. Îmi făcu semn apoi să mai urcăm puţin şi atunci, la rîndul lui, cu o mînă ce tremura îmi arătă într-o linie cu Pămîntul o stea enormă, roşie, fără licărire, ce tocmai răsărise... Marte ! strigai şi din mimica tovarăşului meu pricepui că Marte e patria lui, Marte, „Şîrî", cum îi zicea cu duioşie, şi că pe pustiul globului lunar doar două fiinţe cugetătoare trăiau : el, marţianul, şi cu mine.

Mă simţii legat din acea clipă de acest frate de pe altă planetă, rătăcit ca şi mine pe satelitul nostru pustiu şi aş

fi voit să-l fac pe marţian să priceapă că, dacă trupeşte sîntem diferiţi, sufleteşte poate m-apropii în parte de dînsul, că n-am uitat că mi-a scăpat viaţa şi că sînt gata să-l ajut, să mă jertfesc pentru dînsul. Şi, ca să-l fac să mă priceapă mai bine, îi luai mîinile şi i le strînsei cu putere, privindu-l în ochi. Desigur că mi-a ghicit gîndul, marţianul, căci m-a strîns la pieptul lui, arătîndu-mi grav Pămîntul şi Marte.

VIII

IPI BÎN !

Deodată marţianul, încrucişînd mîinile pe trup, făcu gestul că se cutremură de frig şi-mi arătă Soarele, foarte jos la orizont ; îmi arătă noaptea lunară tîrîndu-se încet spre noi.

Pricepui, şi ca să vadă că l-am înţeles îi făcui semn să meargă spre Soare, zicîndu-i : „Haide, frate la Soare, la cald, la pol ; vine noaptea, frigul !...“

Aruncînd o ultimă privire spre Pămînt şi spre Marte, începurăm coborîrea în aceleaşi salturi uriaşe, urmate de planuri încete ca şi cum aripi nevăzute ne-ar fi susţinut, salturi cu care nu mă puteam obişnui, şi repede ajunserăm la poalele vulcanului. Apoi, în acelaşi pas zburător, sărind ca o minge, căzînd ca un fulg, ne îndreptarăm înspre Soare ca să-i urmăm goana veşnică în jurul polului, fugind de urmărirea nopţii aducătoare de moarte. Trecurăm iarăşi prin acelaşi drum necăjit, prin aceeaşi îngrămădire de bazalt şi piatră ponce, de roce haotic încălcate şi fără pic de vegetaţiune din această regiune lunară. Şi totuşi drumul, acum la întoarcere, mi se păru mai prietenos. Cînd mă văzui scăpat de teama ca ghearele reci ale nopţii lunare să mă cuprindă, mi se făcu chef straşnic de vorbă, căci grija de soarta aerosfredelului mă neliniştea mai puţin decît dorinţa să aflu cum a venit marţianul pe Lună, unde îi e aparatul zburător, pe ce principiu este alcătuit, ce căuta marţianul în vulca-

nul în care căzusem, de unde îşi procură apă, alimente, ce a crezut despre mine, ce ştie despre Pămînt, cum e planeta misterioasă, cei doi sateliţi ai lui Marte, şi punînd mari speranţe pe memoria minunată a marţianului, ca şi pe dorinţa lui vădită de a afla cine sînt şi cum am venit pe Lună, hotărîi să-mi dau toate silinţele ca să-l învăţ româneşte cît mai neîntîrziat. Să dai lecţii de dicţiune cînd comiţi acrobatice sărituri şi plutiri în văzduh era însă tare greu, mai ales că, din cauza rarificării aerului, trebuia să ţip să-mi sparg pieptul pînă ce să mă poată auzi elevul meu. Mă încăpăţînam totuşi întru aplicarea principiilor metodei Berlitz pînă ce, din cauza durerilor ce le resimţeam în coşul pieptului, trebuii nu numai să renunţ a mai vorbi, dar să mă opresc ca să răsuflu.

— Apă ! dă-mi, frate, puţină apă ! zisei marţianului.

— Îpî bîn ! răspunse el, dar îmi arătă că e goală plosca aceea de formă ciudată din care băusem pînă atunci şi îmi făcu semn să mergem, căci ajungem acolo, departe, la „îpî bîn".

Pornirăm iar. După vreo treizeci de sărituri un junghi mi se puse în spate şi trebui să mă opresc. Elevul luă atunci în braţe pe profesor ca pe un copil şi o porni înainte cu dînsul. Mă temeam să nu obosească şi-l făcui să priceapă teama mea. Drept răspuns mă ridică sus şi mă aruncă apoi ca pe o minge în aer, prinzîndu-mă iar în braţele-i întinse.

Dacă e vorba să fiu copil mic, zisei, apoi stai, neicuţule, şi mă urcai călare pe spatele marţianului, rîzînd cu hohote şi strigînd : „Hi, calule, hi !" O porni astfel marţianul cu mine în sărituri şi mai ciclopice. Fără voie mă întorceam să văd extraordinara siluetă a umbrelor noastre îmbinate, umbra mea cilindrică, îngustă, peste umbrele triunghiulare suprapuse ale marţianului. Ai fi zis silueta unui imens sfeşnic, cu lumînarea lui cu tot, căpătînd subit picioare şi luîndu-şi lumea în cap.

Era de tot hazul să vezi cum la fiece pas umbra aceasta nesfîrşită se rupea niţel de Pămînt, îşi schimba forma şi iar recădea încet, lipindu-se de solul lunar, lungindu-se la infinit, ori, cînd săritura se făcea peste o îngrămădire de bolovani, cum umbra se rupea înghesuindu-se, deşirîn-

du-se, urcînd şi coborînd şerpuind peste fiece ghibozitate a solului.

Am mers aşa, dus în spinare ca un copil, pînă ce în faţa noastră zării o înaltă coloană de fum.

Făcui semn tovarăşului meu să se oprească, să privească.

Duse mîna pîlnie la ochi şi zise : „Îpî bîn !" şi o porni şi mai repede într-acolo... Apă ? Cum zise aşa ?... şi nerăbdător priveam cum se precizează tot mai bine şi se înalţă tot mai sus, ţîşnind din pămînt, o uriaşă coloană de apă. Atunci îmi amintii dintr-o dată coloana de apă dispărută ca într-un vis cînd mi-am revenit în simţire după leşin şi, cu o bucurie de copil, strigai cît putui : „Gheizer ! un gheizer ca în Islanda cea clocotindă de vulcani."

Dintr-o săritură fui jos de pe umerii marţianului şi luîndu-l de mînă alergai înaintea lui strigînd mereu : „Un gheizer !"

— Îpî bîn ! zicea marţianul şi eu repetam :

— Da, apă ! Un gheizer ! Înţeleg acuma...

Gheizerul era în toiul activităţii sale, ţîşnea poate la 300 de metri înălţime într-o coloană largă de vreo 20 de metri diametru şi cădea cu un zgomot asurzitor chiar pentru aerul rarificat al Lunii, umplînd cu apă clocotindă scobitura largă de cîteva sute de metri săpată de erupţiile periodice ale gheizerului acesta uriaş ; iar prea plin, bazinul se scurgea într-un rîu alb ca argintul, pierzîndu-se departe spre apus.

Setea mi-era atît de mare încît mă simţeam îndemnat să duc la gură cu mîna apă clocotindă : noroc că încercai apa muind un deget doar ; mă fripsei atît de tare, încît îmi trecu setea pentru moment... Marţianul îmi făcu semn să o luăm pe cursul rîului fierbinte în jos, pînă s-o răci apa. Umblarăm, sau mai bine zis zburarăm cîteva sute de metri de-a lungul albiei largi, argintii, săpată de apa gheizerului. Din loc în loc creşteau cîteva tufe din acele plante cu largi foi rotunde, ţepoase, cu floarea roşie în mijloc, asemenea florilor din fundul vulcanului în care am aterizat întîi, dar aci vegetaţia era tare anemică şi numai unde se prelingea apa la vreo cotitură putea creşte. Rîul îşi iuţea cursul şi parcă ne

simţeam îndemnaţi de rostogolirea repede a apelor să iuţim şi noi pasul tot mai mult. De la o vreme uitai că sînt pe Lună, că rîul acesta repede trece prin locuri pustii, că singura fiinţă alături de mine era dihania aceea triunghiulară, picată şi ea de pe altă lume, şi mă visai în ţară, în preajma Bucureştilor, pe Dîmboviţa dulce, mai sus de moara Ciurel.

Eram vesel, cîntam cît puteam şi vorbeam cu marţianul ca şi cum l-aş fi scos de mult calfă de romîneşte ; îi propuneam rîzînd să facem o baie : unul din noi să păzească hainele ca să nu ni le fure, cum se cam întîmplă la Ciurel, sau să ne facă nod la izmenele udate vreun pungaş... cînd, deodată, la cîţiva metri în faţa noastră, rîul pieri... Mă oprii ca împietrit, apoi, nerăbdător să aflu unde dispare cu zgomot mare gîrla, voii să alerg să văd, dar marţianul mă reţinu, mă sili să înaintez încet, tîrşind picioarele : în punctul unde apa dispăruse, solul, pe o linie dreaptă de zeci de kilometri, era scufundat la o adîncime ameţitoare şi se forma astfel, între platoul abrupt, la marginea căruia ne oprisem şi cîmpia prăbuşită de la picioarele lui, o treaptă gigantică de cîteva sute de metri înălţime, peste care rîul gheizerului sărea în prăpastie, formînd cea mai minunată cascadă ce se poate închipui. Jos, la picioarele acestui zid ciclopic, rîul se forma din nou, cu spume, alegea de albie o crăpătură largă a solului, şerpuia în fundul ei şi dispărea între noi munţi, rezemaţi pe coasta unui vulcan lunar ca nişte contraforturi. La spatele acestui vulcan se desemna un al doilea vulcan din care se înălţa, pînă la stele parcă, un fum diafan... Cu mare emoţie recunoscui vulcanul în care căzusem, în care-şi găsise moartea bietul Coco şi de unde mă scăpase marţianul... Că aşa era, o ghiceam din răspunsul lui la mimica mea.

Aerosfredelul meu era deci aci aproape, dincolo de acest vulcan ! Uitînd de setea ce mă ardea, aş fi voit să zbor într-acolo şi trăgeam pe marţian de mînă să-mi arate drumul de trecere, să-mi pot găsi aerosfredelul meu mîntuitor. Tovarăşul meu îmi arătă însă prăpastia, falia uriaşă de sub picioare, îmi arătă cascada şi-mi făcu semn că acuma nu se poate trece.

Trebui să ascult de sfaturile lui cugetate şi m-aşezai jos lîngă dînsul. Apa rîului gheizerului se răcise îndeajuns ca să o putem bea. Marţianul îmi dete trei din hapurile acelea negre care îi constituiau hrana şi apoi, răpus de oboseală, adormii.

IX

GOANA DUPĂ SOARE

M-a deşteptat tovarăşul meu, arătîndu-mi Soarele gata de apus... Înţelesei nevoia de a porni iar la drum, de a începe veşnica rătăcire, la cîţiva kilometri mai jos de pol, în goană neîntreruptă după Soare, de nu voiam să pierim surprinşi de lunga noapte lunară de 336 ore în şir.

Cuvîntul pe care l-a învăţat mai repede elevul meu a fost „frig" şi cînd spunea „frig", se vedea din mimica lui, din felul cum îşi învelea pieptul cu braţele încrucişate, că de frig a trebuit să sufere mai mult în viaţa lui marţianul. Dacă, cu gesturi şi cu vorba îl întrebam de e frig la el acasă, dădea din cap afirmativ şi din cele ce-mi spunea parcă aş fi priceput că tocmai din pricina frigului tot mai stăpîn pe planeta lui, mai mică şi mai îndepărtată de Soare ca Pămîntul, şi deci răcită mai repede, mai aproape de moarte, s-a abătut pe aci, pionier trimis de ai lui în căutarea planetei mai tinere în care să poată emigra în mase ultimii marţieni. Fără îndoială că şi neputinţa lui de a pronunţa vocale era o dovadă a climei reci de pe Marte, căci şi pe Pămînt, cu cît te urci spre ţările nordice, cu atît vocalele cedează locul consoanelor: ce limbă armonioasă cu vocale pline au italienii, de pildă, şi ce şuierat vorbesc englezii, de parcă se tem să deschidă gura larg, de frica ceţei aproape permanentă în ţara lor de igrasie...

Tovarăşul meu nu-mi dete însă răgaz să fac noi ipoteze şi mă îndemnă la drum.

Amintindu-mi deodată de aerosfredel, mă sculai voios şi vorbăreţ : „Hai, marţianule, hai, neicuţule, să-ţi arăt şi eu acuma ce putem noi, oamenii ! Tu cu ce te lauzi, specie ciudată de pustnic ce eşti ? Cu cîţiva cărbuni, singura ta hrană, şi ai ajuns să fii o dihanie fără fălci, fără dinţi şi aproape fără gură ! Decît să ajung ca tine, mai bine să redeviu carnivor sadea. Hai, vin să-ţi gătesc o fleică, pe grătar electric, vin să-mi vezi aerosfredelul ! Dar îmi dai voie să mă spăl întîi niţeluş pe mîini."

Rîul gheizerului secase însă şi în locul apei zgomotoase şi repezi de ieri rămăsese o albie orbitor de albă, ca şi cum fulgi de zăpadă i-ar fi umplut matca. Cu bucuria copilului cînd vede prima ninsoare, luai un pumn din albele cristale : nu era zăpadă însă, ci doar acid boric...

Iar mă trase de mînecă marţianul posac, arătîndu-mi Soarele, umbrele ce tot mai dulci se tîrau în toate părţile cuprinzînd totul.

— Haide ! fuga ! zisei, m-oi spăla şi altă dată, dar prăpastia, peretele acesta uriaş, cum îl sărim ? Ei, drăcie ! Acu' să te vedem.

Marţianul se apropie încet de locul unde în ajun era splendida cascadă, dispărută azi : apa săpase aci o serie de trepte din ce în ce mai ieşite în afară şi cu cea mai mare uşurinţă, în vreo 20 de sărituri, din treaptă în treaptă, eram jos.

Explicaţia acestei scări miraculoase era din cele mai simple : gheizerul, ţîşnind periodic, din ce în ce mai cu putere şi apoi descrescînd, izvorul ce pornea de la dînsul curgea întîi lin, săpa o primă treaptă mică, apoi, apa, venind tot mai multă, tot mai repede şi mai caldă, săpa alte trepte din ce în ce mai largi şi mai depărtate şi tot aşa pînă la maximum de putere şi de erupţie a gheizerului, după care urma faza de descreştere ; fenomenul, repetîndu-se mereu, la interval de cîteva ore, de mii, de milioane de ani poate, a săpat această splendidă scară fără pereche în lume.

Ajunşi jos, la poalele nesfîrşitului perete abrupt, aceeaşi albie sclipitoare ne călăuzea spre vulcanii gemeni şi într-acolo voia să mă ducă marţianul tot spunîn-

du-mi : „Frîg ! Frîg ! Bîf jîs ! Îpî bîn jîs !“ arătîndu-mi că ne ajunge noaptea lungă, frigul. Eu mă suceam şi cercam să-l tîrăsc unde ştiam că-mi zace aerosfredelul, dar prea luase marţianul puţine lecţii de româneşte ca să mă poată pricepe şi nu-l puteam convinge. Văzînd că cu de-a sila mă tîrăşte spre interiorul vulcanului, mă smucii din mîna lui şi, ca să scap, făcui o săritură în lături cît putui mai mare. Sării aşa de sus, de mi se tăie respiraţia şi căzui atît de încet, încît marţianul mă prinse din zbor ca pe o rachetă de fulgi şi plută... Apoi, punîndu-mă jos, se uită în ochii mei cu milă, îmi arătă iar noaptea cum se apropie, se căznea să mă facă să înţeleg că nu mai putem fugi, că noaptea o să ne apuce, că trebuie să intrăm la cald, la : „îpî bîn“ — acesta era argumentul lui suprem — în inima vulcanilor gemeni, să aşteptăm acolo să vină iar ziua lungă lunară, ca apoi să ieşim iar sus, la cald, să mergem departe, şi-mi făcea semn că atunci, amîndoi, într-o minge mare, să zburăm sus, pe „Şîrî“.

Bietul om, pricepeam eu, dar să stau 14 zile şi 14 nopţi pămînteşti pe întuneric beznă, două săptămîni ca o cîrtiţă fără să-mi văd aerosfredelul, nu puteam. Şi ca un copil ce se roagă, îngenuncheai împreunînd mîinile, îl rugai să vină cu mine, niţel, că apoi, da, mă întorc cu dînsul, fac ce vrea el ! Mă căzneam să-l fac să priceapă că mi-e dor de aerosfredelul meu, că acolo am merinde, că nu mă pot sătura cu cărbunii lui, că acolo am lămpi, arme, cărţi, că acolo e tot ce mi-a rămas din patrie şi dacă mi-oi revedea o clipă măcar aerosfredelul o să fie ca şi cum o clipă aş fi văzut ţara mea !

În sfîrşit, marţianul privi lung spre Soare, măsură cu ochiul umbrele tot mai întinse ale dealurilor, stîncilor, ale trupurilor noastre şi-mi făcu semn că pot să plec. Îi strînsei mîna zicîndu-i : viu, într-o fugă : aşteaptă-mă la crater, mă iau după albia rîului şi viu. Marţianul, care poate crezuse că mă voi codi să plec singur, după o clipă de gîndire, cu mîna dată peste cap, scărpinîndu-şi ceafa cum îi era obiceiul cînd cugeta, se hotărî să se ia după mine, mă ajunse, mă luă de mînă

şi împreună o pornirăm iar în pas regulat zburător cu salturi imposibile. Nu ştiu dacă din cauza răcirii temperaturii se rarificase aerul, dar marşul era din ce în ce mai obositor pentru mine şi nici nu am trecut de primul din craterele gemene şi mi se puse un junghi în splină de-mi venea să ţip. Degeaba apăsam cu mîna cît puteam regiunea dureroasă, junghiul nu încetă şi trebui să mă opresc. Atunci marţianul încercă iar să mă tîrască spre gura craterului. Cu luptă mă opusei şi pornii înainte strîngînd buzele să nu ţip de durere. După puţine clipe trebui să stau iarăşi. Cu încăpăţînare refuzai să mă întorc spre albia sclipitoare a rîului gheizerului. Atunci marţianului i se făcu milă de mine şi, cu toate că-mi dam seama că socoteşte nebunie fapta mea, mă luă în braţe, mă puse iar călare pe umerii lui spătoşi şi o porni cu mine în fugă.

Cam ruşinat la început să mă ducă aşa în cîrcă şi cam fără voia lui, îmi făcui repede socoteala că pentru marţianul atît de voinic şi de înalt faţă de mine este o jucărie să mă poarte pe umeri, că lui i-a fost uşor să se aclimatizeze cu aerul rar de pe Lună, cu condiţiile de atracţiune de aici, căci Marte e de 6 ori mai mic ca Pămîntul şi după toate probabilităţile şi pe Marte aerul e foarte rar.

Se făcuse tare răcoare şi un vînt foarte rece sufla dinspre semisfera de întuneric a Lunii spre cea luminată de Soare. Sub razele lui piezişe, de apus, fumul diafan, abia vizibil pînă atunci, ce ieşea din inima vulcanului, se luminase într-un roşu de sînge, iar sus, ca o mantie largă, plutitoare, vălul de sînge se lărgea deasupra înaltei coloane de fum peste toată regiunea.

Trecurăm şi de vulcanul acesta, în care suferisem atîta, în care-şi dormea somnul de veci bietul meu Coco, şi mergeam acum prin ciclopica îngrămădire de stînci presărate în jurul vulcanului, în această regiune călcată întîi de piciorul unui locuitor al Pămîntului. Pierdut în gînduri, uitasem de marţianul cu suflet de elită şi nu băgam de seamă cît de mult i se încetinise pasul şi cît de greu înainta. Deodată căzu în genunchi, cercă să se ri-

dice, dar căzu iar cu faţa la pămînt. Speriat, sărisem jos. Marţianul leşinase. Cu pumnii mă loveam în cap, strigîndu-mi : „Egoist ! Brută îngîmfată ! Egoist fără suflet !" şi, îngenunchind lîngă marţian, neştiind de trăieşte, îl zguduiam şi-l chemam cerîndu-i iertare. Nimic nu folosea. Desperat priveam în jurul meu, căutînd zadarnic ajutor. Vîntul sufla tot mai tăios, iar noaptea lunară, lipsită de crepuscul, încet, dar sigur, îşi întindea umbrele de gheaţă înspre noi. Zguduii iar puternic pe marţian, îl fricţionai, îi suflai aer cald pe obraz, pe gură. Marţianul deschise ochii, privi îngrozit în jurul lui, nu ştiu ce zise în limba lui, făcu o sforţare ca să se scoale, dar nu putu.

Ce să fac acuma ? ! Pierim prin încăpăţînarea mea neghioabă !... Să mai ajungem la aerosfredel e cu neputinţă !... O singură scăpare putea fi : să ajungem la gura vulcanului şi să cădem în fundul lui. Marţianul, atît de voinic din fire, era mai slab ca un copil şi în absolută neputinţă, cu toată revolta voinţei lui, să facă un pas. Încordîndu-mi puterile, luai la rîndul meu în spinare pe marţian şi tîrîndu-l cum putui o pornii cu vîntul în faţă înspre coloana însîngerată de fum a craterului. Înaintam cu desperare printre stînci, ştiind că o clipă de oprire putea să fie moartea noastră. Degetele-mi înţepenite de frig abia puteau reţine greutatea corpului zvîrlit pe spinare, picioarele marţianului atîrnau pe jos, se agăţau de bolovanii de lavă şi-mi îngreuiau tot mai mult mersul. Regiunea umbrelor ne ajunse, frigul deveni groaznic, aburii respiraţiei se depuneau în ţurţuri de gheaţă şi pe mustaţa şi pe barba mea ; fulgi de zăpadă începură să cadă, tot mai deşi, orbindu-mă şi o perdea vijelioasă îmi ascunse calea... Zăpada trecuse de glezne şi mă făcea să lunec la fiece pas. Căzui şi mă ridicai cu nespusă greutate, iar cînd, cu totul zdrobit, căzui pentru a doua oară şi era să scap sarcina din spinare, eram la marginea craterului. Cu o ultimă sforţare putui să împing pe marţian pe povîrnişul din jurul coloanei de foc şi să mă las să cad după dînsul în fundul craterului.

X

NOAPTE SUBLUNARĂ

Mare lucru este să ştii : cu cîtă groază nebună mă prăbuşisem în acelaşi crater prima dată şi cu cîtă beatitudine mă rostogoleam acum de bunăvoie într-însul, la căldură, la viaţă ; şi dacă prima cădere mi s-a părut o eternitate, acum nici nu-mi venea să cred să fi ajuns atît de repede în fundul adîncului crater mîntuitor. De n-ar fi fost grija tovarăşului meu, ameţit de cădere — căci slab cum era nu-şi păstrase echilibrul ca să cadă lunecînd pe tîrşite ca mine — m-aş fi simţit, cred, perfect mulţumit. Leşinul marţianului însă, sau mai exact un fel de somnolenţă ciudată, persistentă, de animal hibernant, mă neliniştea mult şi fără voie mă gîndeam la putinţa să-l pierd şi pe dînsul, să rămîn pentru a doua oară îngropat, de veci de astă dată, în fundul aceluiaşi crater blestemat, din care doar marţianul m-ar fi putut scoate, şi să pier de foame şi de sete.

Groaza mi se mări cînd mă convinsei că plosca cu apă rămăsese sus, că în sacul marţianului alt vas cu apă nu era şi că din nou şi fără cruţare chipul setei mă va sugruma... Atunci cu ţipete, zguduind pe marţian, îl imploram să-şi vie în fire, dar din somnolenţa lui stranie nu-l putui deştepta...

Cum stam jos, lîngă dînsul, privind oribila lui faţă, imobilă, luminată fantastic de coloana de fum fosforescentă a vulcanului, simţii pe mînă ceva rece. Mă cutremurai retrăgînd-o repede : era un şipot subţirel de apă. Zăpada nopţii lunare ce viscolea deasupra noastră, topindu-se în gura craterului, se prelingea pînă jos, şi acolo, şerpuind printre blocurile de lavă, se arunca în fundul vîltoarei.

— Apă, avem apă din belşug acuma ! strigai tare, zguduind pe marţian cu desperare şi stropindu-l pe obraz ; apoi, întredeschizîndu-i cu greu gura minusculă îi dădui cu de-a sila să bea şi să înghită unul din hapurile acelea negre, aşa cum îmi făcuse şi el mie cînd m-a readus la viaţă ; frecai cu putere mîinile lui, trupul

lui îngheţat şi pe încetul, o dată cu căldura, îşi reveni în fire spre bucuria mea fără margini.

Ca să nu recadă în toropeala lui, mă sileam prin gesturi, cu vorba, punînd mîna pe dînsul, zguduindu-i braţul prieteneşte să-i biciuiesc mintea şi îi spuneam:

— Ai scăpat! Nu ne mai pasă acum de noaptea lunară, de frig! Apă avem, mîncare, hapuri de ale tale avem de ajuns, vor trece repede două săptămîni pînă să vie iarăşi soarele, să ajungem în fine la aerosfredelul meu drag. Şi ştii cum o să ne treacă vremea mai repede? O să te învăţ româneşte! Dar perfect!

— Îpî bîn! Frig nî, frig moarte!

— Da, frigul e moarte! Dar de frig am scăpat! După ce oi mai prinde puteri mergem şi la rîul gheizerului, mergem prin locurile pe unde ai stat tu în cealaltă noapte şi, cînd o să ştii mai bine româneşte, mi-oi povesti cum ai venit pe Lună, cum îţi e aparatul zburător, unde l-ai lăsat? De ţi s-a spart? De l-ai pierdut? Păcat numai că n-am putut ajunge la aerosfredel, am fi luat de acolo acumulatoare, am fi avut lămpi şi am fi putut explora puţin şi interiorul lunar, iar nu numai pustietatea rocelor vulcanice de la suprafaţa solului.

Şi precum, cînd te bucuri şi e veselie în casa omului, se aprind lămpi multe ca să fie lumină cît mai mare, tot astfel şi în grota noastră din jurul craterului se făcuse pe încetul lumină ca în poveşti: pe nesimţite coloana mediană de fum devenise atît de strălucitoare, încît nu era colţ al craterului care să nu radieze lumină. Explicaţia era următoarea: rîuleţul de adineauri se făcuse torent şi, reflectînd lumina coloanei colorate de fum, părea o cascadă de diamante, apoi, curgînd spre centru, alte 8 torente se formaseră sus, în regiunea cuprinsă de gheţuri, unde frigul era atît de îngrozitor, încît chiar aerul se solidifica şi se rostogoleau cu zgomot în cascade luminoase şerpuind printre fumerole galbene şi leneşe, se adunau la gura vulcanului şi acolo săreau toate în groapa de foc, în lava clocotindă unde se prefăceau în aburi mai luminoşi ca argintul, îngroşau coloana roşie de fum şi îmbinau într-însul toată fantasmagoria de culori a curcubeului.

Dar pe încetul toate rîurile acestea izvorîte din gheaţa iernii lunare începură să schimbe căldura foarte mare din grota vulcanului într-un frig simţitor şi din nou tendinţa spre somnolenţă hibernantă, caracteristică marţianului, începu să se manifeste, îngrijorîndu-mă.

Zguduindu-se, marţianul se sculă şi zise speriat :

— Frig ! Frig ! Moarte ! şi-mi arătă că trebuie să plecăm, să ne afundăm mai tare în interiorul Lunii ! Pornirăm.

Sărind peste trei din torentele luminoase şi reci şi făcînd aproape jumătate din ocolul imensei platforme din jurul hornului central, văzui după o ieşitură a stîncii un fel de tunel întunecos cu pantă repede ; era tunelul care lega cei doi vulcani gemeni, drumul pe unde marţianul, atras de zgomotul vocii mele şi a lui Coco şi crezînd că noi sîntem specimene de locuitori ai Lunii, venise tiptil să ne studieze, şi de unde, după moartea bietului Coco şi cînd era să pier de sete, venise să mă scape.

Toate acestea le ghiceam din semnele şi vorbele marţianului. Mult aş fi voit, înainte de a pleca, poate pentru totdeauna, din craterul acesta în care s-au petrecut atîtea lungi şi grele zile din viaţa mea pe Lună, să regăsesc trupul bietului Coco rămas aici neîngropat. Marţianul mă silea însă la drum şi de teamă ca amorţeala frigului să nu-l cuprindă iarăşi ca atunci cînd cu de-a sila am voit să-l duc spre aerosfredel, era să cedez îndemnului său de a porni fără zăbavă, cînd, deodată, zării jos, la cîţiva paşi în faţa mea, stîrvul bietului Coco... Cu inima strînsă îngenuncheai lîngă micuţul pacheţel de pene verzi în care zburda nu de mult atîta viaţă. Oribilul proces al descompunerii nu începuse după două săptămîni aproape, şi viermii, atotstăpîni în lumea oamenilor, nu puteau trăi în lumea moartă a Lunii. Adunînd cîteva blocuri de lavă, făcui o criptă bietului Coco, ferind de strivire corpul lui drag, menit să nu putrezească ; apoi, cu alţi bulgări mai mici, desenai la căpătîiul lui o cruce.

Făptuiam poate un act ridicol ori de impietate, după concepţia egoistă umană, căci din îngîmfare, iar nu din credinţă a gonit omult gîndul pieirii totale şi a creat viaţa viitoare, paradisul lui strîmt şi de castă.

Şi dacă admit nemurirea pînă şi pentru cel mai stupid exemplar din speţa bimană, o refuz cu indignare şi batjocură pentru orice altă făptură. Dormi în pace, Coco, viaţa viitoare ai meritat-o la sigur, mult mai pe drept ca atîtea bestii umane cărora li s-au ridicat scumpe cruci trufaşe de marmură, peste trupul lor păcătos.

Şi lăsînd să lumineze la căpătîiul lui Coco toată fantastica strălucire de lumină a grotei, sutele de fumerole şi larga coloană de fum centrală să cădelniţeze fumul lor colorat spre bolta criptei, mă cufundai după marţian în întunericul tunelului.

XI

INTERIOR LUNAR

După cîţiva paşi se făcu noapte cumplită şi linişte mare ; doar vuietul îndepărtat al apelor căzînd în abis mai ajungea pînă la noi. Mă miram cum de mai poate vedea marţianul şi, de teamă să nu cad, îl strîngeam de mînă cît puteam.

Tare rău îmi părea să nu fi putut ajunge la aerosfredel : ce lumină splendidă am fi avut şi ce lucru nou ar fi fost să vedem Luna pe dinăuntru...

Simţind că mă tot opintesc, că mă împiedic şi dibuiesc, tovarăşul meu se opri şi nu ştiu ce mă întrebă în limba lui păsărească. Bănuind că-mi vorbeşte de bezna ce ne împresoară, cercai o glumă zicînd :

— Grozav întuneric ! Mai rău ca în burta unei cîrtiţe !... şi rîsei singur, prosteşte.

Marţianul răscoli ceva prin traista lui şi deodată se făcu o lumină orbitoare : avea o lampă şi o aprinsese. Foarte curioasă lampă : un tub subţire de metal roşu din vîrful căruia ţîşnea un mănunchi de raze mai puternice ca ale arcului voltaic. Lumina nu era datorită electricităţii, ci, după cum putui constata cînd făcu lampa mică, unui diamant din care scăpărau continuu bobiţe de lumină rece şi această materie radiantă era

pusă în mijlocul a trei prizme îmbinate pe muchii, umplute fiecare cu gaze colorante, aşa că, după cum treceai dinaintea focarului uneia din ele, aveai o lumină albă orbitoare ori o lumină dulce odihnitoare. Cît de primitivă era alături biata mea lampă electrică cu care credeam că mă pot făli... parcă mi-era necaz să tot fiu inferior în toate marţianului, să nu pot reprezenta mai demn Pămîntul în faţa acestui frate de pe altă planetă.

Pornind iarăşi încet, priveam cu mirare tunelul acesta straniu de legătură între cei doi vulcani gemeni. Prin ce minune se va fi golit el de lava ce-l umplea odată ca să rămînă astfel cum îl vedeam acuma, cine ar putea ghici !... Coboram panta lui privind cu ochi mari rocele dure, sclipitoare, mozaicate parcă cu nestemate, ce se aprindeau ca stelele la fiece mişcare a lămpii, pe toată lungimea galeriei boltite, şi-mi ziceam că desigur alte asemenea tunele nenumărate se vor fi desprinzînd, ca ramurile pe trunchiul unui copac, din gura centrală a fiecărui vulcan, urcînd, şerpuind, ascuţindu-se, pînă departe în coaja lunară, tinzînd toate spre lumină.

Pe încetul diametrul tunelului crescu, coborîşul se iuţi, căldura spori şi peste puţin ajunserăm fundul craterului frate. Aci însă, deşi coborîţi mai adînc în scoarţa lunară, lava craterului astupase fundul vulcanului stins sau adormit ; pe aci deci nu se putea strecura, din fundul încă clocotind al Lunii, o coloană de fum luminos, dar un lac mic, cu malurile mai albe ca puful de eider şi neted ca cleştarul la mijloc, îşi întindea forma perfect circulară la picioarele noastre ; era apa rîului gheizerului adunată aci periodic, care forma acest splendid lac-oglindă. Lacul se mai alimenta din nenumărate surse clocotinde ale unor izvoare feruginoase care, strecurîndu-se prin crăpăturile peretelui craterului, se scurgeau încet, răspîndind aburi calzi de seră, lăsînd pe albul cristalelor de acid boric de pe malul lacului o dîră de rugină ca sîngele.

În afară de tunelul prin care pătrunseserăm pînă aci, altă ieşire nu era decît albia rîului gheizerului, în sus, spre gura vulcanului, spre noaptea lunară, spre moarte.

Aci, prin urmare, în jurul lacului acesta cu marginile de hermină, pătată ici-colo de sînge, ca o emblemă de

suveran, eram sortiţi să aşteptăm două săptămîni întregi, pînă să se întoarcă pe aceste locuri Soarele mult dorit şi care atît de leneş se înalţa pe bolta cerească a Lunii, pînă ce razele lui biruitoare să topească aerul congelat al Lunii, să îngăduie bietelor ape, împietrite de groaza frigului neiertător, să curgă iarăşi vesele şi să putem din nou şi noi, sărmane fiinţe pierdute pe imensitatea unei lumi pustii, ieşi la lumina caldă a Soarelui cu speranţa de a mai fura cîteva din tainele Lunii şi a zbura apoi din nou cu ele în depărtatele noastre tărîmuri. Aş fi voit acuma să fiu picătura de apă care, din fundul laculuioglindă, se filtrează pe nevăzute în adîncul coajei lunare, îşi face loc cu răbdare printre straturile centimilenare spre larga mare centrală din inima Lunii, unde fatal s-a retras pe încetul totalitatea apelor oceanelor şi fluviilor Lunii, secate astăzi; aş fi vrut să pot străbate ca apa imenselor caverne sferice, de sute de kilometri diametru, uriaşe băşici de aer, pornite la naşterea cojii lunare din miezul pastei moale la suprafaţă şi oprite pe veci, la depărtări diferite, împietrite în coaja solidificată prea iute a Lunii... Dar nu se putea, şi, precum noi, terienii, cari abia cunoaştem deplin părţi din continentele micii noastre planete, nu ştim mai nimic din alcătuirea cojii tăinuitoare a misterului genezei terestre, aşa eram sortiţi şi pe Lună a nu putea fura nimic din tainele interiorului satelitului găurit ca un burete!

XII

LECŢII DE ROMÂNEŞTE

Mă îngrozeam la gîndul că va trebui să stau în fundul acestei gropi, în faţa acestei ape fără viaţă atîta vreme, avînd ca singura distracţie somnul şi înghiţirea de două ori pe zi a celor cîteva pastile cu care te săturai cum n-ai fi putut să te saturi la cel mai copios banchet. Era atît de caraghioasă senzaţia că te saturi fără să mesteci mîncare multă, încît mă apuca uneori o nevoie

canibalică să muşc, să rup, să sfarăm cu dinţii ceva tare : pastramă, oase chiar !

Bun era bietul marţian, dar tare anost şi macabru. De or fi toţi ca dînsul acolo sus, teribil trebuie să te plictiseşti ! Cînd îmi dădea pastile, ori lampa să i-o ţiu, mă privea cu atîta milă indulgentă, încît îmi dădeam bine seama că mă socoteşte un copil, ale cărui capricii i le faci, dar cu care nu poţi să încerci măcar a sta de vorbă şi tare mă umilea să-mi dau seama de aceasta, să nu-l pot face să-şi schimbe părerea despre noi, terienii...

Stătea marţianul ore întregi cu mintea pierdută, cu ochii ficşi, încruntat, strîngînd pumnii într-o sforţare a voinţei ca şi cum prin telepatie ar fi putut să vadă pe ai lui acasă şi vorbi cu dînşii mintal... Tăcerea aceasta mă enerva la culme şi liniştea ce se lăsa în groapa noastră în acele momente era atît de împresurătoare, noaptea nesfîrşită ce o ghiceai în jurul tău, dincolo de micul cerc de lumină al lămpii, era atît de strivitoare, încît simţeam că înnebunesc de nu fac să dispară cu orice preţ atmosfera aceasta de cioclu.

Recursei la singurul mijloc care reuşea totdeauna pe lîngă pesimistul meu tovarăş : să rîd cu hohote, căci atunci numai sufletul închis şi trist al marţianului se lumina o clipă şi dacă nu rîdea dînsul, pentru că rîsul, divin, dar grotesc, e necunoscut pe Marte, ochii lui urmăreau rîsul meu cu dor de imitaţie parcă...

Cînd, prin gesturi multe, prin vorbire continuă îl făcui să uite gîndurile ce-i mobilizau atenţia, hotărîi ca fără zăbavă să încep cu dînsul lecţiile de româneşte ca să-i pot transmite gînduri, să fac să înceteze repulsiunea ce o avea să încercе a vorbi lucruri serioase cu un copil fără minte cum mă socotea. Pusei în joc tot talentul meu pedagogic, toată experienţa dobîndită în vremea cînd eram dascăl şi avui marea bucurie să văd că marţianul se interesează de încercarea mea, că-mi ghiceşte gîndul şi îşi dă toată silinţa să-mi înlesnească ţinta. Şi de-atunci plictiseala omorîtoare dispăru şi zilele trecură repede. Dat fiind memoria lui fără pereche, intuiţia lui supranaturală, cuvintele româneşti pentru noţiunile uzuale se înmagazinau zi cu zi tot mai numeroase în creierul lui fin, cuvintele formară idei şi după o săptămînă

şi ceva, stîngaci, incomplet, ghicindu-ne gîndul, completînd cuvintele prin gesturi, puturăm începe a vorbi românește. Stîlcite erau cuvintele, oribilă, mutilată pronunţarea fără vocale, dar scînteierea divină a minţii născînd ideile căpătase glas în grai românesc, şi dulce mai suna în sufletul meu limba dragă a ţării mele...

Aflai atunci, pe cît am putut înţelege ori ghici, povestea marţianului :

Părăsise planeta lui mai mică, mai depărtată de Soare, mai bătrînă ca Pămîntul, cu munţii tociţi de eroziunea veacurilor, cu mări prea puţine, continente prea vaste, aer tot mai rarificat, apă dulce puţină, frig tot mai dominator, fiind trimis ca sol în căutarea altei lumi ceva mai tînără, mai apropiată de Soare, căci prea devenise grea şi tristă viaţa pe Marte. Degeaba inginerii lor, ca să adune apa absolut trebuitoare omenirii de acolo, săpaseră în decurs de secole o imensă reţea de uriaşe canale de irigaţii care să aducă apa topită vara la pol, să poată creşte podoaba roşie a florei marţiene în lanuri largi, drepte, dătătoare de hrană ; degeaba învinseseră frigul doftorii marţieni, inventînd un vaccin anestezic care cufunda într-un somn adînc pe marţieni la sosirea frigului şi oprea viaţa în loc atîta timp cît ţinea iarna marţiană, de două ori cît a noastră, căci anul pe Marte este de 668 de zile, şi anotimpurile toate sînt duble, degeaba chimiştii lor realizaseră de secole ideea întrevăzută pe Pămînt de Berthelot, a unor pastile conţinînd în extract carbonul, azotul, sărurile trebuitoare omului, degeaba dispăruseră bolile, pieriseră decrepitudinea bătrîneţei şi moartea fusese răpusă ; căderea periodică în stare de animal hibernant, la care erau siliţi marţienii, revolta mintea intelectualilor lor ; dorinţa de o viaţă mai bună intrase despotic în sufletul lor şi cu cît se apropia sfîrşitul planetei cu atît erau mai numeroşi acei ce se răzvrăteau în contra religiei milenare de fatalism stoic al marţienilor, care se răzvrăteau în contra pieirii inexorabile a comorilor de ştiinţă adunate de veacuri, în contra pieirii fatale a omenirii în bloc. Nici un răspuns nu căpătaseră de pe Venus, de pe Pămînt, la întrebările lor repetate, prin emiterea de unde interplanetare şi atunci, socotind că locuitorii celor două

planete favorizate de Soare sînt încă în stare prea primitivă ca să poată pricepe, să poată răspunde chemării lor desperate, au hotărît să trimită, în explorarea acestor depărtate salvatoare pămînturi, un sol.

Porni atunci marţianul într-o sferă care, alcătuită dintr-o substanţă anihilatoare de atracţiune — analoagă cu cea inventată de prietenul meu Sucevan şi care făcuse cu putinţă construirea aerosfredelului nostru — porni prin imensitatea neagră a eterului veşnic înstelat, spre Pămînt mai întîi, ca apoi să meargă şi la Venus. Marţianul nu putu însă să lupte în contra frigului spaţiilor interplanetare şi, cu toată revolta voinţei lui, vaccinul hibernant îşi arătă puterea : marţianul căzu ca mort, iar mingea zburătoare, lăsată fără conducere, trecu de sfera de atracţie a Pămîntului, Luna o prinse în mrejele sale şi abia de putu marţianul, într-o semiconştienţă, ajuns foarte aproape de sol, să împiedice zdrobirea sferei de stînci. Ciocnirea fu totuşi violentă şi un oblon se strîmbase ; apoi sfera căzuse într-un fund de crater şi cu toată sforţarea marţianului îi fu cu neputinţă să dezdoaie oblonul ca să poată iarăşi zbura ; îi fu cu neputinţă să scoată singur sfera dintre pietre la loc şes.

Atunci, pînă să poată primi ajutor de la fraţii din Marte, cu care putea vorbi, căci marţienii, prin concentrarea voinţei, aveau putinţa transmiterii gîndului la distanţă, plănui, cum am făcut şi eu, să meargă la pol, singura regiune unde pe Lună poţi scăpa de frigul nopţii dînd mereu ocol polului, alergînd veşnic după Soare. Îşi luă deci apă, merinde, o lampă şi porni ; cînd noaptea lunară sosea, se ascundea în fundul unui crater adînc şi hiberna acolo, ca mort, 14 zile, pentru ca din nou să reînvie o dată cu revenirea Soarelui şi să pornească mai departe spre pol.

Ajunse astfel la gheizer şi se coborî pe albia lui, la craterele gemene. Aici, căldura fiind suficientă, fenomenul de letargie nu se mai produse şi zgomotul pe care Coco şi cu mine îl făceam în craterul vecin ajunse pînă la dînsul prin tunelul de legătură, şi marţianul, convins că sîntem locuitori ai Lunii, veni tiptil să ne studieze, şi veni a doua oară să-mi scape viaţa. Restul se ştie.

XIII

DIN NOU LA LUMINĂ

Prin această pătrundere reciprocă a gîndului în dorința de apropiere a sufletelor pentru a ne împărtăși secrete tăinuite de veacuri care abia acum, prin noi, se puteau în sfîrșit dezvălui, simțeam că tot mai tare se strînge sentimentul de frățească iubire ce ne lega. Îmi dam seama în același timp că sînt un sol al Pămîntului, aici pe Lună, și că am datoria să-l reprezint cît mai demn. Aș fi voit ca, fiind departe de invidia și ambiția umană distrugătoare a fericirii pe Pămînt, să pot înfățișa fratelui acesta, sol ca și mine al unei planete, tot ce e mai nobil ca putere de jertfă și avînt generos pe Pămînt. Nu mă așteptam însă ca atît de curînd să fiu pus la încercare...

Ultimele zile ale nopții lunare au trecut repede de tot și odată, pe cînd scriam în carnetul meu cîte ceva — spre marea mirare a marțianului pentru civilizația căruia scrisul devenise lucru inutil de vreme ce mașini înregistrau direct vorbirea în semne tipărite și de vreme ce puteau vorbi mintal, de la distanță, cu oricine — pe albia secată a rîului gheizerului, veni iarăși apă, semn că Soarele revenise pe emisfera noastră, despietrind ghețurile. De bucurie începui să cînt și să joc, scandalizînd probabil seriozitatea înaintașului nostru în civilizație.

„Mergem la aerosfredel, ziceam, ne urcăm în el și zburăm spre sfera ta; o dregem, vii pe Pămînt cu mine, și, după ce mi-oi vedea țara, căsuța mea dorită, cărțile mele, laboratorul meu drag, viu de vrei cu tine în Marte... Îți convine?... Dar știi la ce mă gîndesc? Să vrei și tot n-ai putea fără de mine să te întorci acasă! Nici alți marțieni n-ar putea veni să te scape, căci ar păți ca și tine: i-ar adormi frigul și dacă tu ai avut norocul mare să te prindă atracțiunea Lunii, cine știe în ce colț din nemărginirea universului s-ar putea pierde, cometă perpetuă într-o lume fără sfîrșit, alt marțian!... Așa că, vrînd nevrînd, trebuie să te duc eu

pe Marte, pe „Şîrî" al tău, afară numai dacă nu ţi-o plăcea mai bine să rămîi cu mine pe Pămînt ! Iar dacă e vorba să vă mutaţi cu toţii, marţienii, pe Pămînt — vă dăm loc în Sahara — o să trebuiască tot eu să mă fac conductor de trenuri interplanetare... De ! Cine v-a pus să născociţi serul vostru hibernant !..."

Eu glumeam, dar vedeam bine că marţianul prindea fiecare din vorbele mele şi le cîntărea. Dispăruse de mult dispreţul ce mi-l arătase marţianul, înainte ca să-i fi putut vorbi, cînd pricepuse cît de mult este legat de fratele acesta mai mic fără de care nu-şi mai putea revedea ţara, şi parcă ar fi avut remuşcări pentru neatenţia ce mi-o arătase în ultimul timp.

Fu lung drumul pe calea gheizerului pînă la suprafaţa satelitului, o zi şi mai bine teriană. Ieşind din pasajul subteran al rîului, am dat întîi de un lac mic, suprapus celui dintîi, şi apoi se deschise larga pîlnie adîncă a gurii craterului care, din cauza perspectivei şi depărtării, lua exact forma unui ou gigantic, spart la ambele capete şi crăpat de sus pînă jos, ca şi cum l-ai fi tăiat cu cuţitul pe o muchie. Prin această crăpătură titanică laterală a pîlniei craterului îşi croise loc pînă spre lac apa gheizerului, şi prin acest fund de prăpastie, de o grozăvie ce n-aş putea-o descrie, am urcat coasta gurii de crater pînă ce am ajuns din nou la Soare, după două săptămîni de îngropare voită.

Ne-am odihnit puţin şi am pornit fără să ne temem de astă dată că o să ne surprindă noaptea, căci mergeam în calea Soarelui, spre aerosfredel.

Cît de tare îmi bătea inima în aşteptarea regăsirii lui ! Parcă mă tot temeam să nu se întîmple ceva rău, ca odaia mea de aluminiu, frîntură scumpă din pămîntul patriei mele, fir tainic de legătură peste atît de prăpăstioase depărtări planetare, să nu fi dispărut sortindu-mă pieirii într-o lume oribilă, pustie...

Graba mea de a ajunge aerosfredelul o împărtăşea marţianul, căci el prin mine numai putea fi salvat. Se arătă gata să mă ia şi de astă dată pe umeri, dar îmi fu frică să nu cadă iarăşi, ca atunci, şi nu primii. Mă luă atunci de mînă şi pornirăm împreună, grăbind sărăturile cît mai mult, sprijinit de braţul lui puternic.

În sfîrşit, silueta scumpă a aerosfredelului mi se arătă din nou. Sugrumat de emoţie, arătai marţianului aerosfredelul mîntuitor...

Lăsîndu-mi mîna, marţianul iuţi pasul, sub imboldul curiozităţii ştiinţifice, probabil, şi rămăsei puţin în urmă. Atunci — şi nu ştiu cum să explic sentimentele ce-mi stăpîniră sufletul — văzînd că marţianul o să ajungă înaintea mea la aerosfredel, fui cuprins de mînie şi ură şi, cu pumnii încleştaţi, urlai marţianului să stea! Nu se opri... Cu o sforţare supremă îl ajunsei în vreo patru sărituri, mă aruncai asupra lui şi, punîndu-i o piedică, îl doborîi la pămînt ; apoi, în trei sărituri uriaşe, fui la aerosfredel, luai dinăuntru tricolorul şi, cu furie, înfipsei drapelul românesc în cenuşa solului lunar luat în stăpînire de mine întîi.

Marţianul se sculase şi venind spre mine încet mă privi lung, trist, cu o milă nesfîrşită... Pe Marte, ura aproapelui, graniţele dispăruseră din timpuri imemoriale şi ideea de naţionalism făcuse loc umanitarismului celui mai larg şi mai înfrăţitor de suflete...

Ruşinat adînc de atacul meu brutal şi pricepînd toată mirarea îndurerată a marţianului, scosei din pămînt tricolorul şi începui să înfăşor încet la loc pînza. Apoi, îmblînzit, zisei marţianului :

— Acum vino ; te poftesc, eşti oaspetele meu şi totul voi face ca să te ajut şi să te scap. Sfera ta a căzut pe aici pe aproape, o să o găsim, o să o dregem. Vino! Şi, intrînd amîndoi în aerosfredel, încet, îi dădui viaţă şi aparatul, dezlipindu-se iar de solul satelitului, plană în curînd sus.

XIV

FATALITATE

Din nou vederea începu să se întindă asupra unei părţi tot mai largi din peisajul lunar ; vedeam acum mult dincolo de vulcanii gemeni, dincolo de craterul

negru în care coborîsem întîi şi unde o nouă vegetaţie crescuse, datorită probabil unui rest de umezeală concentrată în fundul păzit al craterului, ori unei constituţiuni mai puţin sterile a solului acolo; vedeam pînă în marginea şesului nesfîrşit ce se lăsa dincolo de regiunea necăjită de vulcani a polului. Ochii mei zăreau iarăşi, de la înălţimea la care planam, partea din Lună ce stă pururi faţă în faţă cu Pămîntul, şi reapăruse globul terestru, în ultimul pătrar acuma, imobil pentru vecie în acelaşi colţ al firmamentului lunar, schimbîndu-şi doar pe loc fazele în sens invers cu ale satelitului şi luminîndu-se reciproc, noaptea. În vreme ce marţianul, tăcut, căuta să se orienteze, să regăsească locul unde îi zace sfera, eu nu-mi puteam scoate ochii de pe sfertul acela de glob luminos pe care, ca într-o oglindă magică, apăreau estompate în argint siluetele continentelor terestre scumpe sufletului meu.

De la o vreme gîndul că nu plec definitiv şi că va trebui iar să cobor pe straturile acestea de lavă şi roce sterile, în căutarea sferei marţianului, mă îngrozi şi o luptă începu în sufletul meu: dar dacă nu mai m-aş întoarce? Dar dacă aş da acuma drumul curentului electric la maximum, ca să ne rupem pentru totdeauna de atracţiunea Lunii, ce ar fi? Revenind printre oameni cu marţianul, cine ar putea pune la îndoială că am fost cu adevărat pe Lună, că n-a fost utopie azbestoidul refractar atracţiunii, invenţia bietului meu prieten Sucevan; că e posibil să distrugi firele misterioase ale atracţiunii planetare? Şi atunci, după batjocura omorîtoare de ideal, ar veni în fine gloria, gloria deplină de a fi cucerit spaţiile interplanetare, de a fi aflat mijlocul de comunicare între planete, de a fi adus Pămîntului secretele civilizaţiei marţiene, ar veni recunoaşterea postumă a geniului unui român, pierit prea devreme ca să-şi fi văzut visul împlinit.

Marţianul privea îngrijorat pe geam afară. Îl trăsei de mînă şi privindu-l adînc în ochi ca să-mi ghicească gîndul cît mai deplin, cercai să-l conving să renunţe la aflarea sferei, să vie cu mine chiar de acum pe Pămînt, căci va găsi acolo, fără îndoială, mijlocul să facă altă sferă ori să perfecţioneze refractita ori acumula-

toarele noastre astfel ca să ajungă curentul pentru o călătorie pînă la Marte chiar.

Gîndul mi-l pricepu şi tot ce se petrecea în sufletul meu ghici marţianul, dar trist spuse :

— Vreau, dar nu se poate !... Nu vezi ce îngust e aerosfredelul tău ? Abia ne putem întoarce într-însul şi prea sînt înalt ! Cum o să te odihneşti într-însul ! Ai uitat apoi că frigul va face în curînd din mine un corp inert ce nu-ţi va putea veni o clipă măcar într-ajutor ?

— Tocmai de aceea trebuie să vii cu mine, acum !

— Dar priveşte : acumulatoarele tale sînt pe sfîrşite ; cădem !...

Cădeam... încet, dar cădeam... căci în loc să se lărgească orizontul sub noi, se aduna din toate părţile, încercuindu-ne...

Crezînd că din greşeală am atins comutatorul, voii să sporesc curentul, dar marţianul mă opri, împinse în sens invers comutatorul şi zise :

— Nu, degeaba !... E bine să coborîm ! Prea mare e greutatea trupului meu şi prea mult ai zăbovit poate pe drum şi cu mine în interiorul Lunii... Pentru tine singur va ajunge cu prisosinţă curentul şi te va duce uşor pînă în punctul, mai scurt la întoarcere, unde să te soarbă Pămîntul iarăşi la sînul lui. Îţi voi da pastile, lampa şi vei putea scoate din aerosfredel o mare parte din proviziile tale grele şi vei scăpa. Sînt fatalităţi contra cărora trebuie şi ai datoria să lupţi pînă la limita extremă, căci ai fi un nedemn altfel, dar sînt şi fatalităţi în contra cărora zadarnic ai lupta : aşa e odihna finală la sfîrşitul oricărui lucru în Cosmosul veşnic reînnoit... Nebunie a fost încercarea mea de a părăsi Marte, pămîntul bătrînilor noştri, pentru că i se apropie astăzi şi lui ceasul odihnei finale şi pedeapsa, vezi, e fatală... Pentru gîndul tău bun îţi mulţumesc cu recunoştinţă, dar e tot ce-ţi pot cere...

Şi marţianul luînd conducerea aerosfredelului făcu să aterizăm iar, încet, pe Lună...

Apoi, deschizînd aparatul meu zburător, se coborî, începu a scoate dintr-însul tot ce i se părea inutil, toate cutiile golite, toate merindele grele, toate instrumentele, armele ucigătoare ce mă crezusem dator să le iau, cutiile

grele cu cartuşe, şi în loc puse un pumn mare din pastilele lui hrănitoare, lampa lui de radiu, îndemnîndu-mă să plec...

Rămăsesem copleşit în faţa realităţii, cu sufletul zbuciumat între dorinţa de a-mi scăpa viaţa şi ruşinea de a comite o faptă nedemnă.

Mă zguduii şi, hotărît, zisei marţianului:

— Nu! Îţi mulţumesc, dar nu plec! Fatalitatea inexorabilă pe care tu o vezi, eu o resping! Sfera ta, o să o găsim, o să o dregem şi împreună, ca fraţi, ne vom întoarce, sau împreună vom pieri! Doar nu moare tot omul în ţara lui, în patul lui, la adînci bătrîneţe... Pier atîţia, hrană de corbi, pe cîmpurile de măcel străine, la un loc cu sute, cu mii de cadavre mutilate, din ambiţia criminală a unui suveran ce şi-a impus voinţa supuşilor... De ce n-aş avea curajul, soldat al ştiinţei, să înfrunt conştient şi de bună voie moartea pentru dînsa şi să învinq sau să pier?...

Cît despre tine, aerosfredelul meu drag, de ce te-aş ţine degeaba pe Lună pînă la epuizarea totală a forţei tale de zbor? Prin tine mai pot fi de folos oamenilor, prin tine îmi vor afla de urmă şi ne vor veni poate într-ajutor... Îţi dau drumul deci să te întorci singur spre Pămînt, ca sol a ceea ce este mai bun în sufletul meu. Zboară ca visul, aducînd oamenilor însemnările acestea zilnice ale mele. Fie ca în zborul tău să cazi pe pămîntul românesc iubit ce nu mi-e dat să-l mai sărut o dată, iar vouă, oamenilor, vă iert batjocurile, apatia voastră, vă dăruiesc din toată inima invenţiile mele, puţinul ce ştiu...

Aşa se încheia ziarul de bord al românului cuceritor al Lunii.

NOTE

1 *Aparat Hughes* — aparat telegrafic imprimator, denumit astfel după David Edward Hughes, inventatorul său (1831—1900). Transmiterea semnalelor se face sub forma literelor de tipar.

2 *Hotelul de Franţa* era instalat pe Calea Victoriei, în imobilul din faţa Bisericii Zlătari.

3 *Maidanul Duca* era locul unde s-a construit ulterior Vama Poştei (lîngă fosta Casă a Anticarilor).

4 *Fabrica de bere Oppler* era la capătul străzii Izvor, acolo unde începe dealul.

5 *Tubul lui Geissler* — tub de sticlă, conţinînd un gaz rarefiat. Trecerea curentului electric prin tub produce efecte luminoase, care diferă după natura gazului şi presiunea acestuia. Inventatorul lui este fizicianul H. Geissler (1814—1879).

6 *Hotelul Frascatti* se găsea pe Calea Victoriei, între Palatul Telefoanelor şi Café de la Paix, deasupra actualului Teatru Satiric „C. Tănase".

7 *Tissandier* (Gaston) (1843—1899). Savant şi aeronaut francez, cunoscut prin ascensiunile îndrăzneţe efectuate în balon şi lucrările sale despre navigaţia aeriană. Autorul se referă la ascensiunea efectuată împreună cu Crocé-Spinelli şi Sivel, în care aceştia din urmă şi-au găsit moartea.

8 *Doctorul Şuţu*, cunoscut medic al Spitalului de boli nervoase din vremea în care a fost scrisă cartea.

9 *Înălțimea vîrfului Negoiul* este, după evaluările actuale, de 2535 de metri.

10 *La cafeneaua Kübler* se întîlneau scriitori și artiști renumiți ai vremii.

11 Manifestațiile organizate de partidele politice burgheze de pe vremuri se terminau de obicei cu o defilare în fața Palatului regal.

12 *Watershut*-ul era un tobogan de apă, iar prin *bobsleigh* trebuie înțelese cursele de bob, care se introduceau pe atunci în țara noastră.

13 Multe dintre datele indicate mai sus au fost modificate de progresul astronomiei. În primul rînd cea mai îndepărtată planetă cunoscută nu mai e astăzi Neptun, ci Pluton, descoperită în 1930, prin astrofotografie. De asemenea, în ultimii ani se conturează tot mai clară ipoteza existenței unei planete transplutoniene și s-a făcut chiar încercarea de a i se calcula orbita. Numărul exact al sateliților cunoscuți ai planetelor este : Pămîntul — 1; Marte — 2 ; Jupiter — 12 ; Saturn — 9 ; Uranus — 5 ; Neptun — 2.

14 Politicienii tineri obișnuiau să spună „cadră veche" celor bătrîni, referindu-se în special la conservatori, socotiți ca „ruginiți".

15 Astăzi se știe că numai în Galaxia din care facem parte sînt 120-150 miliarde de stele. Telescopul cu oglinda de 5 metri diametru de pe Muntele Palomar (S.U.A.) permite observarea a peste un miliard de galaxii.

16 Autorul numește aci munții inelari, așa-zisele circuri lunare, „vulcani". O astfel de denumire nu corespunde întru totul formei lor. Vulcanii tereștri sînt munți înalți, în vîrful cărora se găsește o gaură relativ mică, cu un diametru de cîteva sute de metri sau de cel mult cîțiva kilometri. În cazul circurilor, lățimea adînciturii trece uneori de 200 kilometri, fiind de obicei de zece ori mai mare decît înălțimea peretelui circular ; s-a spus de aceea, pe drept cuvînt, că circurile

seamănă cu niște farfurii întinse. Nici din punct de vedere al originii acestor formații muntoase, denumirea de „vulcani" nu este întru totul acceptabilă, întrucît nu se știe dacă circurile au apărut datorită unor procese vulcanice (deși, în ultimii ani, s-au acumulat unele dovezi importante cu privire la existența unor erupții vulcanice în Lună, observîndu-se o serie de astfel de procese). Pe lîngă savanții care susțin că circurile sînt lacuri de lavă răcită, există alții care afirmă că e vorba de găuri produse de meteoriți și în sfîrșit alții care cred că circurile reprezintă plesnituri produse de răzbirea unor gaze din interiorul Lunii. Studiul fotografiilor, realizate de racheta americană „Ranger 7", în 1964, din apropierea imediată a suprafeței lunare, a dezvăluit existența unui număr extrem de mare de circuri mici, provocate, în zona cercetată, de mase stîncoase proiectate din craterul mare al muntelui inelar Copernic.

17 *Cake-walk* — dans excentric la modă în vremea scrierii romanului.

18 *Moceanu* și *Vèlescu* doi profesori de gimnastică, fondatori ai societății „Tîrul" și promotori ai introducerii sportului în țara noastră.

19 Infirmitățile iremediabile ale vîrstei.

20 Într-adevăr, pînă în 1959, reversul Lunii nu a putut fi văzut niciodată de om. La 7 octombrie 1959 însă, racheta sovietică „Lunnik III", care a efectuat primul zbor circumlunar, a izbutit să obțină fotografii ale emisferei invizibile de pe Pămînt a Lunii, imagini care ulterior au fost transmise pe planeta noastră, permițînd alcătuirea unor hărți ale reversului lunar.

21 După date recente, contrastele de temperatură sînt și mai mari în Lună, noaptea temperatura coborînd pînă la —160°C, iar ziua atingînd +125°C.

22 Ipoteza structurii spongioase a interiorului Lunii, foarte răspîndită în trecut, are astăzi numai puțini partizani. În ce privește natura solului lunar, continuă o veche controversă

între astronomii care îl socotesc „prăfos" şi cei după care rocile de la suprafaţa lunară ar avea un caracter spongios, buretos. Această controversă nu a putut fi rezolvată nici la Simpozionul privitor la Lună, care s-a ţinut la Leningrad în 1961, cu participarea celor mai iluştri specialişti din toată lumea. Fotografiile obţinute în 1964 de racheta americană „Ranger 7" par a indica suprafaţa lunară ca avînd un caracter poros şi destul de dur.

23 *Pherekyde* avea reputaţia de a fi cel mai autoritar dintre liberali : prezida într-un stil dictatorial adunările corpurilor legiuitoare.

LUCRĂRI FOLOSITE : *

V. ANESTIN, *Cum să înveţi stelele, 1913*
I. OTESCU, *Credinţele ţăranului român despre cer şi stele, 1907*
CAMILLE FLAMMARION, *La Lune (Astronomie populaire)*
„ „ *Voyage en ballon*
AMÉDÉE GUILLEMIN, *La Lune, 1866*
ABBÉ TH. MOREUX, *Les Eclipses, 1912*
„ „ *Un jour dans la Lune, 1912*
P. PUISEUX, *La terre et la lune, 1908*
ILLUSTRATION, *Splendidele hărţi lunare din No. 3661, april 1913*
PH. FAUTH, *Was wir vom Monde wissen, 1906*
J. NASMYTH & J. CARPETER *(Traducerea germană de Klein), Der Mond, 1906*
N. S. SCHALER, *The Moon, 1903*
GARRETT P. SERVISS, *The Moon, 1907*
O lunetă de 75 mm obiectiv

* Bibliografia, întocmită de autor, a fost reprodusă după ediţia a II-a a cărţii. (n.r.)

CUPRINS

PREFAȚĂ 7

Lămurire 13

PARTEA I
PE PĂMÎNT

I Spre ziuă în București 17
II Un bolid misterios 21
III Ce conținea aeroplanul căzut din Marte 24
IV Ieroglifele marțianului 27
V Visul 30
VI Descifrarea manuscrisului 34

PARTEA A II-a
DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ

(Note de călătorie)

I Bucureștii văzuți din nori 37
II Furtuna 41
III Deasupra norilor 43
IV Popas deasupra Carpaților 45
V O vizită în nori 47
VI Mai sus ca Himalaia 49
VII Beția oxigenului 52
VIII După beție, asfixie 54
IX Ce este cu Pămîntul ? 56
X La masă 58
XI Cînd ajung la Lună ? 62
XII La maximum de iuțeală 64
XIII Noapte bună 66
XIV Sărmanul André 68
XV Satelitul meu 70
XVI Călătorie silită în Zeppelin 72

XVII	Consecinţele unui strănut	75
XVIII	Hoţie la drumul mare	77
XIX	Vîrcolacii	79
XX	O familie de pupăcioşi	84
XXI	Minciuni greceşti şi româneşti	88
XXII	De ce latră cîinii la Lună	94
XXIII	Dispariţia Pămîntului	97
XXIV	Cucoana din Lună	100
XXV	Vîrcolacii ediţia a II-a	102
XXVI	Un ludion model nou	106
XXVII	Lume răsturnată	109
XXVIII	A giorno	111
XXIX	Mamă tînără şi frumoasă, fată bătrînă şi buboasă	113
XXX	Smîntîna laptelui şi craterele lunare	118
XXXI	Cadavru-cimitir	121
XXXII	Băiat sau fată ?	124
XXXIII	De ce vreau să cobor la pol	127
XXXIV	Chitila—Bucureşti	130

PARTEA A III-a
PE LUNĂ

I	Civilizaţie	135
II	Cu biberonul	138
III	Puricele şi Hercule	141
IV	Tobogan	143
V	În pîntecele vulcanului	145
VI	Omul lunar	148
VII	Şîrî	150
VIII	Ipî bîn !	154
IX	Goana după Soare	158
X	Noapte sublunară	163
XI	Interior lunar	166
XII	Lecţii de româneşte	168
XIII	Din nou la lumină	172
XIV	Fatalitate	174
Note		178
Lucrări folosite (bibliografie)		182

EDITURA TINERETULUI

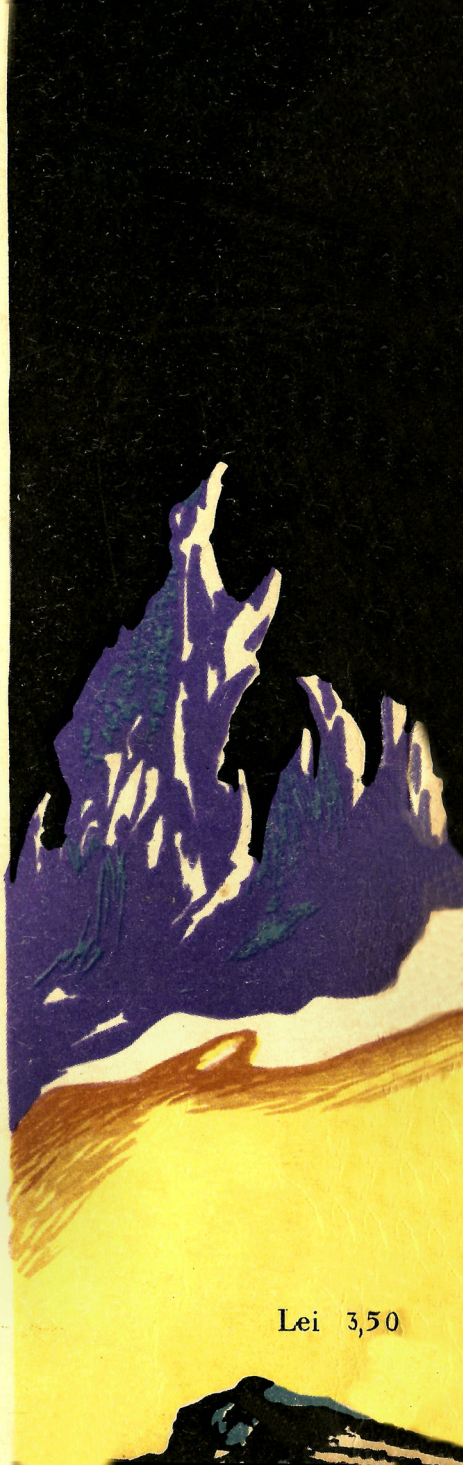

Lei 3,50